

Strategia Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030

PROJEKT - MARZEC 2021

Pruszków
poznasz - polubisz

Opracowanie:

Urząd Miasta Pruszkowa

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 opracowano w oparciu o materiały źródłowe Wydziałów Urzędu Miasta oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Ze względu na dostępność danych publicznych użytych do diagnozy oraz potrzebę zachowania spójności dokumentu, większość danych zawartych w Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 zostało opracowanych według stanu na 2019 rok, o ile nie zaznaczono inaczej.

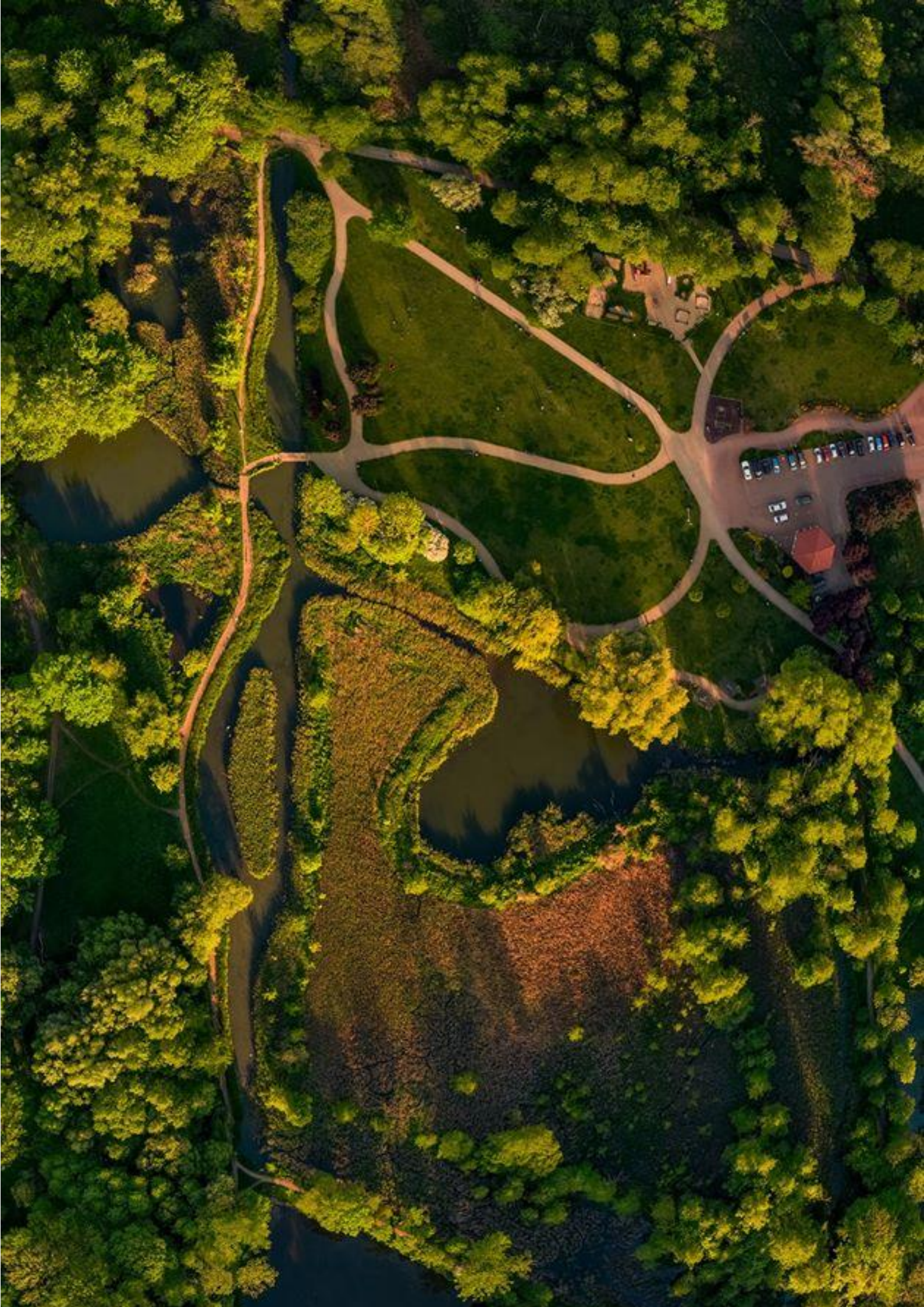

Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju

KRAJOWY
INSTYTUT
JAKOŚCI

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	5
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU MIASTA PRUSZKOWA	9
1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej.....	10
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	13
3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	15
4. Ocena jakości życia w Mieście na podstawie wyników badań ankietowych.....	17
4.1. Ocena sytuacji Miasta.....	17
4.2. Pożądane priorytety rozwojowe.....	18
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej.....	21
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA PRUSZKOWA.....	23
1. Misja i wizja	24
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	25
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta Pruszkowa	34
4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście	37
5. Spójność kierunków rozwoju Miasta z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	40
6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	44
7. Ramy finansowe i źródła finansowania	48
ZAŁĄCZNIKI	50
Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Miasta Pruszkowa.....	50

WPROWADZENIE

Pruszków
poznasz - polubisz

Strategia Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Miastem. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Miasta w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Miasta, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w Mieście Pruszków, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Mieście podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Ponadto wzięto również pod uwagę zapisy poprzedniej, Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa, która obowiązywała do 2020 roku. Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców.

Ważnym elementem prac nad Strategią był udział, doradztwo i wsparcie **Zespołu ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030**, w skład którego wchodziłi reprezentanci władz, jednostek organizacyjnych i społeczności lokalnej:

- Karol Chlebiński – Radny Rady Miasta Pruszkowa – Przewodniczący Zespołu,
- Dorota Matejko-Cichocka – Wydział Inicjatyw Społecznych – Z-ca Przewodniczącego Zespołu,
- Edgar Czop – Radny Rady Miasta Pruszkowa,
- Eliza Kurzela – Radna Rady Miasta Pruszkowa,
- Piotr Bąk – Radny Rady Miasta Pruszkowa,
- Michał Koziorowski – Stowarzyszenie Moja Ostoja,
- Arkadiusz Gębicz – Stowarzyszenie Za Pruszków,
- Rafał Szyndler – Stowarzyszenie Wspólnie Pruszków Rozwijamy,
- Szymon Kuliś – UKS TOP DANCE,
- Artur Birbant – Stowarzyszenie na rzecz rozwoju transportu publicznego,
- Barbara Czechmeszyńska-Skowron – Fundacja Pokolenia Pokoleniom,
- Maciej Roszkowski – Towarzystwo Budownictwa Społecznego „Zieleń Miejska” Sp. z o.o.,
- Marta Nawrocka – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Jarosław Bałdowski – Prezes Zarządu Miejskiego Zakładu Oczyszczania Sp. z o.o.,
- Piotr Grządkowski – ZTL „Pruszkowiacy”,
- Włodzimierz Majchrzak – Straż Miejska Miasta Pruszkowa,
- Agnieszka Wierzbicka – Centrum Kultury i Sportu w Pruszkowie,
- Magdalena Kuźmińska – Wydział Planowania Przestrzennego,
- Danuta Lothammer – Wydział Geodezji, Mienia i Estetyki Miasta,
- Tytus Nowicki – Wydział Ochrony Środowiska,
- Małgorzata Makuch-Twarowska – Biuro Promocji i Marketingu,
- Agnieszka Cieślowska – Wydział Edukacji,

- Dorota Pociask – Wydział Realizacji Inwestycji,
- Monika Golędzinowska – Wydział Strategii i Rozwoju,
- Łukasz Stępień – Wydział Strategii i Rozwoju,
- Krzysztof Żaczyński – mieszkaniec Pruszkowa.

Zespół ds. opracowania projektu Strategii wspierali również eksperci z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania:

- Irma Kuznetsova – Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Iwona Nowacka – Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Dominika Szulc – Młodszy Specjalista ds. strategii i rozwoju lokalnego,
- Agnieszka Osuch – Socjolog, trener, konsultant.

Pracę nad Strategią rozpoczęto w maju 2020 roku, kiedy to Rada Miasta Pruszkowa przyjęła uchwałę nr XXIII.239.2020 z dnia 28 maja 2020 r. w sprawie przystąpienia do opracowania „Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030”. Następnie został powołany Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 zgodnie z zarządzeniem nr 214/2020 Prezydenta Miasta Pruszkowa z dnia 9 października 2020 r. Do jego zadań należało przygotowanie projektu Strategii Rozwoju, m.in. udział w spotkaniach i warsztatach mających na celu określenie problemów rozwoju, wizji i misji oraz celów strategicznych, celów operacyjnych, zadań, programów. Spotkania te zostały przeprowadzone w następujących terminach:

- 1) warsztat diagnostyczny dotyczący określenia mocnych i słabych stron Miasta Pruszkowa oraz szans i zagrożeń odbył się w dniu 3 listopada 2020 roku;
- 2) warsztat strategiczny dotyczący opracowania misji, wizji, celów i działań strategicznych odbył się w dniu 19 stycznia 2021 roku.

W warsztatach brali udział również Radni Rady Miasta Pruszkowa. Warsztaty przeprowadzone zostały metodą *design thinking* polegającym na spojrzeniu na problem z wielu perspektyw oraz wyjściu poza utarte schematy i wypracowanie niestandardowych rozwiązań. Podczas warsztatów uczestnicy dyskutowali na temat edukacji, ochrony środowiska, społeczności, zdrowia, gospodarki, promocji, turystyki, kultury, infrastruktury, komunikacji, bezpieczeństwa – z punktu widzenia różnych grup społecznych (rodziców, młodzieży, seniorów, przedsiębiorców, inwestorów, turystów, pracowników Urzędu Miasta). Podczas pracy w grupach zdefiniowano obszary problemowe, wskazano mocne strony Miasta oraz szanse na jego rozwój. Na tej podstawie wyznaczono 3 główne obszary rozwoju, z których wynikają cele strategiczne. Te z kolei zostały podzielone na cele operacyjne, a dla nich wyznaczono zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów.

Jednocześnie, w celu poznania opinii mieszkańców na temat rozwoju Miasta Pruszkowa, od sierpnia do grudnia 2020 roku przeprowadzono badanie ankietowe, którego wyniki pozwoliły na pogłębienie diagnozy społeczno-gospodarczej Miasta.

Projekt Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 został przygotowany zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.) z uwzględnieniem wniosków z przeprowadzenia badań ankietowych i warsztatów strategicznych. Następnie projekt dokumentu poddano konsultacjom społecznym i przedłożono Zarządowi Województwa Mazowieckiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa.

Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 1378).

Poniżej przedstawiono poszczególne etapy procesu prac na Strategią Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030:

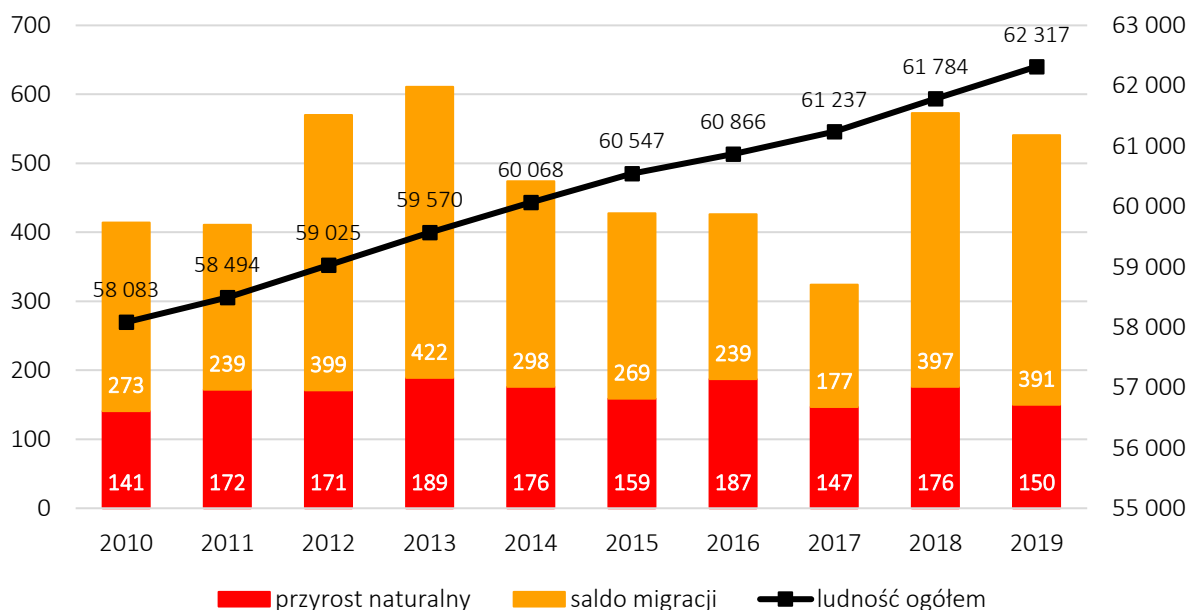
CZĘŚĆ I:
STAN I WYZWANIA ROZWOJU
MIASTA PRUSZKOWA

1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Miasto Pruszków jest drugim po Warszawie najbardziej licznym miastem w Aglomeracji Warszawskiej (Obszarze Metropolitalnym Warszawy) pod względem liczby mieszkańców oraz trzecim po Warszawie i Piasecznie – biorąc pod uwagę wszystkie jednostki (miasta i gminy) znajdujące się na tym obszarze. Jest również miastem o znaczeniu powiatowym. W 2019 roku Miasto Pruszków liczyło ponad 62 tys. mieszkańców, co stanowiło 38% mieszkańców powiatu pruszkowskiego oraz 5% mieszkańców gmin Aglomeracji Warszawskiej, nie licząc Warszawy.

Z diagnozy sytuacji społecznej wynika, że w ostatnim okresie obserwowany jest stały wzrost liczby ludności. Jest to uwarunkowane położeniem Miasta w Obszarze Metropolitalnym Warszawy, w którym obserwowane są dynamiczne procesy suburbanizacji, a ich główną przyczyną jest przenoszenie się mieszkańców głównego ośrodka miejskiego (Warszawy) na obszary podmiejskie. Strategia Rozwoju Obszaru Metropolitalnego Warszawy do roku 2030 wskazuje, że migracje wewnętrzne dla tego obszaru przebiegają w większości zgodnie ze zjawiskiem „urban sprawl”, które ma znaczny wpływ na procesy rozwojowe całego obszaru. Najsilniejsza korelacja pomiędzy rosnącym potencjałem ludnościowym, a wzrostem potencjału gospodarczego, występuje na południowy zachód od Warszawy, co pozwala podejrzewać, że gminy te najlepiej wykorzystują trendy demograficzne. Wśród czynników mających na to wpływ można wymienić panujące na tym obszarze korzystniejsze warunki ekonomiczne dla rozwoju budownictwa, wyższe walory przyrodnicze i środowiskowe przy jednoczesnym zapewnieniu sprawnego dojazdu do stolicy kraju. Stąd też zauważalne jest w Mieście wysokie dodatnie saldo migracji, a także stabilny współczynnik przyrostu naturalnego, który wynika z cech osób decydujących się na zamieszkanie w Mieście – o ustabilizowanej sytuacji życiowej i zawodowej, posiadających wyższe wykształcenie i decydujących się założyć lub powiększyć posiadaną już rodzinę. Należy stąd wnioskować, że w najbliższych latach będzie utrzymywać się popyt na usługi, infrastrukturę techniczną, nieruchomości mieszkaniowe i komercyjne oraz miejsca pracy. Stabilna sytuacja demograficzna jest również podstawą do wyznaczania potencjalnych zasobów siły roboczej oraz zdolności do generowania podatków, co przekłada się na stabilną sytuację finansową Miasta.

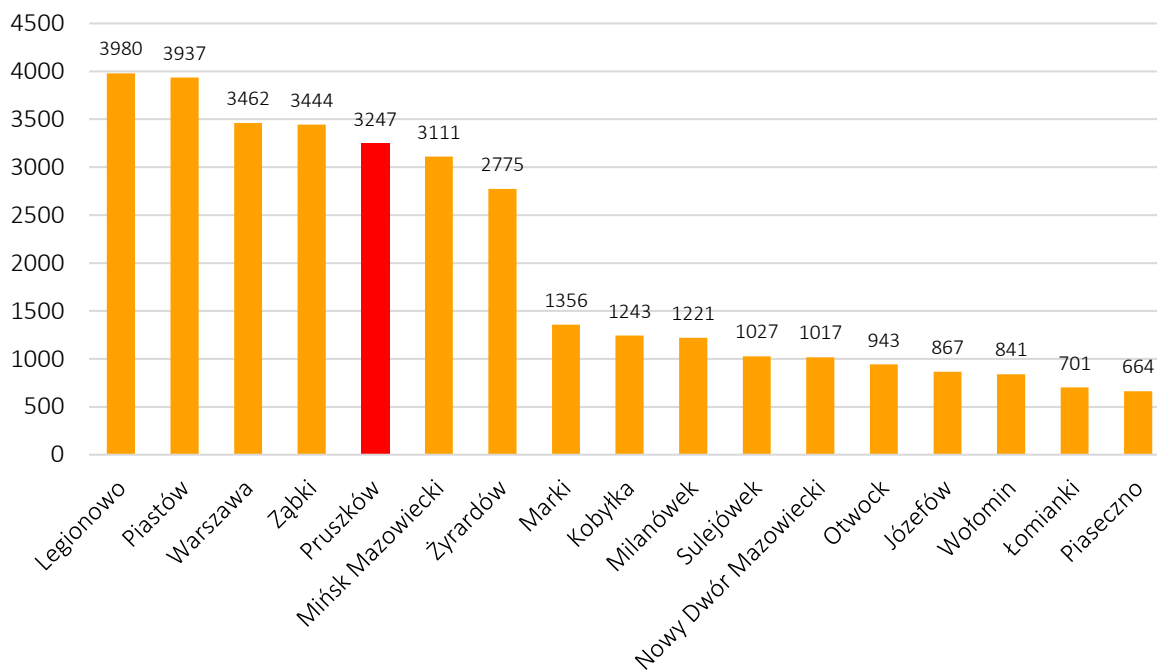
Ryc. 1. Zmiany liczby ludności w Mieście Pruszków w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Stały wzrost liczby ludności w Mieście powoduje, że wzrasta gęstość zaludnienia. W 2019 roku wynosiła ona ponad 3 tys. osób na km², co sytuowało Miasto na piątym miejscu wśród gmin Aglomeracji Warszawskiej. Skutkuje to koniecznością podjęcia działań w zakresie polityki przestrzennej, która będzie równoważyć zapotrzebowanie na tereny pod nową zabudowę, a przy tym uwzględniać ochronę terenów cennych przyrodniczo oraz rozwój przestrzeni publicznych.

Ryc. 2. Gęstość zaludnienia gmin Aglomeracji Warszawskiej w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo wzrostu liczby mieszkańców, w Mieście Pruszków, podobnie jak w całym kraju, obserwuje się stopniowe starzenie się społeczeństwa. Wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego jest wyższy niż średnia w powiecie pruszkowskim jednak niższy od miast, takich jak Warszawa, Legionowo, Otwock czy Żyrardów. Na przestrzeni lat utrzymuje się również wyższa liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku przedprodukcyjnym, co skutkuje wyższym zapotrzebowaniem na usługi dla osób starszych. Prognozy wskazują, że zarówno liczba dzieci i młodzieży, jak i osób starszych będzie się zwiększać, stąd też zachodzi potrzeba rozwoju oferty usług dla wszystkich grup społecznych: usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją, usług wychowawczych, edukacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz usług opiekuńczych dla seniorów. Z tego względu dostrzega się konieczność podjęcia działań na rzecz świadomej polityki demograficznej, zwłaszcza przeciwdziałaniu negatywnym skutkom suburbanizacji poprzez działania w zakresie polityki przestrzennej i podniesienia jakości usług społecznych, które przełożą się na podniesienie jakości życia rodzin na terenie Miasta.

Miasto Pruszków konsekwentnie realizuje politykę edukacyjną, dzięki której stwarza coraz lepsze warunki nauczania: zapewnia uczniom możliwość kształcenia w nowoczesnych budynkach przez nauczycieli o wysokich kompetencjach, udostępnia szeroką bazę sportową, coraz bogatszą ofertę zajęć pozalekcyjnych, innowacyjne programy i rozwiązania dające możliwość wszechstronnego rozwoju uczniów. Zapewnia także dostosowanie placówek do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Pomiedzy szkołami istnieje jednak zróżnicowany poziom nauczania i realizacji podstawy programowej, który ma odzwierciedlenie w wynikach egzaminów państwowych. Niewystarczająca jest również promocja oferty edukacyjnej i zajęć dodatkowych. Na skutek ciągłego wzrostu liczby mieszkańców zachodzi również

potrzeba rozwoju, modernizacji i rozbudowy placówek oświatowych w celu zapewnienia wystarczającej liczby miejsc w szkołach. Dotyczy to również żłobków i przedszkoli w Mieście.

Miasto posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Znajdują się tu dwie hale sportowe, z których jedna może pomieścić 3 000 widzów, dwa pełnowymiarowe boiska sportowe oraz najnowocześniejszy w Europie kryty tor kolarski, na którym odbywają się mistrzostwa Europy i świata w kolarstwie. Dodatkowo wśród bazy sportowej można wymienić krytą pływalnię, boiska, bieżnie, rower miejski, siłownię i skatepark. Atutem Miasta jest również rozwinięta baza kulturalna. W Pruszkowie działa Miejski Ośrodek Kultury im. A. Kamińskiego „Kamyk”, Książnica Pruszkowska im. Henryka Sienkiewicza, w której skład wchodzi wypożyczalnia główna, 2 czytelnie i 9 filii bibliotecznych, Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego im. Stefana Woydy, Muzeum DULAG 121, Młodzieżowy Dom Kultury i Zespół Tańca Ludowego „Pruszkowiaci”.

Zarządcą obiektu, który łączy w sobie działania związane ze sportem, kulturą i usługami dla biznesu jest Centrum Kultury i Sportu Sp. z o.o. w Pruszkowie wraz z nowoczesnym budynkiem Centrum Dziedzictwa Kulturowego. Mieści się w nim sala widowiskowa, sala audytoryjno-baletowa, a także sale sportowe z kompleksem saun, sale konferencyjne, powierzchnie biurowe, gabinety rehabilitacyjne, patio ze ścianką wspinaczkową, powierzchnie gastronomiczne.

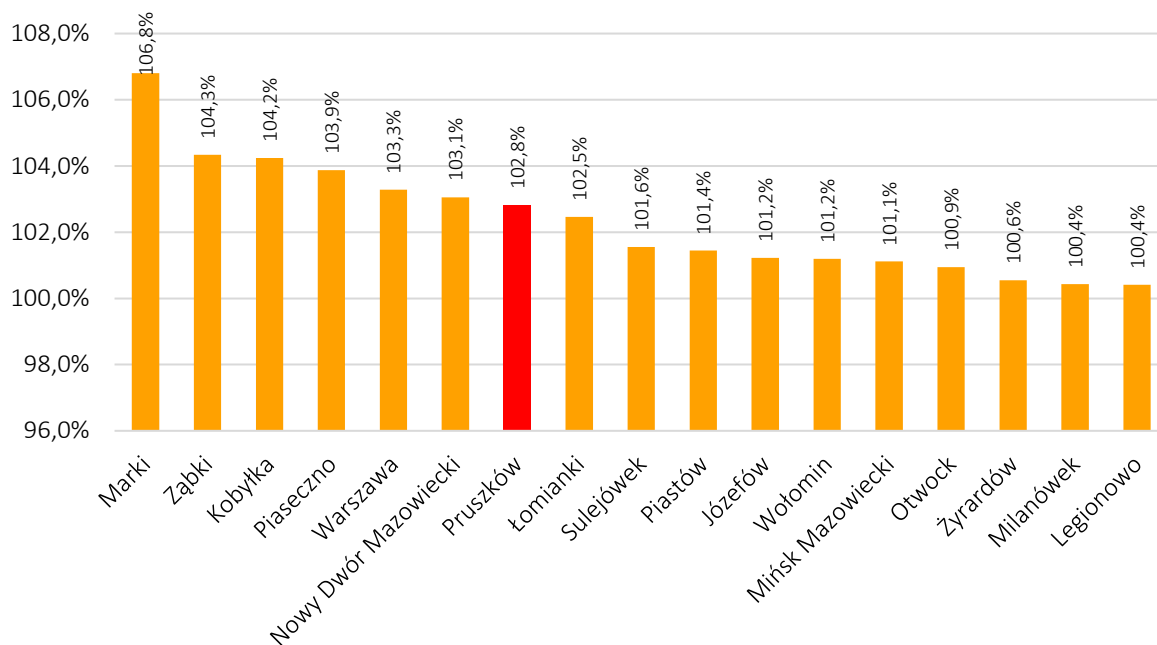
Infrastruktura sportowo-kulturalna stwarza szerokie możliwości do organizacji imprez masowych, jednak dostrzega się niewystarczający dostęp do wydarzeń miejskich oraz poziom zintegrowania kalendarza wydarzeń kulturalnych, promocji miejsc kultury i kultywowania lokalnej tradycji i historii Miasta. Napływ nowych mieszkańców do Miasta oraz zwiększająca się gęstość zaludnienia stwarza również potrzebę zapewnienia większej integracji mieszkańców oraz partycypacji społecznej.

W Mieście zauważa się również potrzebę rozwoju opieki zdrowotnej, w tym programów profilaktycznych oraz promocji w tym zakresie. Niska jest również dostępność specjalistycznych form wsparcia dla mieszkańców realizowanych w środowisku lokalnym.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Na tle innych miast Aglomeracji Warszawskiej, Miasto Pruszków charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem rozwoju przedsiębiorczości. Według danych GUS na terenie Miasta na koniec 2019 roku w bazie REGON zarejestrowanych było ponad 10,2 tys. podmiotów gospodarczych, a poziom ten zwiększył się o prawie 1,1 tys. w stosunku do 2015 roku. Średnia dynamika wzrostu liczby przedsiębiorstw w latach 2015-2019 kształtowała się na poziomie 102,8%, co sytuowało Miasto na 7. miejscu w Aglomeracji Warszawskiej pod względem tego wskaźnika. Duże zainteresowanie inwestycyjne Miastem wśród przedsiębiorców wynika z jego niedalekiego położenia od Warszawy, dobrych połączeń komunikacyjnych (PKP, WKD, autostrada A2), bliskości portów lotniczych oraz tańszych cen gruntów i wynajmu lokali w stosunku do Warszawy.

Ryc. 3. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w Aglomeracji Warszawskiej w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Branżą dominującą w Mieście jest handel hurtowy i detaliczny, który w 2019 roku stanowił 24% wszystkich podmiotów działających w Mieście. Potencjał rozwoju przedsiębiorstw w Mieście mógłby zostać wzmocniony m.in. poprzez budowanie programów lojalnościowych dla mieszkańców, poprawy standardu gminnych lokali użytkowych, czy też stworzenia forum lokalnych przedsiębiorców.

Dostępność sieci infrastruktury technicznej w Mieście jest bardzo wysoka. W 2020 roku dostęp do sieci wodociągowej miało 90,79% mieszkańców, do sieci kanalizacyjnej – 87,96%, a do sieci gazowej – 79,52%. Na terenach nieobjętych systemem kanalizacji gospodarka ściekowa oparta jest o gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych. Podmiotem odpowiedzialnym za dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków komunalnych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A (MPWiK), gdzie znajduje się Zakład Centralny. Z kolei sieć gazowa jest realizowana i eksploatowana przez Mazowiecką Spółkę Gazowniczą Sp. z o.o. w Warszawie.

Duże znaczenie dla Miasta mają przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska. Miasto aktywnie wspiera mieszkańców w wymianie źródeł ciepła, a także w zakresie unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. W Mieście prowadzony jest także monitoring jakości powietrza oraz kontrola jakości popiołu i wsadów do pieców. Nadal jednak zauważalna jest niska jakość powietrza atmosferycznego, na którą istotnie i negatywnie wpływa przede wszystkim niska emisja (kotły grzewcze, lokalne kotłownie, niewielkie zakłady usługowe i przemysłowe) oraz transport samochodowy. Szansą w tym zakresie jest zwiększenie działań Miasta na promocję i rozwój alternatywnych źródeł energii, niskoemisyjnego transportu publicznego, w tym roweru miejskiego oraz modernizację i rozwój terenów zieleni.

Podmiotem zajmującym się gospodarką odpadami na terenie Miasta jest Miejski Zakład Oczyszczania (MZO) w Pruszkowie Sp. z o.o. Spółka odbiera odpady z nieruchomości zamieszkałych oraz prowadzi Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Z nieruchomości niezamieszkałych odpady odbierane są przez różne podmioty na podstawie odrębnych umów. Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi corocznie ulega zwiększeniu. W 2019 roku odsetek gospodarstw segregujących odpady komunalne wyniósł 99%. Corocznie zwiększa się również ilość zebranych na terenie Miasta odpadów, w tym rośnie także udział odpadów segregowanych. Nadal jednak zauważalne są potrzeby modernizacji systemu gospodarowania odpadami, w tym konieczność poprawy segregacji odpadów w zabudowie wielorodzinnej, osiąganie wysokich wskaźników recyklingu i zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Istotnym elementem, przekładającym się na sytuację gospodarczą Miasta oraz od niej uzależnionym, jest stan finansów publicznych. W latach 2015-2019 wysokość dochodów ogółem na 1 mieszkańca wynosiła średnio około 4,5 tys. zł, co sytuowało Miasto na wyższym poziomie w stosunku do miast o podobnej wielkości z Obszaru Metropolitalnego Warszawy. W analizowanym okresie corocznie występowała również nadwyżka operacyjna, która kształtowała się średnio na poziomie 38,9 mln zł, co stanowiło 14% dochodów ogółem. Powyższy wskaźnik należy uznać za pozytywny aspekt planowania i wykonywania dochodów i wydatków bieżących Miasta.

Wśród dochodów budżetowych najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o samodzielności finansowej jednostki. Udział dochodów własnych budżetu Miasta łącznie z udziałami w podatkach centralnych (PIT i CIT) w dochodach ogółem zmniejszył się z poziomu 75% do poziomu 58%. Było to związane przede wszystkim ze zwiększeniem się dotacji na cele bieżące przekazywanej z budżetu państwa (głównie na program „Rodzina 500+”). Nadal jednak wynik ten świadczy o wysokim poziomie samodzielności finansowej. Wśród dochodów własnych największe znaczenie mają dochody z tytułu udziału w podatku PIT, które w latach 2015-2019 wynosiły średnio 89 mln zł, oraz podatku od nieruchomości, który generował średnio 35 mln zł. W dalszej kolejności można wyróżnić wpływy z podatku CIT, które kształtowały się średnio na poziomie ponad 6,2 mln zł oraz z podatku od czynności cywilnoprawnych – 5,5 mln zł. Podatek od środków transportowych i wpływy z opłaty skarbowej wynosiły średnio po 1,3 mln zł.

Kształtowanie się budżetu Miasta w poprzednich latach będzie się również przekładało na jego przyszły potencjał inwestycyjny oraz zdolność do obsługi nowych zobowiązań. Z analizy Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Pruszkowa na lata 2021-2045 wynika, że potencjał inwestycyjny Miasta rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w okresie realizacji Strategii wyniesie około 193,8 mln zł.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Miasto Pruszków położone jest niemal w centralnej części Obszaru Metropolitalnego Warszawy, a tym samym charakteryzuje się silnymi powiązaniem gospodarczymi, infrastrukturalnymi i społecznymi ze stolicą kraju, co sprawia, że jest obszarem o dużym potencjale rozwojowym.

Położenie Pruszkowa w pobliżu węzłów komunikacji drogowej i kolejowej zapewnia łatwy dojazd do miasta i dobre połączenia z Warszawą. Wśród najważniejszych dróg przecinających Miasto Pruszków znajdują się odcinek drogi krajowej autostrady A2 z węzłem autostradowym „Pruszków” oraz cztery drogi wojewódzkie. Na terenie Miasta Pruszkowa zlokalizowana jest stacja kolejowa PKP Pruszków (dworzec aglomeracyjny według klasyfikacji PKP) obsługująca Szybką Kolej Miejską i Koleje Mazowieckie. W Pruszkowie znajdują się także trzy przystanki Warszawskiej Kolei Dojazdowej: Pruszków, Tworki i Malichy. Dojazd do centrum Warszawy koleją zajmuje około 30 minut.

Dodatkowo na terenie Miasta zorganizowany jest transport publiczny obsługiwany przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Grodzisku Mazowieckim Sp. z o.o. oraz przez Zarząd Transportu Miejskiego m.st. Warszawy. Usługa świadczona na rzecz Miasta Pruszkowa odbywa się na 9 liniach komunikacyjnych. W miarę rosnącego zapotrzebowania na transport zbiorowy na bieżąco zwiększana jest częstotliwość kursowania autobusów. Dodatkowe udogodnienie stanowi bezpłatny transport autobusowy dla mieszkańców będących posiadaczami Pruszkowskiej Karty Mieszkańca i Pruszkowskiej Karty Dużej Rodziny. Ponadto z Dworca Pruszków PKP odjeżdżają też autobusy do okolicznych miejscowości takich jak: Józefów, Nadarzyn, Brwinów, Raszyn.

Przed 1989 rokiem Miasto było znaczącym ośrodkiem przemysłu elektronicznego, środków transportu, maszynowego, materiałów budowlanych, a także przemysłu chemicznego i ceramiki szlachetnej. Obecnie pełni ono głównie funkcje ośrodka mieszkaniowego i przemysłowo-usługowego.

Dużym atutem Miasta jest występowanie obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo. Do najważniejszych z nich należą dolina rzeki Utraty i część doliny rzeki Raszynki wchodzące w skład Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz parki: Park Miejski (Park Potulickich), Park Kultury i Wypoczynku „Mazowsze”, Park Kościuszki (Park Sokoła), Anielin Wschodni, Anielin Zachodni, Żwirowisko, Park Hosera, Skwer Różana, Ogród Północny, Park w zespole leśnym przy Szpitalu Psychiatrycznym w Tworkach. Część parków posiada również zabytkowe zespoły architektoniczne. Należą do nich m.in.: Zespół pałacowo-parkowy Potulickich, Pałacyk „Sokoła”, czy Zespół Specjalistycznego Psychiatrycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej im. prof. dr Jana Mazurkiewicza w Tworkach. Na terenie Miasta znajdują się również niezagospodarowane gminne tereny zielone m.in. na Wyględówku, przy Hali Arena, tereny nad Utratą, Raszynką i Żbikówką.

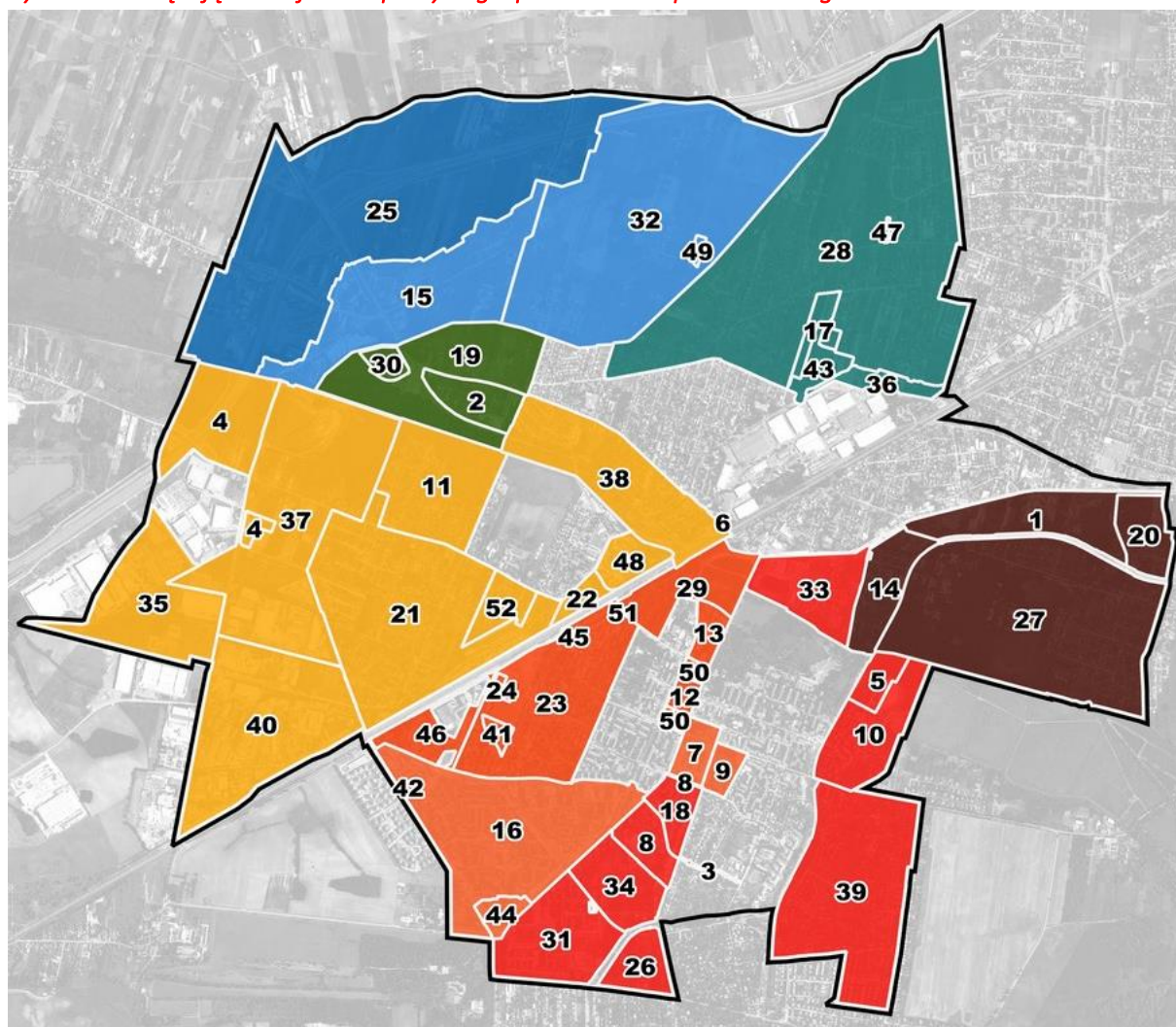
Negatywnym aspektem położenia w Aglomeracji Warszawskiej jest zachodzący w nim proces niekontrolowanej suburbanizacji. Obszar Miasta Pruszkowa jest silnie zurbanizowany, szczególnie w południowej części. Jest to spowodowane dużym wzrostem liczby ludności, a przy tym gęstości zaludnienia. W Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku wskazano, że proces ten generuje nadmierne koszty społeczne oraz przyczynia się do degradacji środowiska przyrodniczego i krajobrazu, tym samym zaprzepaszczając szanse rozwoju zrównoważonego. Dochodzi do obniżania jakości przestrzeni publicznej, co powoduje pogorszenie jakości życia mieszkańców i spadek wartości nieruchomości. Z tego względu kluczowe znaczenie ma polityka związana z ochroną i kształtowaniem przestrzeni publicznej.

Zasadniczym problemem przestrzennym w Mieście jest również brak wyraźnego centrum. Z tego względu brakuje centralnego miejsca, które skupiałoby różnorodne usługi, a także placówki handlowe

i administracyjne oraz miejsca, które koncentrowałoby życie społeczne i gospodarcze Miasta. Z kolei barierą przestrzenną dla Miasta stanowią przecinające je tory kolejowe. Uniemożliwiają one swobodne przemieszczanie się mieszkańców z północy na południe Miasta. Dotyczy to ruchu pieszych, komunikacji drogowej i transportu publicznego. Taki podział wpływa także na zaburzenia w spójnym funkcjonowaniu Miasta jako całości i wpływa na nierównomierny rozwój różnych części Miasta.

Aktami prawa miejscowego regulującymi planowanie przestrzenne w mieście są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze Miasta Pruszkowa obowiązuje 55 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, którymi objęte jest 80% jego powierzchni, a kolejne 26 planów było w trakcie sporządzania.

Ryc. 4. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w Mieście Pruszków

Źródło: dane UM.

Wysoki stopień objęcia Miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powoduje niższą liczbę wydawanych decyzji o warunkach zabudowy w porównaniu do średniej w powiecie pruszkowskim. Wskaźnik ten jest również niższy na tle miast o podobnej wielkości znajdujących się w Aglomeracji Warszawskiej, co sugeruje większą kontrolę nad planowaniem przestrzennym w Mieście Pruszkowie w stosunku do innych miast. Nadal jednak dostrzega się potrzebę poprawy jakości przestrzeni publicznej poprzez m.in. zwiększanie pokrycia powierzchni Miasta planami miejscowymi.

4. Ocena jakości życia w Mieście na podstawie wyników badań ankietowych

Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Miasta Pruszkowa przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza online. Ich celem było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w Mieście, potrzeb mieszkańców oraz określenia priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Badania prowadzone były od 13 sierpnia do 20 grudnia 2020 roku.

Respondenci odpowiadali na 9 pytań z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, edukacji i kultury. Łącznie zebrano 524 ankiety, z których największą część respondentów stanowiły kobiety (61%). Pod względem wieku mieszkańców, najwięcej z nich było w przedziale 36-45 lat (37%), a 75% wszystkich respondentów było osobami pracującymi.

4.1. Ocena sytuacji Miasta

W Mieście Pruszków w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało ocenę bardzo złą, a 5 – ocenę bardzo dobrą, mieszkańcy najlepiej ocenili działania w zakresie edukacji i kultury (średnia ocena wynosiła 3,03), z kolei najniżej środowisko i przestrzeń (średnia ocena wynosiła 2,36). Pozostałe obszary ocenione zostały w przedziale od 2,52 do 2,93. Średni wynik Miasta dla wszystkich badanych kategorii wyniósł 2,72.

Ryc. 5. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tabela poniżej przedstawia najwyżej i najniżej oceniane elementy przez ankietowanych w poszczególnych obszarach. Najniżej ze wszystkich obszarów oceniony został dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,62). Mieszkańcy wskazywali również na duży problem w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii, działań promocyjnych Miasta, infrastruktury melioracji szczegółowej (rowów, sieci drenarskiej, przepustów itp.), poziomu bazy turystyczno-wypoczynkowej oraz dostępu do podstawowej opieki medycznej. Powyższe elementy uzyskały średnią ocenę poniżej 2,1, co oznacza, że mieszkańcy mają w stosunku do nich złą opinię.

Tabela 1. Najwyżej i najniżej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

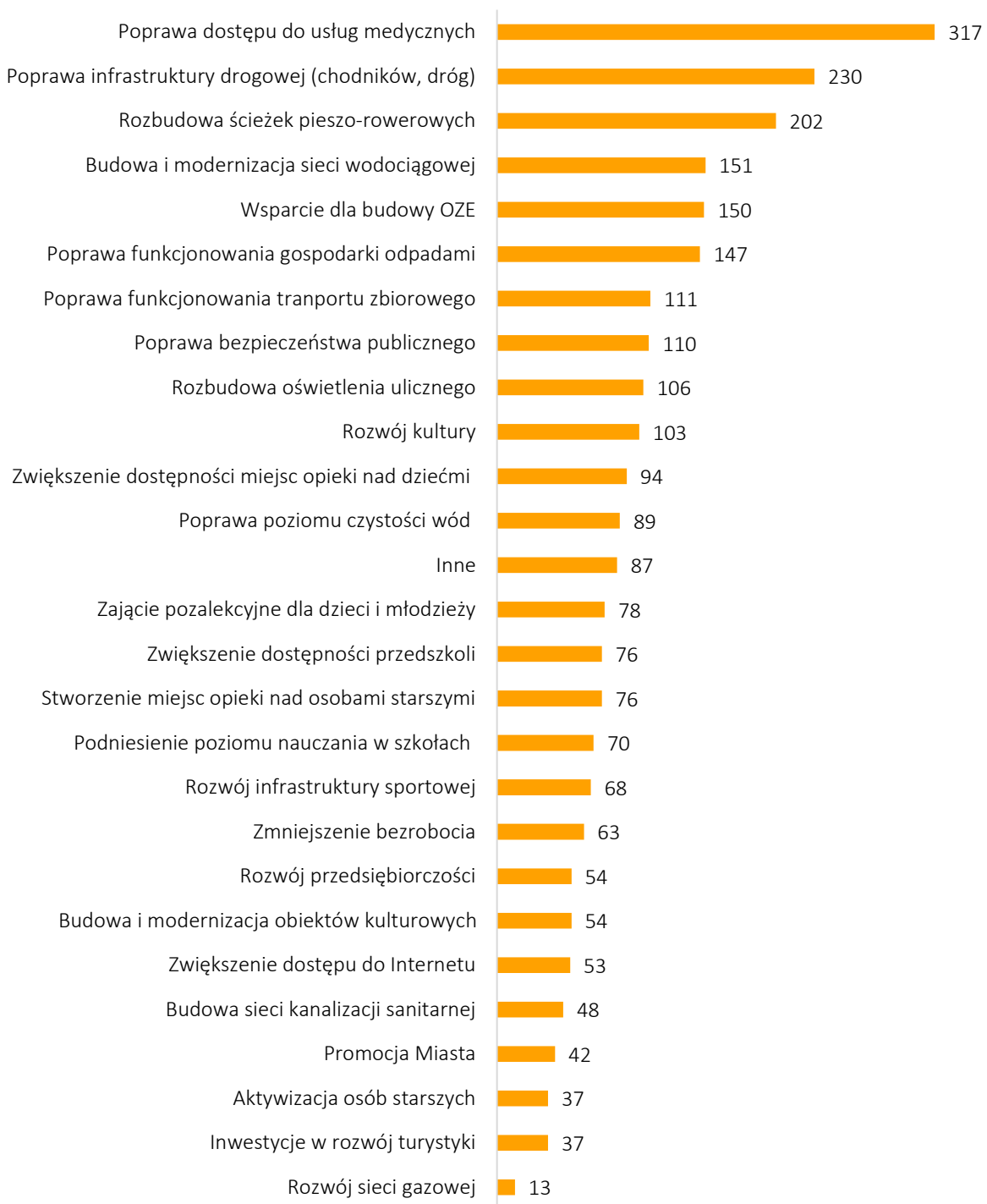
Obszar	Najwyżej oceniane:	Najniżej oceniane:
Spółeczeństwo	Jakość opieki żłobkowej na terenie Miasta	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
Gospodarka	Konkurencyjność Miasta jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji	Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Miasta
Środowisko i przestrzeń	Walory środowiska przyrodniczego	Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Miasta
Infrastruktura techniczna	Jakość sieci gazowej	Jakość sieci wodociągowej
Turystyka i rekreacja	Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	Działania promocyjne Miasta, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie Miasta

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Wskazać należy, że żadna dziedzina funkcjonowania Gminy nie została wyróżniona oceną bardzo dobrą. Najwyższą ocenę wśród mieszkańców zdobył dostęp do edukacji w szkołach podstawowych, wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jakość sieci gazowej, jakość edukacji i infrastruktury szkolnej i przedszkolnej, dostęp do Internetu, konkurencyjność Miasta jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji, dostępność usług na terenie Miasta, dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd), poziom bazy gastronomicznej, działalność instytucji kultury, walory środowiska przyrodniczego, a także jakość opieki żłobkowej na terenie Miasta (powyższe obszary zdobyły ocenę powyżej 3,2).

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Miasta. Wśród najczęściej wskazywanych znalazła się poprawa dostępu do usług medycznych (12% odpowiedzi), następnie poprawa infrastruktury drogowej (9%), rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych (8%), budowa i modernizacja sieci wodociągowej (6%), wsparcie dla budowy OZE (6%), poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami (6%), a także poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego, poprawa bezpieczeństwa publicznego, rozbudowa oświetlenia ulicznego, rozwój kultury i zwiększenie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (po 4%). Wśród innych odpowiedzi mieszkańcy wskazywali przede wszystkim na poprawę czystości powietrza i estetyki Miasta.

Ryc. 6. Główne priorytety rozwoju Miasta Pruszkowa według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Dodatkowym pytaniem uzupełniającym główne priorytety rozwoju było wskazanie 3 wśród 5 głównych rozwiązań z zakresu Smart City, które są najważniejsze do wprowadzenia w najbliższym czasie. Poniżej zestawienie odpowiedzi w kolejności od najczęściej wskazywanych:

- 1) Stworzenie zintegrowanej aplikacji, w której można sprawdzić zarówno rozkład jazdy transportu miejskiego, jakość powietrza, godziny otwarcia instytucji publicznych, czy zgłosić awarię infrastruktury miejskiej lub pomysł dotyczący usprawnień w Mieście – **355 odpowiedzi**;
- 2) Usprawnienie transportu publicznego w Mieście (np. poprzez automatyzację sterownia ruchem na skrzyżowaniach, komunikaty na bilbordach i urządzeniach mobilnych mieszkańców o natężeniu ruchu w mieście, oraz o opóźnieniach komunikacji miejskiej) – **309 odpowiedzi**;
- 3) Usprawnienie pracy urzędu (np. poprzez e-usługi jak teleopieka, e-administracja, zintegrowany system informacji przestrzennej z modelem 3D miasta) – **296 odpowiedzi**;
- 4) Usprawnienie ruchu kołowego (np. poprzez przekazywanie informacji o wolnych miejscach parkingowych w poszczególnych obszarach miasta, zwiększenie możliwości skorzystania z rowerów miejskich, udostępnienie mieszkańcom możliwości skorzystania z hulajnogi miejskiej lub skutera miejskiego, celem zmniejszenia ilości przewożonych osób samochodami osobowymi na terenie miasta) – **274 odpowiedzi**;
- 5) Zwiększenie poziomu dostępności i aktualności informacji publicznej przekazywanej mieszkańcom przez różne źródła komunikacji na obszarze Miasta (tworzenie systemu otwartych danych) – **207 odpowiedzi**.

Ostatnim pytaniem zadaniem w ankiecie było wskazanie elementu, który miałby zostać wizytówką Miasta. Wskazuje ono również na pożądane priorytety rozwoju według mieszkańców. Najczęściej mieszkańcy wskazywali na parki miejskie, zielen, czystość powietrza, ekologię, porządek, zadbane przestrzenie z miejscami do odpoczynku i rekreacji, rozbudowany system komunikacji miejskiej oraz szeroką ofertę kulturalną.

Przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców wskazują, że **kluczowe dla rozwoju i wymagające interwencji obszary** to:

- 1) infrastruktura techniczna,
- 2) ochrona środowiska,
- 3) usługi społeczne.

Zdaniem mieszkańców najważniejszym elementem, który poprawi jakość życia w Gminie jest rozwój infrastruktury technicznej (w tym dróg, ścieżek pieszo-rowerowych, sieci wodociągowej, oświetlenia ulicznego, dostępności komunikacyjnej), poprawa stanu środowiska przyrodniczego (m.in. poprawa czystości powietrza, wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną, poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami), a także wzmocnienie oferty usług społecznych (poprawa dostępu do usług medycznych, czy rozwój kultury).

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej jako narzędzie diagnozy strategicznej. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Analizy dokonano w oparciu o:

- 1) wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
- 2) dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z Miasta oraz ze źródeł zewnętrznych;
- 3) wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w dniach od 13 sierpnia do 20 grudnia 2020 roku;
- 4) wnioski z warsztatu diagnostycznego z Zespołem ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030, który odbył się w dniu 3 listopada 2020 roku.

Analizę SWOT dla Miasta Pruszkowa przedstawia poniższe zestawienie.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie w Aglomeracji Warszawskiej (dobre połączenia komunikacyjne z Warszawą, bliskość głównego ośrodka rozwoju w kraju) • rozwinięty transport zbiorowy (kolejowy i autobusowy, w tym przebieg Warszawskiej Kolei Dojazdowej) • wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (duża ilość terenów zieleni, parków, dolina rzeki Utraty z zabytkowymi zespołami architektonicznymi) • stabilna sytuacja demograficzna • wysoki poziom rozwoju przedsiębiorczości • dobrze rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna (duża liczba obiektów sportowych, organizowanie zawodów sportowych wysokiej rangi, funkcjonowanie Roweru Miejskiego) • dobrze rozwinięta baza kulturalna (duża liczba instytucji kultury, funkcjonowanie Centrum Kultury i Sportu w Pruszkowie z nowoczesnym budynkiem Centrum Dziedzictwa Kulturowego łączącym działania w zakresie sportu i kultury) • dobre warunki nauczania w szkołach (nowoczesne budynki, baza sportowa, szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych) • funkcjonowanie Pruszkowskiej Karty Mieszkańca zapewniającej bezpłatną komunikację miejską dla mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • silne zurbanizowanie Miasta • zwiększająca się gęstość zaludnienia • brak wyraźnego centrum Miasta skupiającego życie społeczne i gospodarcze • bariera przestrzenna w postaci torów kolejowych prowadząca do nierównomiernego rozwoju różnych części Miasta • duży ruch samochodowy w centrum • niewystarczająca ilość parkingów, tras rowerowych • zły stan techniczny mieszkań komunalnych • niska jakość powietrza atmosferycznego • niewystarczająca promocja alternatywnych źródeł energii • problemy z segregacją odpadów w zabudowie wielorodzinnej • zróżnicowany poziom nauczania pomiędzy szkołami • niewystarczająca promocja oferty edukacyjnej i zajęć dodatkowych • niewystarczający dostęp do wydarzeń miejskich • niski poziom zintegrowania kalendarza imprez miejskich • niewystarczająca promocja miejsc kultury • niska integracja mieszkańców i poziom partycypacji społecznej

- rozwinięta sieć infrastruktury technicznej
- duży udział powierzchni pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- prowadzenie monitoringu jakości powietrza i kontroli jakości popiołu i wsadów do pieców
- rosnące poziomy segregacji odpadów komunalnych

SZANSE

- dynamiczny rozwój regionu
- utrzymujący się popyt na usługi, infrastrukturę techniczną, nieruchomości mieszkaniowe i komercyjne oraz miejsca pracy
- duże zainteresowanie inwestycyjne Miastem (dobre połączenia komunikacyjne, bliskość Warszawy, tańsze ceny gruntów i wynajmu lokali)
- rozwinięta infrastruktura sportowo-kulturalna stwarzająca szerokie możliwości do organizacji imprez masowych
- trendy w prowadzeniu aktywnego trybu życia (bieganie, wycieczki pieszo-rowerowe)
- zwiększająca się świadomość ekologiczna i rozwój alternatywnych źródeł energii
- duże zainteresowanie mieszkańców odnawialnymi źródłami energii
- dofinansowania wewnętrzne i zewnętrzne wspierające rozwój OZE (program „Czyste powietrze”) i wymianę pieców
- dofinansowania zewnętrzne związane z rozszerzaniem oferty dla najmłodszych i seniorów (programy „Maluch+”, „Senior+”)

- niewystarczający poziom kultywowania lokalnej tradycji, tożsamości
- niewystarczająca promocja programów profilaktycznych, utrudniony dostęp do usług medycznych
- niska dostępność do specjalistycznych form wsparcia realizowanych w środowisku lokalnym

ZAGROŻENIA

- zła koniunktura gospodarcza
- potencjalny kryzys finansowy związany z epidemią COVID-19
- konkurencja szybko rozwijających się innych gmin Aglomeracji Warszawskiej
- dynamiczne procesy suburbanizacji generujące nadmierne koszty społeczne i przyczyniające się do degradacji środowiska przyrodniczego i obniżaniem się jakości przestrzeni publicznej
- starzenie się społeczeństwa
- zmiany klimatyczne powodujące ryzyko wystąpienia suszy i powodzi
- ciągłe zwiększanie się liczby uczniów, co skutkuje przeludnieniem w szkołach i koniecznością rozbudowy infrastruktury edukacyjnej
- zmniejszająca się dostępność do szkół i przedszkoli

CZĘŚĆ II:
STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU
MIASTA PRUSZKOWA

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczno-gospodarczą. Zwrócono uwagę zarówno na mocne strony, jak i obszary problemowe. W procesie tworzenia i realizacji strategii istotne jest również określenie misji i wizji. Są to dwa elementy strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju.

Misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom gminy i jego mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedzi na pytania: Kim jesteśmy? Czym się zajmujemy? Dlaczego? Co jest naszym priorytetem?

Z kolei wizja to obraz gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Ukazuje Miasto Pruszków w perspektywie strategicznej – do 2030 roku, zmienione poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez samorząd celów.

Uwzględniając przyjęte założenia **MISJA Miasta Pruszkowa** brzmi:

Pruszków to Twoje, moje Miasto!

Z kolei **WIZJA** brzmi:

**Pruszków to ekologiczne, nowoczesne
i bezpieczne miasto.
To miejsce, w którym żyjemy, tworzymy
wspólnotę, za którą jesteśmy odpowiedzialni.
Pruszków to My!**

Kapitał ludzki i kapitał społeczny są w dzisiejszych czasach podstawowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. Z tego względu najważniejszą wartością dla Miasta Pruszkowa jest społeczność tworząca Miasto, a przede wszystkim jego mieszkańcy, dla których odpowiednio do ich potrzeb, należy zapewnić wysokiej jakości usługi społeczne oraz atrakcyjną przestrzeń publiczną. Tym samym Miasto będzie miejscem ekologicznym, nowoczesnym i bezpiecznym, otwartym na wszystkie grupy społeczne oraz wspierającym ich aktywność.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu Miasta Pruszkowa, jego sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, a także dążąc do osiągnięcia stanu Miasta opisanego w wizji rozwoju określono 3 cele strategiczne, którymi są:

- Cel I:** Atrakcyjna przestrzeń, dostępna i spójna terytorialnie
Cel II: Zrównoważony rozwój gospodarki oparty na zasobach środowiska przyrodniczego
Cel III: Aktywne społeczeństwo korzystające z kompleksowej oferty społecznej

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

CELE STRATEGICZNE:					
CEL I: Atrakcyjna przestrzeń, dostępna i spójna terytorialnie		CEL II: Zrównoważony rozwój gospodarczy oparty na zasobach środowiska przyrodniczego		CEL III: Aktywne społeczeństwo korzystające z kompleksowej oferty społecznej	
CELE OPERACYJNE:					
1.1.	Funkcjonalna infrastruktura drogowa	2.1.	Partnerski rozwój biznesu i przedsiębiorczości	3.1.	Społeczeństwo obywatelskie
1.2.	Nowoczesna, atrakcyjna i estetyczna przestrzeń publiczna	2.2.	Proekologiczne Miasto	3.2.	Wysoka jakość opieki, edukacji i wychowania
1.3.	Ekologiczny transport publiczny	2.3.	Zmodernizowany system gospodarowania odpadami	3.3.	Atrakcyjna, nowatorska i odpowiadająca na zapotrzebowanie mieszkańców oferta spędzania czasu wolnego
1.4.	Bezpieczne Miasto			3.4.	Pozytywny wizerunek Miasta

Cele strategiczne Miasta Pruszkowa odwzorowują obszary rozwojowe w sferze przestrzennej gospodarczej i społecznej, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Z kolei zadania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej będą podstawą do realizacji zadań w sferze gospodarczej, rozwoju usług społecznych, a także pozytywnie wpłyną na poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną również na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

CEL STRATEGICZNY I: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE

- 1.1. Funkcjonalna infrastruktura drogowa
- 1.2. Nowoczesna, atrakcyjna i estetyczna przestrzeń publiczna
- 1.3. Ekologiczny transport publiczny
- 1.4. Bezpieczne Miasto

Podstawą do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców jest stworzenie atrakcyjnej przestrzeni do życia, pracy i wypoczynku. Ład przestrzenny uwzględnia bowiem w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Ład przestrzenny oznacza pożądaný stan zagospodarowania przestrzeni, musi zatem uwzględniać potrzeby w miarę możliwości jak najszerzej grupy interesów. Musi to być takie uporządkowanie przestrzeni, które spotka się z akceptacją różnych podmiotów działających na danym terenie – społeczności lokalnej, przedstawicieli władzy oraz inwestorów. Dlatego też, stanowi on niezbędny element zrównoważonego rozwoju.

Szkieletem każdego układu przestrzennego jest sieć dróg i od jej organizacji zależą warunki obsługi mieszkańców oraz funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, a walory przyrodnicze, architektura, układ urbanistyczny, zieleń, placówki obsługi i poziom bezpieczeństwa decydują o atrakcyjności miejsca zamieszkania.

Miasto Pruszków ze względu na położenie w Aglomeracji Warszawskiej charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną. Jednak na skutek zachodzących procesów urbanizacji zaczynają pojawiać się problemy z dostępnością usług publicznych, zapewnieniem równomiernego rozwoju infrastruktury technicznej i estetyką przestrzeni. Cel strategiczny I zakłada więc stworzenie atrakcyjnej przestrzeni, która zwiększyłaby dostępność i spójność terytorialną, a przy tym poprawiłaby komfort życia mieszkańców. Osiągnięty on będzie poprzez zapewnienie funkcjonalnej infrastruktury drogowej, nowoczesnej, atrakcyjnej i estetycznej przestrzeni publicznej, ekologicznego transportu publicznego oraz poprawę bezpieczeństwa mieszkańców.

Konieczne jest stworzenie funkcjonalnego i spójnego układu drogowego, który zwiększyłby dostępność komunikacyjną do różnych części Miasta. Rozbudowa infrastruktury technicznej będzie postępować równolegle z pojawieniem się potrzeb powodowanych rozwojem inwestycji. Dodatkowo zakłada się wzrost wykorzystania transportu publicznego, w tym roweru miejskiego, jako środka transportu oraz jego rozwój w kierunku niskoemisyjności. Ważne jest również prowadzenie spójnej polityki przestrzennej, która poprawiłaby funkcjonalność i dostępność przestrzeni dla wszystkich grup społecznych. Zapewnione to będzie również poprzez poprawę stanu technicznego zasobu mieszkaniowego i infrastruktury społecznej oraz rewitalizację terenów zieleni i rekreacyjnych. Pozostałe działania realizowane w ramach powyższych celów przedstawia poniższa tabela.

CEL STRATEGICZNY I: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
1.1. FUNKCYJNALNA INFRASTRUKTURA DROGOWA	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja dróg • Budowa sieci dróg • Budowa spójnej sieci ścieżek rowerowych • Rozwój infrastruktury technicznej • Budowa i modernizacja miejsc parkingowych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa sieci drogowej na terenie Miasta • poprawa stopnia skomunikowania Miasta • zmniejszenie natężenia ruchu drogowego na głównych ciągach komunikacyjnych • poprawa spójności i jakości dróg • zwiększenie stopnia rowerowego skomunikowania Miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg publicznych w mieście w danym roku [km] • długość nowooddanych do użytku dróg publicznych w mieście w danym roku [km] • długość dróg rowerowych w mieście [km] • powierzchnia nowooddanych lub zmodernizowanych miejsc parkingowych na terenach publicznych miasta w danym roku [m²]
1.2. NOWOCZESNA, ATRAKCYJNA I ESTETYCZNA PRZESTRZEŃ PUBLICZNA	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa ładu przestrzennego • Ochrona oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego • Dostosowanie przestrzeni publicznej do wymagań wszystkich mieszkańców, w tym likwidacja barier architektonicznych • Modernizacja i budowa zasobu mieszkaniowego Miasta • Rewitalizacja terenów zieleni i rekreacyjnych • Rozwój i promocja infrastruktury sportowo-edukacyjno-kulturalnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa spójności zagospodarowania przestrzennego • rozwój zabudowy mieszkaniowej z zachowaniem ładu przestrzennego • zwiększenie atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni, w tym dla osób o specjalnych potrzebach • przeciwdziałanie fragmentacji środowiska przyrodniczego • ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska • poprawa stanu technicznego tkanki urbanistycznej Miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • udział pokrycia powierzchni miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%] • liczba mieszkań, w których przeprowadzono roboty remontowe do liczby mieszkań w mieszkaniowym zasobie miasta [%] • udział zagospodarowanych terenów zieleni w stosunku do ogólnej powierzchni terenów zieleni [%] • wydatki na modernizację budynków użyteczności publicznej [zł]

CEL STRATEGICZNY I: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
	w tym termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	<ul style="list-style-type: none"> poprawa efektywności energetycznej budynków 	
1.3. EKOLOGICZNY TRANSPORT PUBLICZNY	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie i modernizacja węzłów przesiadkowych Współpraca z innymi podmiotami w celu usprawnienia transportu Rozwój systemu roweru miejskiego Aktualizacja planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Promowanie niskoemisyjnego transportu 	<ul style="list-style-type: none"> poprawa dostępności komunikacyjnej poprawa organizacji ruchu komunikacyjnego w Mieście zmniejszenie natężenia ruchu drogowego rozwój elektromobilności ograniczenie emisji spalin i innych szkodliwych substancji do atmosfery 	<ul style="list-style-type: none"> wydatki bieżące na lokalny transport zbiorowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca [zł/os.] wydatki majątkowe na lokalny transport zbiorowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca [zł/os.] udział zmodernizowanych wiat przystankowych w ogólnej liczbie przystanków [%] liczba stacji roweru miejskiego na terenie miasta [szt.]
1.4. BEZPIECZNE MIASTO	<ul style="list-style-type: none"> Modernizacja i rozbudowa monitoringu miejskiego Budowa bezpiecznych przejść dla pieszych Wdrażanie rozwiązań mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego Rozwój Straży Miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> poprawa bezpieczeństwa publicznego zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego na terenie Miasta zmniejszenie liczby wypadków drogowych poprawa bezpieczeństwa pieszych 	<ul style="list-style-type: none"> liczba punktów monitoringu miejskiego [szt.] liczba dostosowanych przejść dla pieszych dla osób ze specjalnymi potrzebami w danym roku [szt.] liczba wypadków drogowych w przeliczeniu na 1000 pojazdów samochodowych

**CEL STRATEGICZNY II:
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARKI
OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO**

- 2.1. Partnerski rozwój biznesu i przedsiębiorczości
- 2.2. Proekologiczne Miasto
- 2.3. Zmodernizowany system gospodarowania odpadami

Miasto Pruszków położone jest na obszarze o największym potencjale rozwoju społeczno-gospodarczego w kraju. Występuje tu najwyższy wskaźnik liczby podmiotów na 1 000 mieszkańców, a ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej wykazuje tendencję wzrostową. W ślad za rosnącą liczbą mieszkańców Miasta, powinna rosnąć także oferta usług zaspokajających ich potrzeby. Z tego względu Miasto powinno tworzyć warunki dla rozwoju działalności lokalnych przedsiębiorców. Działania te realizowane będą poprzez budowanie programów lojalnościowych m.in. Pruszkowskiej Karty Mieszkańca, wspieranie praktyk zawodowych, modernizację, remonty i pozyskiwanie nowych lokali użytkowych oraz stworzenie forum lokalnych przedsiębiorców.

Miasto Pruszków dysponuje cennymi walorami i zasobami przyrodniczymi, które należy chronić, a z drugiej strony udostępniać dla celów edukacyjnych, rekreacyjnych i sportowych. Rozwój społeczno-gospodarczy powinien bowiem się opierać na zasadach zrównoważonego rozwoju. Oznacza on dążenie do równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi i wymaganiami ochrony środowiska. Inaczej mówiąc, zapewnienie takiej skali działalności gospodarczej, która nie będzie powodować negatywnych konsekwencji ujawniających się w środowisku.

Z tego względu cel II zakłada również rozwój Miasta w kierunku ekologii. Dużym problemem w Mieście jest niska jakość powietrza atmosferycznego, stąd działania Miasta będą nastawione na rozwój programów proekologicznych dla mieszkańców, promowanie Odnawialnych Źródeł Energii, czy rozwój terenów zieleni m.in. poprzez tworzenie parków portfelowych, sadzenie nowych drzew i krzewów, zakładanie łąk kwietnych w parkach, zakładanie nowych terenów zieleni oraz zwiększenie bioróżnorodności. Dążąc do modernizacji systemu gospodarowania odpadami, Miasto Pruszków będzie rozwijać współpracę z Miejskim Zakładem Oczyszczania Sp. z o.o. w Pruszkowie oraz prowadzić działania w celu zwiększenia stopnia recyklingu i segregacji odpadów komunalnych. Obydwa elementy: rozwój gospodarczy i poprawa stanu środowiska stanowiąc będą źródło systematycznego podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Pozostałe działania realizowane w ramach powyższych celów operacyjnych przedstawia poniższa tabela.

CEL STRATEGICZNY II: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARKI OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
2.1. PARTNERSKI ROZWÓJ BIZNESU I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	<ul style="list-style-type: none"> • Budowanie programów lojalnościowych • Wspieranie praktyk zawodowych • Utrzymywanie i poszerzanie gminnego zasobu lokali użytkowych • Stworzenie forum lokalnych przedsiębiorców 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie liczby przedsiębiorców na terenie Miasta • aktywizacja gospodarcza mieszkańców • integracja przedsiębiorstw działających na terenie Miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców • liczba osób fizycznych zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
2.2. PROEKOLOGICZNE MIASTO	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja i rozwój programów proekologicznych skierowanych do mieszkańców • Rozwój Odnawialnych Źródeł Energii w przestrzeni publicznej • Modernizacja i rozwój terenów zieleni • Budowa systemu podatków lokalnych sprzyjającego działaniom proekologicznym 	<ul style="list-style-type: none"> • ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska • przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu • zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza • zwiększenie bioróżnorodności • poprawa warunków życia i stanu zdrowia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba udzielonych dofinansowań w zakresie wymiany nieekologicznych źródeł ciepła [szt.] • liczba urządzeń OZE w budynkach użyteczności publicznej [szt.] • wydatki na utrzymanie zieleni w ciągu roku [zł]
2.3. ZMODERNIZOWANY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury związanej z gospodarką odpadami • Dążenie do osiągnięcia wysokich wskaźników odzysku • Unowocześnianie i rozwój systemu odbioru odpadów komunalnych z zamieszkałych nieruchomości 	<ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców • dążenie do ograniczenia wytwarzania odpadów komunalnych • zwiększenie poziomu recyklingu odpadów komunalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • udział odpadów segregowanych zebranych w ciągu roku [%] • poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła [%]

CEL STRATEGICZNY III: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z KOMPLEKSOWEJ OFERTY SPOŁECZNEJ

- 3.1. Społeczeństwo obywatelskie
- 3.2. Wysoka jakość opieki, edukacji i wychowania
- 3.3. Atrakcyjna, nowatorska i odpowiadająca na zapotrzebowanie mieszkańców oferta spędzania czasu wolnego
- 3.4. Pozytywny wizerunek Miasta

Czynnikami poprawiającymi jakość życia mieszkańców jest rozwój oferty edukacyjnej, sportowej, kulturalnej oraz innych usług społecznych. W Mieście Pruszków, podobnie jak w całym kraju, obserwuje się starzenie się społeczeństwa. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przewyższyła już liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Dodatkowo zauważalny jest stały napływ nowych mieszkańców, co skutkuje potrzebą rozwoju oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Zmieniająca się sytuacja demograficzna nakazuje również weryfikację bazy edukacyjnej. Oferta społeczna powinna również odpowiadać na potrzeby każdej grupy społeczności: zawodowej, wiekowej, czy zróżnicowanej ze względu na płeć, sytuację rodzinną lub materialną, a także osób narażonych na wykluczenie społeczne. Poprawę jakości usług społecznych powinna również dostarczać infrastruktura społeczna i techniczna uwzględniająca potrzeby osób starszych, chorych i z niepełnosprawnością. Ważnym elementem do osiągnięcia celu jest również zwiększenie świadomości i aktywności mieszkańców w życiu Miasta.

Czynniki społeczne mają również wpływ na rozwój w dłuższej perspektywie. Zaangażowani mieszkańcy, gotowi do budowania relacji społecznych, tworzą istotną podstawę do rozwoju społecznego i gospodarczego Miasta. Aktywne społeczeństwo to kapitał organizacji pozarządowych, działających na rzecz rozwoju lokalnego i podniesienia poziomu życia mieszkańców, co przekłada się na rozwój przedsiębiorczości i innowacyjnego biznesu.

Cel strategiczny III zakłada zatem działania w zakresie poprawy jakości opieki, edukacji i wychowania, rozwoju oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem upowszechniania wiedzy o tradycji i historii Miasta. Działania te mają na celu również kształtowanie postaw i zachowań międzyludzkich, tożsamości lokalnej, a także integrują wszystkich uczestników życia społecznego. Kapitał społeczny to przede wszystkim więzi międzyludzkie, stopień zaufania między nimi, a także umiejętność i chęć współdziałania. Wpływa to na jakość rządzenia w Mieście, zwiększa poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu Miasta, a także przyczynia się do ograniczenia patologii i wykluczenia społecznego.

Działania Miasta skierowane będą również na wsparcie działalności organizacji pozarządowych. Inicjatywy oddolne będą szerzej wspierane, zarówno merytorycznie, organizacyjnie, jak i finansowo. Miasto Pruszków będzie stwarzało również możliwości coraz szerszego dostępu do e-usług i kanałów komunikacyjnych, dzięki czemu sprawniej zaspokajane będą potrzeby mieszkańców.

CEL STRATEGICZNY III: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z KOMPLEKSOWEJ OFERTY SPOŁECZNEJ

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
3.1. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój skoordynowanych działań wolontariackich Zwiększenie liczby miejsc „aktywności lokalnej” Współdział mieszkańców w życiu społecznym Tworzenie warunków do społecznej aktywności organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie poziomu włączenia społecznego zwiększenie dostępności usług publicznych zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu gminy 	<ul style="list-style-type: none"> liczba wolontariuszy działających w mieście [os.] liczba utworzonych miejsc „aktywności lokalnej” [szt.] liczba mieszkańców uczestniczących w głosowaniu na budżet obywatelski liczba projektów złożonych do budżetu obywatelskiego [szt.]
3.2. WYSOKA JAKOŚĆ OPIEKI, EDUKACJI I WYCHOWANIA	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnianie najlepszych warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży Skuteczne wspieranie kadry pedagogicznej w rozwoju zawodowym Wykorzystywanie nowoczesnych technologii i metod w procesie kształcenia Rozbudowa programów profilaktycznych i zmniejszanie poziomu niesamodzielności mieszkańców Podnoszenie świadomości zdrowotnej, ekologicznej i społecznej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> poprawa warunków nauczania w szkołach podstawowych i przedszkolach umożliwienie kontynuacji ścieżki edukacyjnej w lepszych uczelniach dzięki wysokim wynikom nauczania stworzenie dobrych warunków do życia i zamieszkania dla rodzin z dziećmi zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców zmniejszenie liczby zachorowań i zgonów z powodu problemów zdrowotnych 	<ul style="list-style-type: none"> średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach [%] wartość dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli [zł] liczba prowadzonych programów profilaktycznych w ciągu roku [szt.]

CEL STRATEGICZNY III: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z KOMPLEKSOWEJ OFERTY SPOŁECZNEJ

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
3.3. ATRAKCYJNA, NOWATORSKA I ODPOWIADAJĄCA NA ZAPOTRZEBOWANIE MIESZKAŃCÓW OFERTA SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój miejskiej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej • Zwiększenie dostępu do wydarzeń miejskich • Inicjowanie wydarzeń budujących tożsamość lokalną m.in. poprzez upamiętnianie tradycji i historii miasta i jego mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego wśród mieszkańców • integracja mieszkańców i wzmacnianie więzi społecznych • zwiększenie aktywności sportowo-rekreacyjnej mieszkańców • zwiększenie poziomu wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego Miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydarzeń zorganizowanych w ramach kalendarza imprez miejskich [szt.] • udział wydarzeń budujących tożsamość lokalną w ogólnej liczbie imprez miejskich [%]
3.4. POZYTYWNY WIZERUNEK MIASTA	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnianie powszechnej dostępności e-usług • Podniesienie standardu obsługi mieszkańców w instytucjach miejskich • Budowanie rozpoznawalności miasta w Kraju i za granicą • Przedstawianie w sposób czytelny, różnymi kanałami komunikacyjnymi oferty do i od mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępności usług publicznych • poprawa poziomu obsługi mieszkańców • zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców w wydarzeniach o różnym charakterze, dzięki dostępności informacji • promocja Miasta na zewnątrz 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba usług publicznych prowadzonych w ramach systemu e-usług [szt.] • liczba wdrożonych aplikacji dla mieszkańców [szt.] • liczba podjętych działań w ramach współpracy z jednostkami w Kraju i za granicą [szt.]

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta Pruszkowa

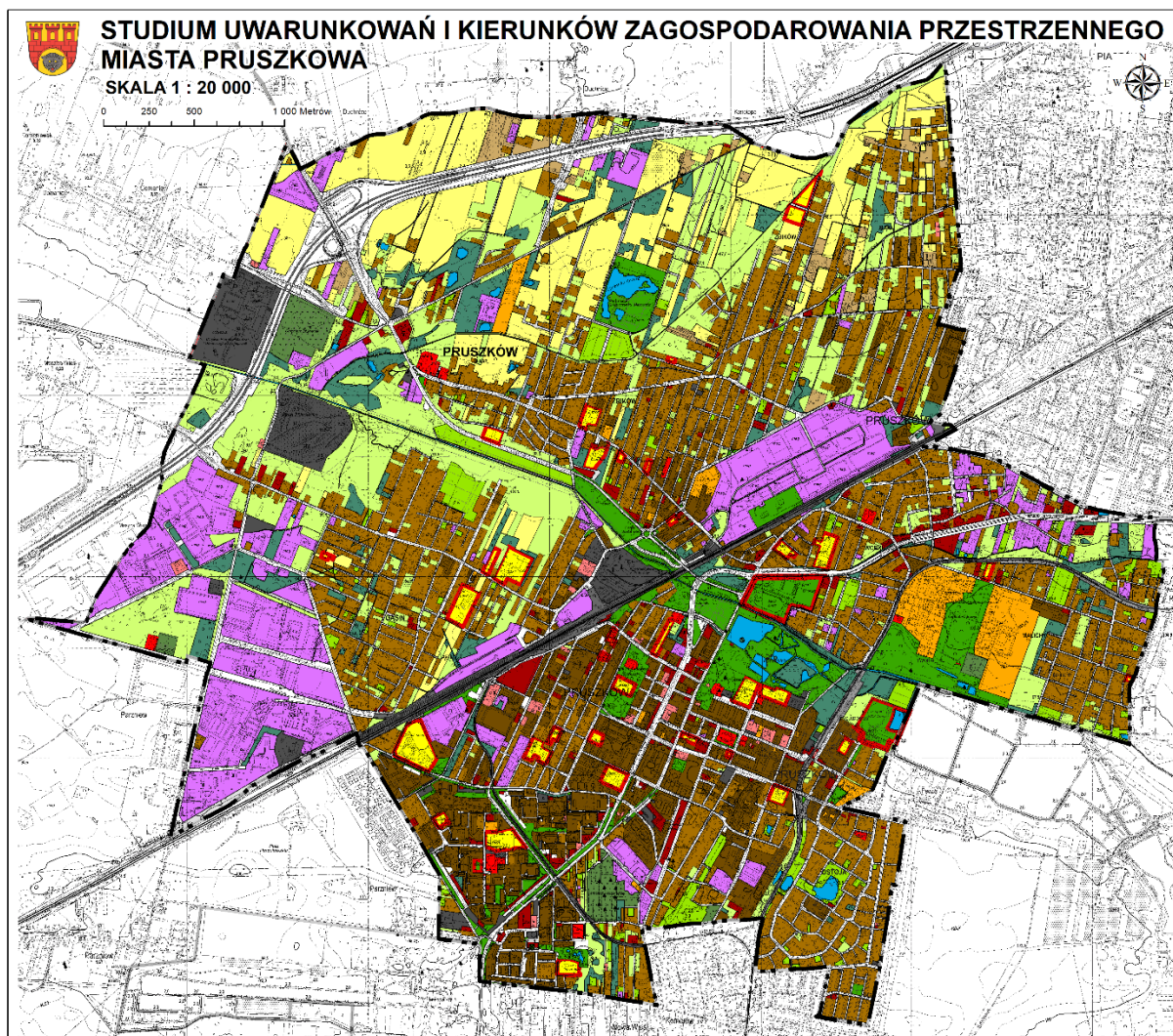
Miasto Pruszków w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa zostało włączone do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Warszawy (MOFW), jako miejski ośrodek powiatowy wzmocniający policentryczną strukturę województwa. Z tego względu charakteryzuje się silnymi powiązaniem ze stolicą kraju. Ma to zarówno konsekwencje pozytywne, jak i negatywne. Dzięki bliskości ośrodka metropolitalnego następuje przenoszenie się mieszkańców i przedsiębiorców do strefy podmiejskiej, a poprzez przepływ informacji, rozwój sieci transportowej i dostępności usług obszary te zaczynają się rozwijać gospodarczo. Jak wskazano w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Obszar Metropolitalny Warszawy jest centrum życia politycznego, zarządzania państwem, gospodarki i współpracy międzynarodowej, pełni funkcje wiodącego ośrodka nauki i szkolnictwa wyższego, kultury oraz wyspecjalizowanej opieki zdrowotnej. Warszawa jest głównym ośrodkiem badań naukowych, innowacji i tworzenia nowych miejsc pracy. Jest to najsilniejszy ośrodek naukowy w kraju, w którym prowadzone są badania w wielu dziedzinach, m.in. biologii, chemii i medycynie, technologii, mechanice i elektronice. Negatywnym aspektem jest jednak chaotyczne rozprzestrzenianie się zabudowy, a przy tym problemy z jakością dróg, dostępem do infrastruktury technicznej oraz pogarszaniem się przestrzeni publicznej.

Ze względu na swoje położenie, Miasto Pruszków jest dobrze skomunikowane z Aglomeracją Warszawską. Na północy Miasta przebiega autostrada A2, z którą połączenie zapewnia węzeł „Pruszków”, a w najbliższym sąsiedztwie Miasta znajdują się ważne drogi krajowe łączące Mazowsze z innymi częściami Polski. Przez Miasto przebiega również linia kolejowa PKP relacji Warszawa – Katowice, linia Warszawskiej Kolei Dojazdowej relacji Warszawa – Grodzisk Mazowiecki oraz Szybka Kolej Miejska łącząca Miasto z Warszawą i Otwockiem.

Dominującymi funkcjami w Mieście są: funkcja mieszkaniowa, usługowa oraz przemysłowo-usługowa. Największą powierzchnię zajmują tereny zieleni i wód powierzchniowych (25%), tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (21%) oraz tereny komunikacji (18%). Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna rozmieszczona jest w całym obszarze miasta, w formie ukształtowanych osiedli i obejmuje m.in. osiedla Ostoja, Malichy, Tworki, Gąsin Mieszkaniowy, Żbików-Bąki. Zachodnia część Miasta to głównie tereny przemysłowe oraz magazynowe. Towarzyszą jej także obszary zieleni jak również w niewielkim procencie zabudowa mieszkaniowa. Tereny przemysłowo-produkcyjne dotychczas rozproszone po całym obszarze Miasta (Warszawskie Zakłady Zielarskie „Herbapol”, „Inco-Veritas” S. A. Oddział Pruszków „Celia” Produkcji Kosmetyczno-Farmaceutycznej w Pruszkowie) są sukcesywnie przenoszone do dzielnicy przemysłowej lub likwidowane. Największym obszarem przemysłowo-produkcyjnym pozostaje Millenium Logistic zajmujący dawne tereny Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego. Tereny pełniące funkcje usługowe towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, rozmieszczone są na całym obszarze miasta, przy czym obszary największej koncentracji usług występują w centrum Miasta i obejmują usługi z zakresu oświaty, opieki zdrowotnej, sportu, administracji, handlu i kultury.

Miasto jest zatem ośrodkiem wielofunkcyjnym, jednak ład przestrzenny jest miejscami zaburzony poprzez niezachowanie odpowiednich proporcji między poszczególnymi strefami funkcjonalnymi. Na niektórych obszarach wskazane byłoby uzupełnienie o inne funkcje, które sprawiłyby, że mieszkańcy mieliby pełniejszy dostęp do poszczególnych atutów płynących z zamieszkiwania na terenach zurbanizowanych – zwłaszcza z dostępu do szeroko rozumianych usług i miejsc pracy.

Ryc. 7. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Miasta Pruszkowa

LEGENDA

Granica miasta Pruszkowa

DOTYCHCZASOWE UŻYTKOWANIE TERENÓW

Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej

Tereny zabudowy zagrodowej i produkcji rolnej

Tereny zabudowy biurowej i usług administracji

Tereny usług handlu

Tereny usług kultury i kultu religijnego

Tereny usług oświaty

Tereny usług zdrowia

Tereny usług sportu

Tereny zabudowy przemysłowo - magazynowej i drobnej wytwórczości

Tereny rolnicze

Tereny ogrodów działkowych i przydomowych

Tereny cmentarzy

Tereny zieleni urządzonej

Tereny zieleni nieurządzonej

Tereny zadrzewień

Tereny wód powierzchniowych

Tereny obsługi technicznej miasta

Tereny komunikacji drogowej - drogi publiczne

Tereny komunikacji drogowej - parkingi

Tereny komunikacji drogowej - drogi niepubliczne

Tereny komunikacji kolejowej - PKP

Tereny komunikacji kolejowej - WKD

Źródło: projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Barierę przestrzenną Miasta stanowią tory kolejowe, które przebiegają przez środek Miasta, przecinając je z kierunku południowo-wschodniego w kierunku północno-zachodnim. Niemal równolegle do linii PKP, w znacznym oddaleniu, przebiega również trasa Warszawskiej Kolei Dojazdowej. Linie kolejowe uniemożliwiają zapewnienie lepszej funkcjonalności Miasta pomiędzy jego częściami oraz możliwość rozbudowy lub przebudowy głównego układu dróg, na którym opiera się cała komunikacja. Tory kolejowe sprawiają, że brak jest odpowiednich powiązań przestrzennych pomiędzy północną i południową częścią Pruszkowa (zarówno pod względem infrastruktury technicznej, jak i społecznej). Ważne jest wskazanie, zachowanie lub odtworzenie głównych linii i punktów charakterystycznych wyznaczających kompozycję poszczególnych części Miasta tak, aby układ przestrzenny był czytelny. Negatywny wpływ na odbiór przestrzeni ma duża ilość nośników reklamowych wszelkiego rodzaju, zwłaszcza nagromadzenie ich w jednym miejscu.

Atutem Miasta jest występowanie dużej powierzchni terenów zieleni, w tym parków o cennych walorach przyrodniczych i architektonicznych, jednak brak jest pomiędzy nimi powiązań. Konieczne jest zatem utworzenie lub wzmocnienie korytarzy, które pozwoliłyby na połączenie określonych terenów o funkcji biologicznej, klimatycznej i fitosanitarnej w Mieście. Zagrożeniem dla takich korytarzy są obiekty liniowe przecinające Miasto, utrzymujące się (niekiedy) dzikie wysypiska odpadów oraz punktowe emitory zanieczyszczeń.

4. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Mieście

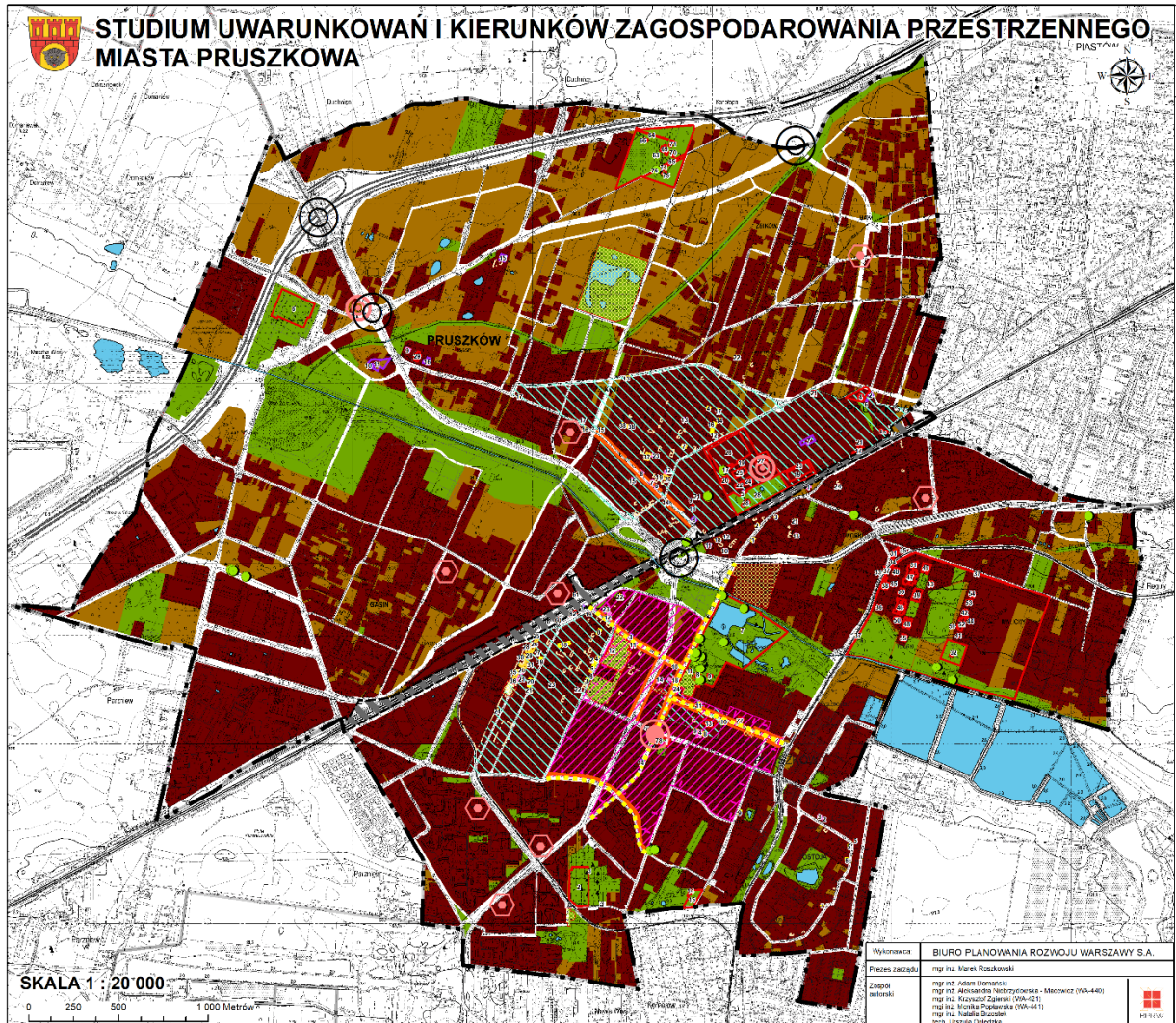
Dalszy kierunek rozwoju miasta Pruszkowa zdominowany będzie przez rozwój układu komunikacji oraz przez oddziaływanie Aglomeracji Warszawskiej. Zrealizowana autostrada A-2 (Świecko – Poznań – Warszawa – Terespol) z węzłem Pruszków oraz planowana „Paszkowianka” usprawnią obsługę komunikacyjną w Mieście i przyczynią się do rozwoju terenów aktywności gospodarczej, w tym centrów handlowych z dopuszczeniem obiektów o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m².

Udrożnienie układu komunikacji poprzez wybudowanie nowych dróg i modernizację dróg istniejących, a przede wszystkim realizacja miejskich środków komunikacji publicznej, przyczyni się do rozwoju funkcji mieszkaniowej. Czynnikiem regulującym rozwój terenów mieszkaniowych pozostają wciąż walory środowiska przyrodniczego, które podnoszą atrakcyjność i poprawiają jakość życia mieszkańców, a mnogość tras rowerowych jest podstawą do rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej. Zasoby naturalne Miasta, w szczególności zespoły parków, wody powierzchniowe, a także istniejąca już oferta rekreacyjna (obiekty sportowe, obiekty gastronomiczne i hotelowe) sprzyjają rozwojowi rekreacji weekendowej. Nie bez znaczenia pozostaje oddziaływanie Warszawy, ponieważ napływ turystów może się odbywać również z tego kierunku.

W celu osiągnięcia trwałego, zrównoważonego rozwoju, a także realizacji celów strategicznych, przyjmuje się, że zmiany struktury przestrzennej Miasta Pruszkowa będą związane z uzupełnianiem, wzbogacaniem i niezbędnym przekształceniem istniejącej struktury:

- 1) zachowuje się i wzmacnia powiązania z otoczeniem: ekologiczne, komunikacyjne, funkcjonalne i infrastrukturalne,
- 2) w celu prawidłowego kształtowania zabudowy określa się granice pomiędzy terenami otwartymi – wyłączonymi spod zabudowy, terenami z istotnymi ograniczeniami dla zabudowy i zagospodarowania, a terenami intensywnej urbanizacji,
- 3) za priorytet planowania rozwoju przestrzennego uznaje się ochronę terenów o wyjątkowych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych i istotnych dla zachowania bioróżnorodności, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz ochronę przed niekontrolowaną zabudową oraz użytkowaniem, mogącym prowadzić do ich degradacji (nieurbanizowane tereny otwarte),
- 4) tworzy się hierarchiczną sieć ośrodków usługowych, z których najsilniejszą pozycję będzie zajmował obszar centrum miasta, następnie dwa wielofunkcyjne centra wspomagające (rejon węzła autostrady A-2 i teren dawnych ZNTK) o ponadlokalnym znaczeniu i zasięgu oddziaływania; ponadto wyznacza się centra obszarów mieszkaniowych,
- 5) wyznacza się potencjalne tereny dla perspektywicznego rozwoju zabudowy, dla realizacji nowych inwestycji z zakresu mieszkalnictwa, usług, drobnej wytwórczości, biur, składów i zakładów produkcyjnych, kierując się zarówno możliwościami wyposażenia terenów w media, stopniem zainteresowania inwestowaniem, jak i priorytetem wartości przyrodniczych oraz krajobrazowych. Większość obszarów największego zainteresowania inwestorów to dobrze skomunikowane i częściowo uzbrojone tereny centrum miasta oraz zachodniej i północnej jego części,
- 6) wyznacza się tereny zainwestowane, dla których wskazane jest uzupełnianie, porządkowanie i podwyższanie standardów istniejącej zabudowy oraz tereny do zainwestowania wyodrębniając je według ustaleń dotyczących funkcji i zasad zagospodarowania o przesądzonych przekształceniach.

Ryc. 8. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Miasta Pruszkowa

Legenda

- Granice miasta Pruszkowa
- Centrum miasta
- Centrum wielofunkcyjne
- Centra obszarów mieszkaniowych
- Przestrzenie publiczne
- Ważniejsze węzły komunikacyjne
- Główne ciągi miejskie o charakterze reprezentacyjnym
- Istniejące i projektowane ciągi komunikacji kolejowej
- Linia WKD
- Publiczne połączenie szynowe - projektowane
- Teren kolei
- Pierzeje usługowe
- Tereny zainwestowane - zurbanizowane
- Tereny rozwojowe: Tereny obecnie nie zainwestowane, Tereny przesądzone przeznaczenie (budowlana na podst. mpzp)
- Zabudowa obszaru centrum

Tereny o funkcjach przyrodniczych

- Pomniki przyrody
- Tereny Zieloni (otwarte, niezainwestowane)
- Tereny wód powierzchniowych

Dominanty architektoniczne.**Elementy czytelne i identyfikowalne w strukturze miejskiej**

- Obiekty wpisane do rejestru zabytków, 1- liczba porządkowa obiektu w tabeli 11
- Obiekty znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków 1- liczba porządkowa obiektu w tabeli 12
- Obiekty wskazane w gminnym programie opieki nad zabytkami do włączenia do w wojewódzkiej ewidencji zabytków 1- liczba porządkowa obiektu w tabeli 13
- Obiekty wskazane w studium do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego 1- liczba porządkowa obiektu w tabeli 14
- Obiekty proponowane do uwzględnienia w ramach aktualizacji gminnej ewidencji zabytków 1- liczba porządkowa obiektu w tabeli 15
- Obiekty proponowane do objęcia ochroną
- Obszary nagromadzenia obiektów historycznych do objęcia strefą ochronną

Źródło: projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Dodatkowo wyróżnia się dwie zasadnicze strefy zagospodarowania przestrzennego: obszary intensywnej i ograniczonej urbanizacji, które będą ulegały przekształceniom przestrzennym oraz obszary niezurbanizowane (tereny otwarte), które nadal pozostaną niezabudowane.

Dla obszarów **intensywnej urbanizacji** wyodrębnia się:

- 1) **Tereny zainwestowane** – zachowanie przeznaczenia dominującego – na których przewiduje się obszary kontynuacji zabudowy i uzupełnienia zabudowy istniejącej. W obszarze tym znajdują się tereny zainwestowane posiadające dogodne warunki obsługi komunikacyjnej. Podstawowym kierunkiem działań w tych terenach jest utrzymanie, rozbudowa i uzupełnienie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, usługowej lub produkcyjnej;
- 2) **Tereny niezainwestowane** – przesądzone przekształcenia – na których przewiduje się wypełnianie rezerw terenowych wyznaczonych w obowiązujących planach miejscowych pod zabudowę, ale dotąd niezabudowanych lub zabudowanych w nieznacznej części. Obszar ten obejmuje istniejące tereny zainwestowane i tereny rezerw pod zainwestowanie. Podstawowym kierunkiem działań w tych terenach jest rozwój zabudowy mieszkaniowej, usługowej, usługowo-produkcyjnej z uwzględnieniem wymogów utrzymania i uzupełnień istniejącej zabudowy mieszkaniowej;
- 3) **Tereny rozwojowe** – potencjalne tereny rozwoju – obejmują tereny przeznaczone do zainwestowania, które stanowią nowe tereny pod zabudowę mieszkaniową, usługową, aktywności gospodarczej, w tym zabudowę produkcyjną. Obszary, które wymagać będą budowy dróg i infrastruktury technicznej; obszary te obejmują również enklawy istniejącej zabudowy, które mogą być zachowane bez uzupełnień.

Dla obszarów **ograniczonej urbanizacji** wyodrębnia się tereny zainwestowane i niezainwestowane – przesądzone przekształcenia – na których przewiduje się zgodnie z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania zabudowę, ale urbanizacja jest ograniczona z racji występowania potencjalnych terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, przeznaczone pod usługi sportu.

5. Spójność kierunków rozwoju Miasta z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze Miasta Pruszkowa, są również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku stanowi podstawowy i nadrzędny dokument strategiczny regionu, przesądzający o kierunkach prowadzonej przez samorząd województwa polityki województwa, a także przenoszący na poziom regionalny ustalenia dokumentów krajowych i unijnych i ustanawiający ramy do tworzenia bardziej szczegółowych dokumentów na poziomie regionu. Strategia wpisuje się w ramy czasowe przyszłej perspektywy programowania Unii Europejskiej: lata 2014-2020 oraz przenosi na poziom regionalny zapisy dokumentów przyjętych przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Komisję Europejską.

W Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku Za priorytetowy cel strategiczny przyjęto: *Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym*. Oprócz celu priorytetowego w dokumencie przyjęto trzy cele strategiczne: *Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii, Poprawę dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego, Poprawę jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki*. Uzupełnieniem powyższych celów strategicznych są dwa ramowe cele strategiczne: *Zapewnienie gospodarcze zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska oraz Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia*.

Poniższa tabela przedstawia spójność celów operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 z kierunkami działań wskazanych w Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku dotyczących Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego.

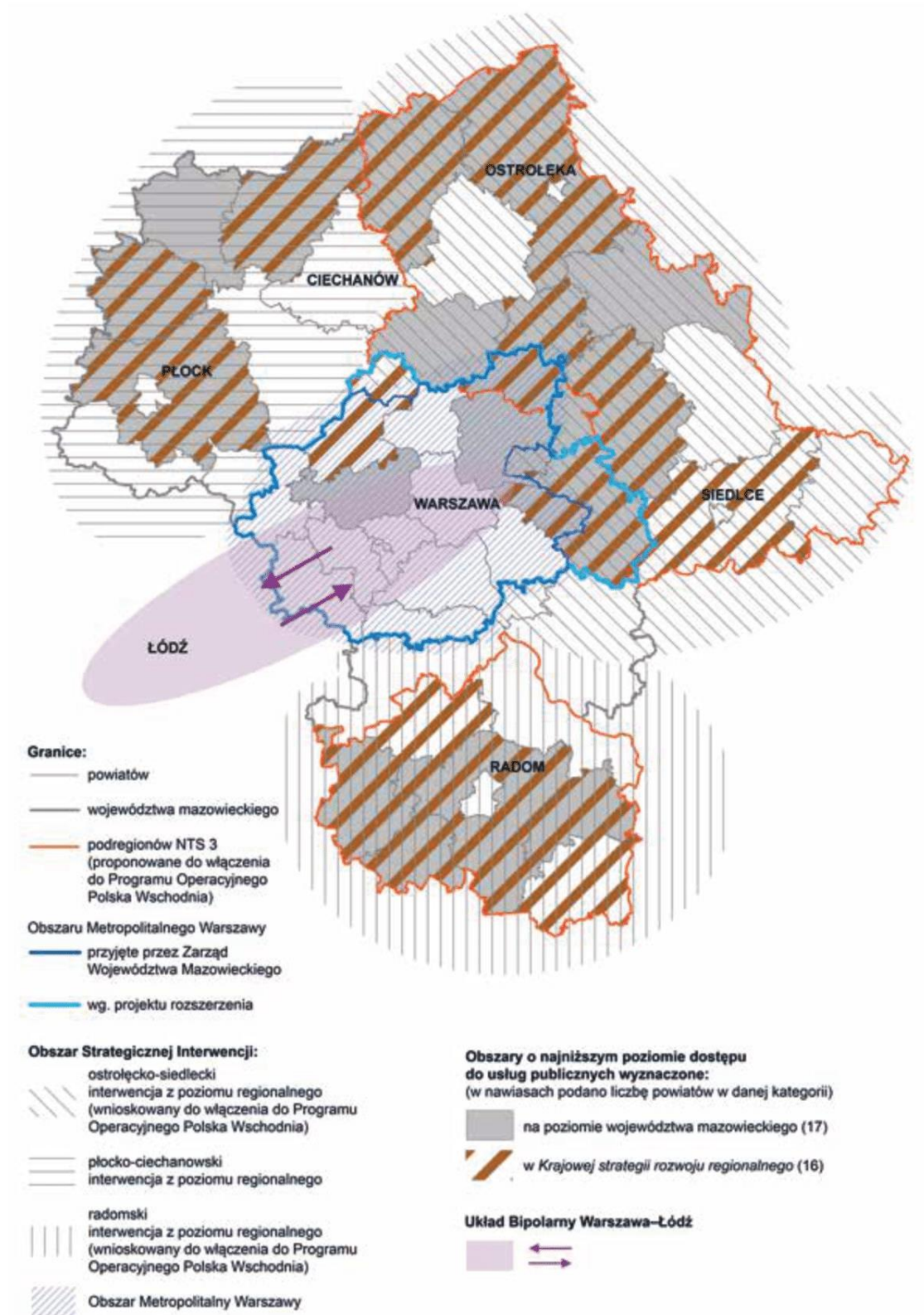
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku	Strategia Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030
<p>Priorytetowy cel strategiczny: Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków do generowania i absorpcji innowacji • Rozwój produkcji: tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców • Umiędzynarodowienie gospodarcze • Tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym • Wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych 	<p>1.2. 2.1.</p>

<p>Cel strategiczny 1: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie i wzmocnianie specjalizacji regionalnych • Wspieranie rozwoju nowych technologii, w szczególności biotechnologii i biomedycyny, nanotechnologii, fotoniki i optoelektroniki, technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) i kosmicznych • Warszawa jako ośrodek stołeczny – rozwój i uzupełnianie funkcji metropolitalnych • Restrukturyzacja miast w celu wzmocnienia ich funkcji społeczno-gospodarczych • Zwiększenie dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług 	<p>1.1. 1.2. 2.1. 3.4.</p>
<p>Cel strategiczny 2: Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu • Zapobieganie nadmiernej suburbanizacji i kreowanie ładu przestrzennego • Rozwój form transportu przyjaznych dla środowiska i mieszkańców • Udrożnienie systemu tranzytowego 	<p>1.1. 1.2. 1.3. 1.4.</p>
<p>Cel strategiczny 3: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej • Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej • Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna • Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego 	<p>2.1. 3.1. 3.2. 3.3.</p>
<p>Ramowy cel strategiczny 1: Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji • Produkcja energii ze źródeł odnawialnych • Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska • Dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie • Modernizacja i rozbudowa lokalnych sieci energetycznych oraz poprawa infrastruktury przesyłowej • Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym • Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń 	<p>2.2. 2.3.</p>
<p>Ramowy cel strategiczny 2: Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu • Kreowanie miast jako centrów aktywności kulturalnej • Wspieranie rozwoju sektora kreatywnego • Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej • Upowszechnianie kultury i twórczości 	<p>1.2. 3.3. 3.4.</p>

W Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI), w których występują problemy będące barierą rozwoju regionu. W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego przedstawiono delimitację funkcjonalnych obszarów problemowych, które zawierają się w obszarach strategicznej interwencji. Zadania te przypisane zostały do określonego terytorium i wzajemnie zintegrowane. Celem wyznaczenia OSI i obszarów problemowych było umożliwienie koordynacji działań strategicznych wpisujących się

w politykę rozwoju i planowania przestrzennego regionu i ułatwienie przyporządkowania właściwych narzędzi interwencji publicznej, co warunkuje większą skuteczność i efektywność podejmowanych działań.

Ryc. 9. Obszary strategicznej interwencji

Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku.

W województwie mazowieckim na poziomie regionalnym zostały wyznaczone dwa typy OSI: problemowe oraz bieguny wzrostu, do którego należy Obszar Metropolitalny Warszawy. Jest to obszar o największym potencjale rozwoju społeczno-gospodarczego, mający decydujący wpływ na rozwój całej regionu. Jest ośrodkiem metropolitalnym Mazowsza o wzrastającym znaczeniu europejskim. Jednocześnie ma tu miejsce kumulacja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych oraz konfliktów przestrzennych, których skutkiem jest chaos urbanistyczny, spadek jakości przestrzeni oraz degradacja środowiska.

Do najważniejszych kierunków działań skierowanych do Obszaru Metropolitalnego Warszawy należą:

- 1) Wzmacnianie funkcji metropolitalnych Warszawy;
- 2) Zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru poprzez:
 - rozbudowę sieci metra w Warszawie,
 - budowę dróg ekspresowych, systemu obwodnic ekspresowych m.st. Warszawy oraz połączeń drogowych rozprowadzających ruch z sieci TEN-T i dróg znajdujących się w sieci TEN-T,
 - rozbudowę Warszawskiego Węzła Kolejowego,
 - rozbudowę warszawskiego węzła lotniczego, w tym powiązanie funkcjonalne Lotniska Chopina i Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa–Modlin,
 - rozwój zbiorowego zrównoważonego transportu multimodalnego;
- 3) Uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego w OMW;
- 4) Rewitalizacja i regeneracja (odnowa) istniejącej zabudowy w miastach OMW, w tym szczególnie w prawobrzeżnej Warszawie;
- 5) Równoważenie rozwoju OMW w sferze środowiska i energetyki, w tym:
 - utworzenie systemu gospodarki odpadami,
 - wspieranie gospodarki niskoemisyjnej z uwzględnieniem termomodernizacji oraz OZE,
 - przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym i poprawa retencji wodnej;
- 6) Rozwój specjalizacji w obszarze innowacyjnej gospodarki, m.in.:
 - rozbudowa infrastruktury badawczo-rozwojowej oraz transfer technologii, w tym w ramach Warszawskiej Przestrzeni Technologicznej;
- 7) Rozwój cyfryzacji oraz systemu e-usług publicznych dla mieszkańców;
- 8) Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów o najsilniejszych powiązaniach funkcjonalnych z m.st. Warszawą, przy wykorzystaniu m.in. instrumentu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT);
- 9) Utworzenie strefy aktywności ekonomicznej wokół Mazowieckiego Portu Lotniczego Warszawa–Modlin.

Powyższe działania, w szczególności zwiększenie dostępności komunikacyjnej, uporządkowanie gospodarki przestrzennej, rewitalizacja istniejącej zabudowy, równoważenie rozwoju w sferze środowiska i energetyki, rozwój systemu e-usług są spójne ze Strategią Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030.

6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030 jest kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem i obszarami, za które każda jednostka, wydział lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, Urząd Miasta, jednostki organizacyjne Miasta, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Prezydent Miasta Pruszkowa, Rada Miasta oraz odpowiednie komórki Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Miasta.

Prezydent Miasta Pruszkowa	<ul style="list-style-type: none"> •stymulowanie i koordynacja działań •integrowanie zasobów
Rada Miasta Pruszkowa	<ul style="list-style-type: none"> •wsparcie strategiczne przy realizacji i ewaluacji strategii i podejmowaniu decyzji strategicznych
Wydział Strategii i Rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> •koordynacja działań •poszukiwanie nowych źródeł finansowania •monitoring, ewaluacja i przygotowanie zmian do aktualizacji
Komórki organizacyjne Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Miasta	<ul style="list-style-type: none"> •realizacja

Poniższa tabela przedstawia podmioty, które będą odpowiedzialne za realizację poszczególnych kierunków działań:

CEL STRATEGICZNY I: ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ, DOSTĘPNA I SPÓJNA TERYTORIALNIE		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację
	Modernizacja dróg	Wydział Realizacji Inwestycji

1.1. Funkcjonalna infrastruktura drogowa	Budowa sieci dróg	Wydział Realizacji Inwestycji
	Budowa spójnej sieci ścieżek rowerowych	Wydział Realizacji Inwestycji
	Rozwój infrastruktury technicznej	Wydział Realizacji Inwestycji
	Budowa i modernizacja miejsc parkingowych	Wydział Realizacji Inwestycji
1.2. Nowoczesna, atrakcyjna i estetyczna przestrzeń publiczna	Poprawa ładu przestrzennego	Wydział Planowania Przestrzennego
	Ochrona oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego	Wydział Planowania Przestrzennego
	Dostosowanie przestrzeni publicznej do wymagań wszystkich mieszkańców, w tym likwidacja barier architektonicznych	Wydział Realizacji Inwestycji, Koordynator ds. dostępności
	Modernizacja i budowa zasobu mieszkaniowego Miasta	Wydział Geodezji, Mienia i Estetyki Miasta
	Rewitalizacja terenów zieleni i rekreacyjnych	Wydział Ochrony Środowiska
	Rozwój i promocja infrastruktury sportowo-edukacyjno-kulturalnej, w tym termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Wydział Realizacji Inwestycji
1.3. Ekologiczny transport publiczny	Tworzenie i modernizacja węzłów przesiadkowych	Wydział Realizacji Inwestycji, Wydział Strategii i Rozwoju
	Współpraca z innymi podmiotami w celu usprawnienia transportu	Wydział Strategii i Rozwoju
	Rozwój systemu roweru miejskiego	Wydział Realizacji Inwestycji, Wydział Strategii i Rozwoju
	Aktualizacja planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego	Wydział Strategii i Rozwoju
	Promowanie niskoemisyjnego transportu	Wydział Strategii i Rozwoju, Biuro Promocji i Marketingu
1.4. Bezpieczne Miasto	Modernizacja i rozbudowa monitoringu miejskiego	Straż Miejska
	Budowa bezpiecznych przejść dla pieszych	Wydział Realizacji Inwestycji
	Wdrażanie rozwiązań mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego	Wydział Realizacji Inwestycji
	Rozwój Straży Miejskiej	Straż Miejska
CEL STRATEGICZNY II: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARKI OPARTY NA ZASOBACH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację
	Budowanie programów lojalnościowych	Biuro Promocji i Marketingu

2.1. Partnerski rozwój biznesu i przedsiębiorczości	Wspieranie praktyk zawodowych	Wydział Organizacyjny
	Utrzymywanie i poszerzanie gminnego zasobu lokali użytkowych	Wydział Geodezji, Mienia i Estetyki Miasta
	Stworzenie forum lokalnych przedsiębiorców	Biuro Promocji i Marketingu
2.2. Proekologiczne Miasto	Kontynuacja i rozwój programów proekologicznych skierowanych do mieszkańców	Wydział Ochrony Środowiska
	Rozwój Odnawialnych Źródeł Energii w przestrzeni publicznej	Wydział Realizacji Inwestycji, Wydział Ochrony Środowiska
	Modernizacja i rozwój terenów zieleni	Wydział Ochrony Środowiska
	Budowa systemu podatków lokalnych sprzyjającego działaniom proekologicznym	Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Finansów i Budżetu
2.3. Zmodernizowany system gospodarowania odpadami	Rozwój infrastruktury związanej z gospodarką odpadami	Wydział Ochrony Środowiska
	Dążenie do osiągnięcia wysokich wskaźników odzysku	Wydział Ochrony Środowiska
	Unowocześnianie i rozwój systemu odbioru odpadów komunalnych z zamieszkałych nieruchomości	Wydział Ochrony Środowiska
CEL STRATEGICZNY III: AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO KORZYSTAJĄCE Z KOMPLEKSOWEJ OFERTY SPOŁECZNEJ		
Cel operacyjny	Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację
3.1. Społeczeństwo obywatelskie	Rozwój skoordynowanych działań wolontariackich	Wydział Inicjatyw Społecznych
	Zwiększenie liczby miejsc „aktywności lokalnej”	Wydział Inicjatyw Społecznych
	Współudział mieszkańców w życiu społecznym	Wydział Inicjatyw Społecznych
	Tworzenie warunków do społecznej aktywności organizacji pozarządowych	Wydział Inicjatyw Społecznych
3.2. Wysoka jakość opieki, edukacji i wychowania	Zapewnianie najlepszych warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży	Wydział Edukacji
	Skuteczne wspieranie kadry pedagogicznej w rozwoju zawodowym	Wydział Edukacji
	Wykorzystywanie nowoczesnych technologii i metod w procesie kształcenia	Wydział Edukacji
	Rozbudowa programów profilaktycznych i zmniejszanie poziomu niesamodzielności mieszkańców	Wydział Inicjatyw Społecznych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
	Podnoszenie świadomości zdrowotnej, ekologicznej i społecznej mieszkańców	Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Inicjatyw Społecznych
3.3. Atrakcyjna, nowatorska	Rozwój miejskiej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej	Wydział Inicjatyw Społecznych

i odpowiadająca na zapotrzebowanie mieszkańców oferta spędzania czasu wolnego	Zwiększenie dostępu do wydarzeń miejskich	Wydział Inicjatyw Społecznych
	Inicjowanie wydarzeń budujących tożsamość lokalną m.in. poprzez upamiętnianie tradycji i historii miasta i jego mieszkańców	Wydział Inicjatyw Społecznych
3.4. Pozytywny wizerunek Miasta	Zapewnianie powszechnej dostępności e-usług	Wydział Organizacyjny
	Podniesienie standardu obsługi mieszkańców w instytucjach miejskich	Wydział Spraw Obywatelskich i Obsługi Mieszkańców
	Budowanie rozpoznawalności miasta w Kraju i za granicą	Biuro Promocji i Marketingu
	Przedstawianie w sposób czytelny, różnymi kanałami komunikacyjnymi oferty do i od mieszkańców	Biuro Promocji i Marketingu

Dodatkowo, rekomenduje się przyjęcie lub aktualizację szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji działań danego celu strategicznego. Dokumentami, które wymagać będą aktualizacji w okresie realizacji Strategii będą m.in. plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego, program ochrony środowiska, gminny program rewitalizacji, strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych, gminny program wspierania rodziny, strategia polityki senioralnej, strategia ochrony zdrowia psychicznego, czy programy jednoroczne. W przypadku poprawy skoordynowania działań z zakresu planowania przestrzennego Miasto sporządzi ocenę aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z wieloletnim programem sporządzania planów miejscowych.

Wdrażając Strategię, Miasto Pruszków będzie dbało o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Miasto będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, do których należy w szczególności Aglomeracja Warszawska.

Dodatkowo Miasto będzie dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, rozpowszechniając ideę Smart City. Narzędzia te zapewnią sprawną pracę Urzędu Miasta, jednostek podległych, ale również wpłyną na ochronę środowiska i możliwości pomiaru jakości życia w Mieście.

W celu wdrożenia praktyki angażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Miasta, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raplocie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności prezydenta w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów, strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

7. Ramy finansowe i źródła finansowania

Miasto Pruszków na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, w ramach Mazowieckiego Regionalnego Programu Operacyjnego dla bieżącej perspektywy finansowej oraz kolejnego okresu, a także ogólnopolskich programów operacyjnych;
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych, oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Miasta wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Miasta, w szczególności udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatek od nieruchomości. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Miasta oraz jednostek organizacyjnych Miasta Pruszkowa.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem pruszkowskim, ZIT metropolii warszawskiej oraz województwem mazowieckim i ich jednostkami organizacyjnymi, a także związkami międzygminnymi, spółkami komunalnymi i stowarzyszeniami, których Miasto Pruszków jest lub będzie członkiem. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Miasta oraz wieloletnia prognoza finansowa. Miasto Pruszków będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłacie wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Miasta, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczane będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Miasta.

Poniższa tabela przedstawia prognozę wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2021-2030 na podstawie uchwały nr XXXIV.351.2021 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Pruszkowa na lata 2021-2045. W analizowanych

latach łączne dochody wyniosą prawie 3,9 mld zł, z czego dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych – 1,1 mld zł i podatku od nieruchomości – ponad 0,4 mld zł, natomiast wydatki – 3,9 mld zł.

Tabela 2. Prognozowane środki budżetowe w okresie realizacji Strategii

	Dochody ogółem	w tym:		Wydatki ogółem	Rozchody
		PIT	podatek od nieruchomości		
2021	393 115 175,82	108 850 000,00	40 800 000,00	456 903 869,33	9 896 200,00
2022	397 083 517,06	109 000 000,00	42 800 000,00	409 917 748,20	11 378 410,00
2023	393 150 000,00	109 000 000,00	43 000 000,00	383 843 978,00	9 306 022,00
2024	387 119 600,00	109 000 000,00	43 500 000,00	373 218 910,00	13 900 690,00
2025	387 519 600,00	110 000 000,00	43 500 000,00	370 187 910,00	17 331 690,00
2026	390 789 490,00	112 000 000,00	44 000 000,00	375 254 800,00	15 534 690,00
2027	387 000 000,00	112 000 000,00	44 000 000,00	376 099 756,76	10 900 243,24
2028	387 000 000,00	112 000 000,00	44 000 000,00	375 029 310,00	11 970 690,00
2029	389 000 000,00	112 000 000,00	44 000 000,00	376 122 310,00	12 877 690,00
2030	387 000 000,00	111 000 000,00	44 500 000,00	375 172 310,00	11 827 690,00
Ogółem	3 898 777 382,88	1 104 850 000,00	434 100 000,00	3 871 750 902,29	124 924 015,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr XXXIV.351.2021 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Pruszkowa na lata 2021-2045.

Z kolei potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów), w latach realizacji Strategii, tj. 2021-2030 wyniesie około 193,8 mln zł.

ZAŁĄCZNIKI

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Miasta Pruszkowa

Pruszków
poznasz - polubisz

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY	52
1.1. Informacje ogólne.....	52
1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	54
1.3. Walory przyrodnicze i kulturowe	58
 CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY	 62
2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy	62
2.2. Infrastruktura i środowisko	64
<i>Infrastruktura drogowa</i>	64
<i>Urządzenia sieciowe</i>	65
<i>Gospodarka odpadami</i>	67
<i>Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska</i>	68
2.3. Stan finansów samorządowych	70
<i>Wykonanie budżetu</i>	70
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	72
<i>Potencjał inwestycyjny</i>	74
 CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	 76
3.1. Demografia.....	76
3.2. Kapitał społeczny	79
<i>Przedszkola i żłobki</i>	79
<i>Edukacja szkolna</i>	83
<i>Kultura i sport</i>	91
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	96
<i>Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne</i>	97
<i>Budżet obywatelski</i>	98
3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	99

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Informacje ogólne

Miasto Pruszków jest gminą miejską zlokalizowaną w zachodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie pruszkowskim, którego jest siedzibą. Wchodzi w skład monocentrycznej aglomeracji warszawskiej i Obszaru Metropolitalnego Warszawy, który obejmuje stolicę wraz z 71 gminami znajdującymi się w jej sąsiedztwie. Jednostki te są ze sobą powiązane w sposób funkcjonalny i przestrzenny. Pruszków zlokalizowany jest na południowy zachód od stolicy kraju i województwa, jednak nie graniczy z nią bezpośrednio (od granicy dzieli go zaledwie 5 km). Miasto leży na Równinie Łowicko-Błońskiej, nad rzeką Utrąą.

Całkowita powierzchnia Miasta wynosi 19,19 km². Pruszków graniczy z miastem Piastów oraz gminami: Michałowice i Brwinów z powiatu pruszkowskiego oraz Ożarów Mazowiecki z powiatu warszawskiego zachodniego. Miasto podzielone jest na sześć części: Bąki, Gąsin, Malichy, Ostoja, Tworki i Żbików.

Ryc. 10. Położenie Miasta Pruszkowa na tle aglomeracji warszawskiej

Źródło: opracowanie własne.

Położenie Pruszkowa w pobliżu węzłów komunikacji drogowej i kolejowej zapewnia łatwy dojazd do miasta i dobre połączenia z Warszawą.

Wśród najważniejszych dróg przecinających Miasto Pruszków znajdują się odcinek drogi krajowej autostrady A2 z węzłem autostradowym „Pruszków” oraz cztery drogi wojewódzkie:

- DW701 łącząca Józefów koło Błonia z Ożarowem Mazowieckim,
- DW718 łącząca Pruszków z miejscowością Borzęcin Duży, gdzie łączy się z drogą wojewódzką nr 580,
- DW719 rozpoczynająca się na warszawskiej Pradze, a kończąca niedaleko miejscowości Kamion w Gminie Puszcza Mariańska,
- DW760 łącząca stację kolejową Pruszków z drogą wojewódzką 718; trasa ta na całej długości 2,2 km przebiega przez powiat pruszkowski.

Odcinek autostrady Pruszków - Warszawa jest odcinkiem bezpłatnym.

Na terenie Miasta Pruszkowa zlokalizowana jest stacja kolejowa PKP Pruszków (dworzec aglomeracyjny według klasyfikacji PKP) obsługująca Szybką Kolej Miejską i Koleje Mazowieckie. W Pruszkowie znajdują się także trzy przystanki Warszawskiej Kolei Dojazdowej: Pruszków, Tworki i Malichy. Obsługiwane są przez spółkę Warszawska Kolej Dojazdowa Sp. z o.o. i obsługują kierunki: Warszawa Śródmieście, Grodzisk Mazowiecki, Milanówek, Grudów. Dojazd do centrum Warszawy koleją zajmuje około 30 minut. Czas dojazdu transportem indywidualnym z Pruszkowa do międzynarodowego portu lotniczego w Warszawie – Lotnisko Chopina, to ok. 20 minut.

Linie kolejowe na terenie Miasta:

- nr 1: Warszawa Zachodnia – Katowice,
- nr 47: Warszawa Śródmieście WKD – Grodzisk Mazowiecki Radońska (linia w pełni zelektryfikowana),
- nr 447: Warszawa Zachodnia – Grodzisk Mazowiecki,
- nr 512: Pruszków – Komorów (linia jednotorowa, nieelektryfikowana).

W ramach Kolei Mazowieckich funkcjonuje linia R1 Warszawa Wschodnia-Skierniewice, a w ramach Szybkiej Kolei Miejskiej linia S1 Pruszków-Otwock.

Na terenie Miasta zorganizowany jest transport publiczny obsługiwany przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Grodzisku Mazowieckim Sp. z o.o. oraz przez Zarząd Transportu Miejskiego miasta stołecznego Warszawy, z którym Miasto Pruszków zawarło porozumienie. Usługa świadczona na rzecz Miasta Pruszkowa odbywa się na 9 liniach komunikacyjnych:

- 1) Linia nr 1 – relacja: Pruszków Os. Staszica – PKP Pruszków,
- 2) Linia nr 2 – relacja: Pruszków Os. Staszica – Komorów,
- 3) Linia nr 3 – relacja: Pruszków Przejazdowa – Piastów ul. Warszawska,
- 4) Linia nr 4 – relacja: Pruszków Os. Staszica – Gąsin – WKD Pruszków,
- 5) Linia nr 5 – relacja: WKD Pruszków – Malichy,
- 6) Linia nr 6 – relacja: Pruszków Os. Staszica – Ożarów Mazowiecki,
- 7) Linia nr 7 – relacja: Pruszków PKP – Piastów ul. Warszawska,
- 8) Linia nr 8 – relacja: Pruszków Os. Staszica – WKD Pruszków,
- 9) Linia nr 9 – relacja: Pruszków Jarzynowa (Szkoła) – Pruszków Jarzynowa (Szkoła).

W miarę rosnącego zapotrzebowania na transport zbiorowy na bieżąco zwiększana jest częstotliwość kursowania autobusów. Dodatkowe udogodnienie stanowi bezpłatny transport autobusowy dla mieszkańców będących posiadaczami Pruszkowskiej Karty Mieszkańca i Pruszkowskiej Karty Dużej Rodziny. Ponadto z Dworca Pruszków PKP odjeżdżają też autobusy do okolicznych miejscowości takich jak: Józefów, Nadarzyn, Brwinów, Raszyn.

1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030 określono obszary funkcjonalne województwa mazowieckiego. Zgodnie z tym dokumentem Miasto Pruszków zaklasyfikowane zostało jako **miejski obszar funkcjonalny Warszawy**. Obszar ten charakteryzuje układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek, obejmuje zwarty obszar miejski wraz z powiązaną z nim funkcjonalnie strefą zurbanizowaną. Miasto Pruszków jest największym spośród 9 miast o znaczeniu powiatowym, tworzących układ sieci osadniczej MOF.

W związku z wejściem w życie z dniem 13 listopada 2020 r. ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 1378), obowiązująca od 2012 roku KPZK 2030, przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 roku (MP z 2012 roku poz. 252) utraciła moc. Przez ostatnie 8 lat był to najważniejszy krajowy dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju. Na mocy art. 8a ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw w ciągu najbliższych 2 lat zostanie opracowana przez Prezesa Rady Ministrów i przyjęta przez Radę Ministrów, w drodze uchwały, Koncepcja Rozwoju Kraju.

Ryc. 1. Położenie komunikacyjne Miasta Pruszkowa

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Warszawy.

Nadrzędnym dokumentem planistycznym każdej jednostki jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (SUiKZP). Dokument ten dla Miasta Pruszkowa przyjęty został

uchwałą Nr XXVIII/309/2000 z dnia 16 listopada 2000 r. i jest nieaktualny, głównie pod względem formalnym i w zakresie nomenklatury, ponieważ został uchwalony na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym (ustawa z 1994 r.).

Ostatnia ocena aktualności Studium została sporządzona przez Prezydenta Miasta Pruszkowa zgodnie z art. 32 ust 1. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przyjęta przez Radę Miasta Pruszkowa z dnia 27 września 2018 roku uchwałą Nr XLIX.563.2018 w sprawie oceny aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Pruszkowa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako załącznik do ww. uchwały.

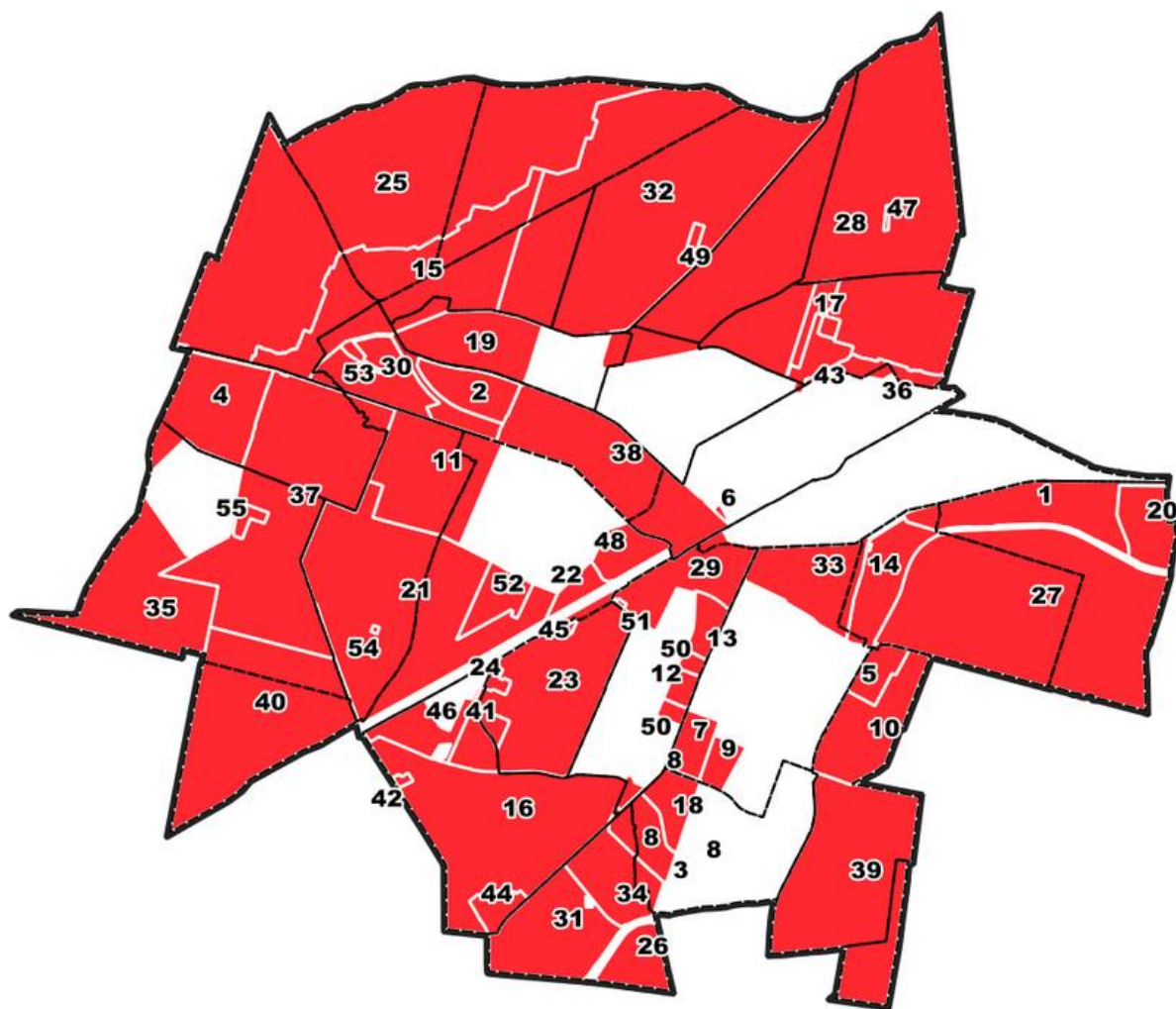
Z przeprowadzonej oceny wynika, iż dokument jest w części nieaktualny i konieczne jest zastąpienie go nowym dokumentem planistycznym uwzględniającym obowiązujące przepisy oraz ustalenia aktów planowania lokalnego i ponadlokalnego. Ponadto stwierdzono potrzebę sporządzenia nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wprowadzenia zmian do obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w celu uwzględnienia pojawiających się nowych potrzeb rozwoju miasta i mieszkańców.

W związku z powyższym trwają prace nad uchwaleniem nowego SUIKZP na podstawie Uchwały Nr XLIV/501/06 Rady Miejskiej w Pruszkowie z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Pruszkowa. Zakres prac dotyczy obszaru całego Miasta .

Całkowita powierzchnia Miasta stanowi 1 919 ha, z czego tereny zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej i wielorodzinnej) zajmują powierzchnię 29,1%, tereny zieleni (urządzonej, nieurządzonej, zadrzewienia, zieleni ogródków działkowych i przydomowych – 25,2%, tereny przeznaczone pod komunikację – 18%, a tereny pełniące funkcje przemysłowo-usługowe ok. 10,4% powierzchni Miasta. Stosunkowo najmniejszą powierzchnię zajmują tereny zabudowy usługowej. W stosunku do powierzchni całego Miasta jest to zaledwie około 8,3%. Miasto Pruszków zawiera w swoich granicach także grunty wykorzystywane w celach rolniczych, na których występuje zabudowa zagrodowa oraz produkcja rolna (ok. 9%).

W grudniu 2020 roku w Pruszkowie obowiązywało 55 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmowały ponad 80% powierzchni miasta, a kolejne 26 planów było w trakcie sporządzania.

Ryc. 2. Miejsowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące w Mieście Pruszkowie

Źródło: <https://bip.pruszkow.pl/index.php?id=821>

Wysoki stopień objęcia Miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wskazuje na niewielką liczbę wydawanych decyzji o warunkach zabudowy. Pozwala to na zachowanie ładu przestrzennego Miasta. W poniższej tabeli przedstawione zostały zmiany liczby wydawanych decyzji o warunkach zabudowy w Mieście Pruszkowie na tle innych miast o podobnej wielkości położonych w aglomeracji warszawskiej. Liczba wydawanych decyzji w Pruszkowie jest ponad 12 razy niższa niż w przypadku średniej w powiecie, a w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wynosi 0,44 (ponad 4 razy mniej niż w powiecie). W 2019 roku w Pruszkowie wydano 47 decyzji o warunkach zabudowy i 19 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Tab. 1. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w latach 2015-2018

		2015	2016	2017	2018
Decyzje o warunkach zabudowy ogółem	Powiat pruszkowski	299	331	349	328
	Pruszków	43	48	28	27
	Legionowo	-	-	-	-
	Wołomin	154	176	274	202
	Otwock	99	128	108	126
Powiat pruszkowski		1,86	2,05	2,14	2,00

Decyzje o warunkach zabudowy w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	Pruszków	0,71	0,79	0,46	0,44
	Legionowo	-	-	-	-
	Wołomin	2,98	3,40	5,29	3,89
	Otwock	2,20	2,85	2,41	2,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zasadniczym problemem przestrzennym w Mieście jest jednak brak wyraźnego centrum. Z tego względu brakuje centralnego miejsca, które skupiałoby różnorodne usługi, a także placówki handlowe i administracyjne oraz miejsca, które koncentrowałoby życie społeczne i gospodarcze Miasta. Z kolei barierą przestrzenną dla Miasta stanowią przecinające je tory kolejowe. Uniemożliwiają one swobodne przemieszczanie się mieszkańców z północy na południe Miasta. Dotyczy to ruchu pieszych, komunikacji drogowej i transportu publicznego. Taki podział wpływa także na zaburzenia w spójnym funkcjonowaniu Miasta jako całości i wpływa na nierównomierny rozwój różnych części Miasta.

Na podstawie uchwały Nr XXIX.302.2017 Rady Miejskiej w Pruszkowie z dnia 2 marca 2017 r., zmienionej uchwałą Nr XXXVIII.391.2017 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 28 września 2017 r. oraz uchwały Nr XXII.250.2016 Rady Miejskiej w Pruszkowie z dnia 29 września 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Pruszków (publikacja w Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z dnia 9 listopada 2016 r. poz. 9538), zmieniona uchwałą Nr XXXVIII.390.2017 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 28 września 2017 r. przyjęty został Gminny Program Rewitalizacji Miasta Pruszkowa na lata 2016-2026.

Obszar objęty działaniami rewitalizacyjnymi jest o 161,3 ha mniejszy od wielkości obszaru zdegradowanego i wynosi 257,5 ha, co stanowi około 13,40% całkowitej powierzchni Miasta. Natomiast liczba osób zamieszkujących obszar rewitalizowany wynosi 12 741, co stanowi 21,44% populacji Miasta. Na poniższej mapie przedstawiony został obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji Miasta.

Ryc. 3. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Pruszkowa

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Pruszkowa na lata 2016-2026.

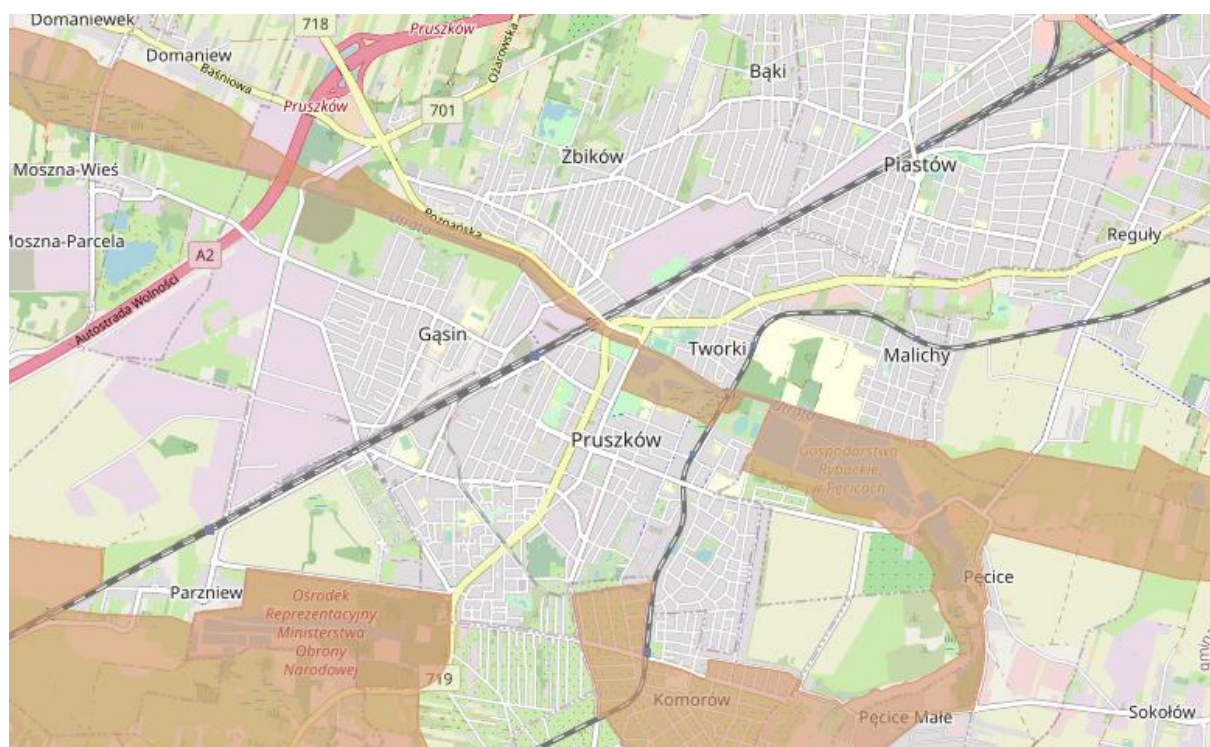
Obszar rewitalizacji A zajmuje obszar 207,9 ha, czyli niecałe 11% powierzchni Miasta i jest zamieszkiwany przez niecałe 15% mieszkańców Pruszkowa (8 673 osoby). Obszar ten pełni funkcje zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej, a także terenów usług kultury, zdrowia, tereny handlu, oświaty i terenów zieleni nieurządzonej.

Obszar rewitalizacji B obejmuje teren ponad 47 ha, co stanowi prawie 2,5% powierzchni Miasta, a liczba osób go zamieszkująca to 3 786, czyli niecałe 7% całkowitej populacji Miasta. Obszar ten pełni funkcje zabudowy mieszkaniowej z przewagą zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej, a także terenu aktywności gospodarczej.

1.3. Walory przyrodnicze i kulturowe

Miasto Prusków wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi. Pod względem form ochrony przyrody na terenie Pruszkowa znajduje się fragment strefy Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu powołanej na podstawie rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego z dnia 29 sierpnia 1997 r. Obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2007 r. Nr 42, poz. 870 ze zm.) i Rozporządzenie Nr. 56 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 października 2008 r. zmieniające Rozporządzenie w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2008 r. Nr 185, poz. 6629). Zajmuje on centralną część Miasta. Cały obszar podzielony został na 3 strefy, a Miasto Prusków należy do strefy zwykłej ochrony ekologicznej. Strefa obejmuje koryto rzeki Utraty wraz z przylegającym do niego ekosystemem łąkowym i składają się na nią część terenów leśnych i parkowych, obszar Parku Potulickich i Park Anielin.

Ryc. 4. Obszar chronionego krajobrazu na terenie Miasta Pruszkowa

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Innymi formami ochrony przyrody występującymi na terenie Miasta są pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej, wśród których wyróżnia się pojedyncze drzewa, grupy drzew oraz głąz narzutowy. Do gatunków drzew będących pomnikami przyrody na terenie Miasta zalicza się: klon zwyczajny, brzozę brodawkowatą, dąb szypułkowy, lipę drobnolistną, topole białą, szarą i kanadyjską, modrzew polski, wiąz szypułkowy, jesion wyniosły, olszę czarną. Głąz znajduje się na terenie ekspozycyjnym Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego.

Inne obszary zielone w Mieście stanowią formy zieleni urządzonej, pod pojęciem których rozumie się ekosystemy sztuczne, których istnienie może być uzależnione od działalności człowieka. Należą do nich m.in. parki. Na terenie Miasta Pruszkowa są to:

- Part Potulickich – zajmuje powierzchnię 23,25 ha, zlokalizowany jest w centralnej części Miasta i jego część (ok. 14 ha) została wpisana do rejestru zabytków. Park powstał w II połowie XX w., znajduje się w nim miejski skwer oraz układ wodny, który stanowią 4 zbiorniki wodne połączone kanałami oraz zespół starego koryta rzeki Utraty wraz z zespołem podmokłych zbiorowisk szuwarowo-trzcinowych. Są to obszary cenne przyrodniczo ze względu na występujące tam siedliska fauny, zwłaszcza ptactwa oraz pomniki przyrody.
- Park Kultury i Wypoczynku „Mazowsze” – zajmuje powierzchnię 10,98 ha, położony jest w części Miasta Żbików, łączy się z zespołem wodnym, który stanowią dwa zbiorniki. Park stanowi miejsce wypoczynku dla mieszkańców miasta, charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi i estetycznymi.
- Park Kościuszki (Park Sokoła) – obejmuje powierzchnię 4,26 ha i znajduje się w środkowej części Miasta. Północna część parku objęta została konserwatorską ochroną zabytków. Przez park przebiega ciąg pieszy, będący popularnym miejscem spacerów dla mieszkańców Miasta. Dodatkowo park pełni funkcje „ogrodu dziecięcego” z placami zabaw.
- Park Anielin Wschodni – zajmuje powierzchnię 2,63 ha, stanowi ciąg terenów zieleni łączący Park Potulickich z Parkiem Anielin Zachodni.
- Park Anielin Zachodni – ma powierzchnię 1,5 ha, mieści się przy al. Wojska Polskiego i łączy Park Anielin Wschodni z terenami przylegającymi do rzeki Utrata.
- Park Żwirowisko – charakteryzuje się powierzchnią 2,41 ha i położony jest przy os. Bolesława Prusa. Stanowi miejsce rekreacji dla mieszkańców osiedla. Jest szczególnie cenny ze względu na znajdujące się na jego obszarze zbiorniki wodne, będące ostoją dla zwierząt.
- Park Hosera – zajmuje powierzchnię około 2 ha, położony jest w dzielnicy Żbików. Jest własnością prywatną i stanowi unikatowe arboretum, będące częścią zespołu szkółek roślin ozdobnych.
- Skwer Różana - o powierzchni około 0,5 ha, który oddziela mieszkańców od uciążliwości związanych z koleją.
- Ogród Północny – stanowi powierzchnię 4,7 ha i położony jest wzdłuż rzeki Utraty i ul. Poznańskiej. Charakteryzuje się rozproszonym systemem zadrzewień, posiada wysokie walory przestrzenne i funkcjonalne, jest także jednym z nielicznych większych terenów niezagospodarowanych w dolinie rzeki Utraty.
- Park w zespole leśnym przy Szpitalu Psychiatrycznym w dzielnicy Tworki – posiada zwarty drzewostan z różnymi gatunkami drzew i krzewów, będący ostoją dla wielu gatunków zwierząt, występują w nim także starorzecza i rozlewiska rzeki Utraty, cały park ma charakter naturalny dzikorosnący i nieuporządkowany. Na jego terenie znajduje się zabytkowy cmentarz wpisany do rejestru zabytków.

Do form zieleni urządzonej zalicza się również zadrzewione cmentarze, których w Mieście jest 6 (Cmentarz Żbikowski, pruszkowski, żydowski, tworkowski, komunalny, piastowski) i zajmują łącznie powierzchnię 23,016 ha. Poza tym wyróżnia się zieleńce (3 obiekty) o łącznej powierzchni 5,8 ha, zieleń uliczną, zajmująca 15,5 ha oraz tereny zieleni osiedlowej, obejmujące 61 ha. Jeszcze inną formą zieleni wyróżnianą na terenie Pruszkowa są ogrody działkowe oraz ogródki przydomowe, które zmieniają swój charakter z warzywnych na ozdobne.

Pierwsze ślady osadnictwa na terenie dzisiejszego Pruszkowa sięgają epoki neolitu, w starożytności tereny wokół Pruszkowa stanowiły część unikatowego w skali europejskiej ośrodka produkcji

metalurgicznej, natomiast Pruszków jako Miasto pojawia się w źródłach w XV w. Początkowo był niewielką wsią. Zmiana zaczęła zachodzić w XIX w., kiedy w Pruszkowie utworzona została pierwsza od Warszawy stacja kolei warszawsko-wiedeńskiej. Sprawilo to, iż w drugiej połowie XIX w. we wsi zaczęły pojawiać się fabryki: odlewów żelaznych, porcelany i fajansu czy mydła. Od 1889 r. działała fabryka ołówków, a od 1890 roku kolejowe warsztaty remontowe. Ponadto w okolicy zlokalizowanych było wiele cegielni. W roku 1910 Pruszków uzyskał status osady fabrycznej, a 9 listopada 1916 roku przyznane zostały mu prawa miejskie. Będące niegdyś okolicznymi wsiami Tworki i Żbików zostały włączone do Miasta i stały się częściami miasta. Okres II wojny światowej nie spowodował wielu zniszczeń w samym Mieście. W trakcie wojny utworzono w Pruszkowie warsztaty naprawcze taboru kolejowego obozu przejściowego DULAG 121 przez który przechodzili głównie wysiedleńcy Warszawy. Po wojnie Pruszków rozwijał się przemysłowo, jednocześnie stając się jednym z większych ośrodków na Mazowszu. W latach 80-tych większość zakładów przemysłowych została zamknięta, a rozpoczął się rozwój drobnej przedsiębiorczości. Dogodne położenie w pobliżu Warszawy spowodowało, że do Miasta zaczęli napływać nowi mieszkańcy. Doprowadziło to do sytuacji, w której Miasto Pruszków jest obecnie największym spośród miast o znaczeniu powiatowym, składających się na układ sieci osadniczej Miejskiego Ośrodka Funkcjonalnego Warszawy.

Dla Pruszkowa utworzona została Gminna Ewidencja Zabytków, która obejmuje 158 obiektów, a także Gminny Program Opieki nad Zabytkami. W rejestr zabytków wpisanych zostało 78 obiektów. Do zabytków mających największe znaczenie dla Miasta zalicza się:

- **Zespół pałacowo-parkowy Potulickich**, w skład którego wchodzi klasycystyczny pałac oraz zabudowania oficyny dworskiej, wozowni, oranżerii i lodowni, powstał około 1820 roku i pomimo przeprowadzonych w nim przemian nadal stanowi najstarszy element przestrzenny Pruszkowa i świadectwo jego dworsko-folwarcznej genezy. Obiekty te zostały przekształcone na instytucje użyteczności publicznej, w których mieści się Urząd Stanu Cywilnego i Muzeum Starożytnego Hutnictwa z parkiem miejskim.
- **Pałac „Sokoła”** – powstał w 1867 roku jest przykładem podmiejskiej rezydencji wzniesionej w bliskim sąsiedztwie Warszawy.
- **Pałac Teichfeldów** – wybudowany w 1907 roku jest przykładem rezydencji fabrykanta, usytuowanej w pobliżu należących do niego zakładów przemysłowych, pozostały budynek jest ostatnim zachowanym obiektem z dawnego zespołu fabrycznego.
- **Kościół parafialny p.w. św. Kazimierza** – budowany był etapami w latach 1908-1938, łączy elementy gotyku ceglanoego z formami typowymi dla północno-włoskiej architektury romańskiej.
- **Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP wraz z budynkiem plebani** – powstał w latach 1906-1914, utrzymany w neogotyckich formach, tzw. gotyku polskiego.
- **Dworzec kolejowy** – budynek dworca został wzniesiony 1924 roku, wybudowany w stylu tzw. renesansu polskiego. W 2019 roku został kompleksowo zmodernizowany, zachowując przy tym swój zabytkowy charakter.
- **Zespół Specjalistycznego Psychiatrycznego Zespołu Opieki Zdrowotnej im. prof. dr Jana Mazurkiewicza w Tworkach wraz z założeniem parkowym** – stanowi zespół o ponadlokalnym znaczeniu, pierwsza część szpitala powstała w latach 1888-1891, zaprojektowany został w historyzujących, inspirowanych architekturą średniowieczną formach o surowych, ceglanych elewacjach, w okresie międzywojennym teren szpitala został powiększony i rozbudowany o nowe obiekty utrzymane w stylistyce dworskiej i modernistycznej (m.in. budynek portierni, dom kultury i budynek administracji).

- **Zespół przemysłowy Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego** – budowany od 1895 roku, składa się z budynków warsztatowych rozmieszczonych w liniowym układzie przestrzennym i utrzymanych w charakterystycznych dla ówczesnej architektury przemysłowej, inspirowanych ceglana architekturą średniowieczną formach. Najcenniejszym obiektem tego zespołu jest neogotycki budynek dyrekcji z 1899 roku. W czasie wojny na terenie zakładów funkcjonował obóz przejściowy Dulag 121, po których pozostałościami są wieżyczki strzelnicze, bunkier wartowniczy oraz miejsce pamięci. Zespół stanowi jeden z najcenniejszych zabytków Miasta o znaczeniu ponadlokalnym ze względu na to, iż jest największym tego typu zespołem przemysłowym na Mazowszu związanym z ważnymi wydarzeniami historycznymi.
- **Zespół gospodarstwa ogrodniczego-szkółkarskiego Piotra Hosera wraz z willą i parkiem arboretum** – powstał w latach 1896-1898, składał się z dwóch części: południowej, zawierającej willę właściciela i otaczający ją park krajobrazowy (arboretum) oraz północnej, stanowiącej część produkcyjną, budynki utrzymane zostały w jednolitej, neogotyckiej stylistyce.

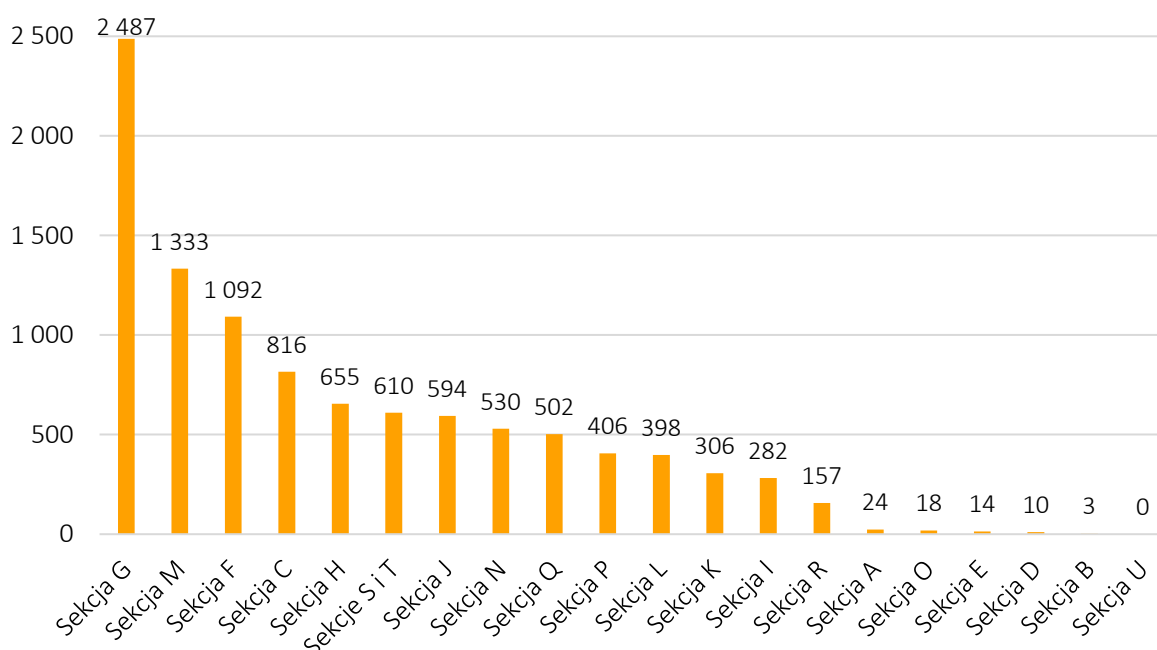
Ochrona i konserwacja obiektów zabytkowych w Mieście prowadzona jest w oparciu o Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2018-2021.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy

Branżą dominującą w Mieście jest handel, podlegający pod sekcję G, czyli *handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle*. W Pruszkowie w 2019 roku działalność w tym zakresie prowadziło 2 487 podmiotów, co stanowiło 24% spośród wszystkich podmiotów. Inne najpopularniejsze branże to: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; budownictwo; przetwórstwo przemysłowe. W Mieście nie ma zarejestrowanych podmiotów w sekcji U – Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Ryc. 5. Liczba podmiotów według sekcji PKD w 2019 roku w Mieście Pruszkowie

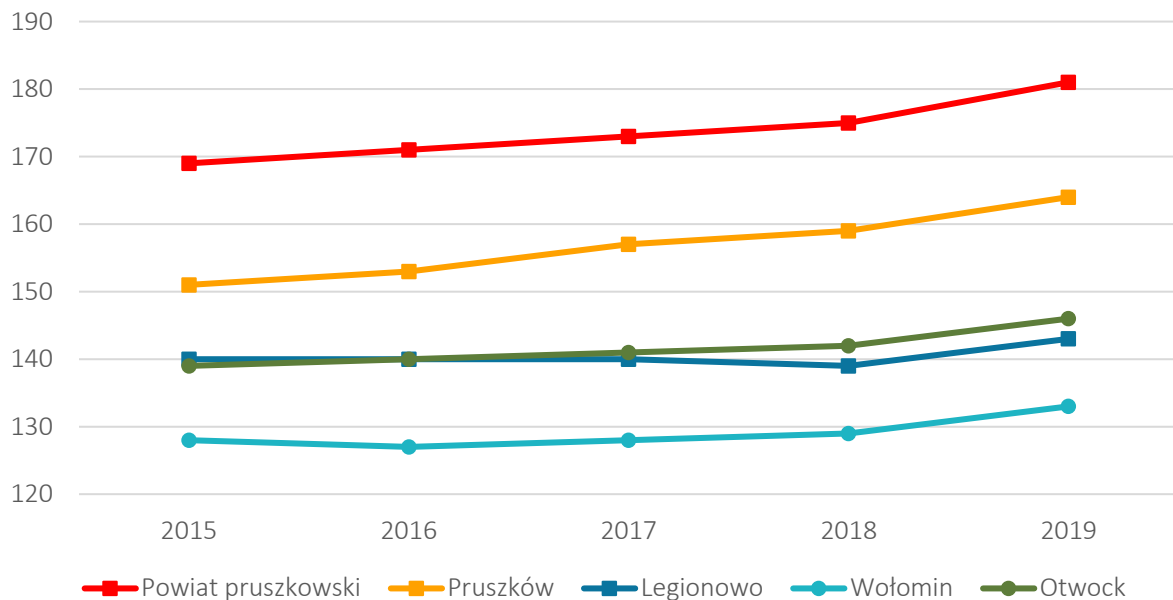
Objaśnienia: Sekcja A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; Sekcja B – górnictwo i wydobywanie; Sekcja C – przetwórstwo przemysłowe; Sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Sekcja E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; Sekcja F – budownictwo; Sekcja G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Sekcja H – transport i gospodarka magazynowa; Sekcja I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; Sekcja J – informacja i komunikacja; Sekcja K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Sekcja L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; Sekcja M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Sekcja N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; Sekcja O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Sekcja P – edukacja; Sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Sekcja R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; Sekcja S – pozostała działalność usługowa; Sekcja T – gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby; Sekcja U – organizacje i zespoły eksterytorialne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na tle innych miast znajdujących się w aglomeracji warszawskiej oraz powiatu pruszkowskiego. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców Pruszków charakteryzuje się wysoką liczbą zarejestrowanych podmiotów

w porównaniu do innych miast o podobnej wielkości położonych w obszarze funkcjonalnym Warszawy. Wskazuje to na wysoki poziom przedsiębiorczości w Mieście.

Ryc. 6. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Uszczegółowieniem informacji o poziomie przedsiębiorczości w Mieście jest tabela przedstawiająca zmianę liczby podmiotów zarejestrowanych w REGON w latach 2015-2019. Zauważyć można, iż Pruszków charakteryzuje się największą liczbą zarejestrowanych podmiotów spośród analizowanych miast, ale także największą średnią dynamiką wzrostu, na tle wszystkich porównywanych jednostek, również całego powiatu pruszkowskiego.

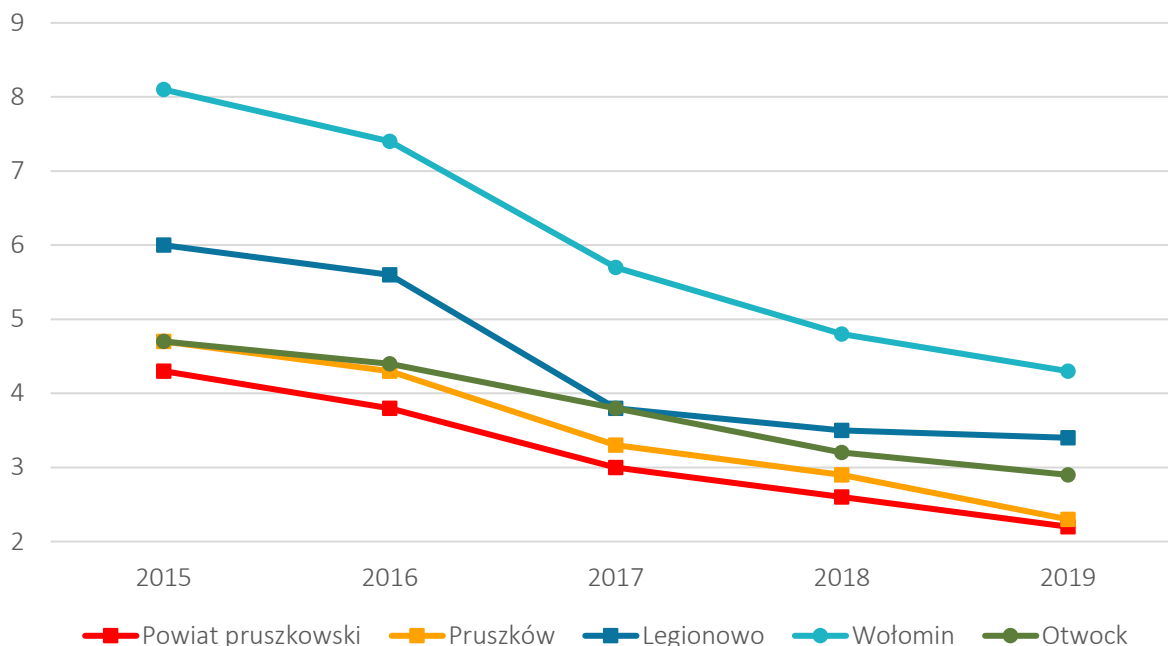
Tab. 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych REGON w Mieście Pruszków w latach 2015-2019 na tle porównywanych jednostek

JST	2015	2016	2017	2018	2019	średnia dynamika
Powiat pruszkowski	27 125	27 624	28 260	28 777	30 010	102,6%
Pruszków	9 163	9 332	9 596	9 839	10 237	102,8%
Legionowo	7 593	7 577	7 588	7 511	7 715	100,4%
Wołomin	6 594	6 550	6 631	6 677	6 912	101,2%
Otwock	6 279	6 270	6 348	6 377	6 519	100,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Corocznie zmniejsza się udział zarejestrowanych osób bezrobotnych. Jest to sytuacja charakterystyczna zarówno dla powiatu pruszkowskiego, jak i porównywanych miast. Udział osób bezrobotnych kształtuje się na poziomie zbliżonym do powiatu i jest najniższy spośród analizowanych miast.

Ryc. 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.2. Infrastruktura i środowisko

Infrastruktura drogowa

Sieć drogową na terenie Miasta tworzą drogi publiczne, które ze względu na pełnioną funkcję dzielą się na drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne (miejskie). Klasyfikacja i długość dróg w 2019 roku kształtowała się następująco:

- drogi publiczne gminne – 124 917 m,
- drogi wewnętrzne gminne – 9 224 m,
- drogi osiedlowe niebędące we władaniu gminy – 4 726 m,
- drogi prywatne – 907 m.

Raz w roku zewnętrzna firma przeprowadza przegląd stanu dróg, a raz na 5 lat dokonywany jest przegląd kompleksowy. Wśród najpilniejszych inwestycji w tym zakresie wyróżnia się utwardzenie dróg w obszarach nowej zabudowy (dotyczy to części miasta takich jak Bąki oraz Żbików), a także wymianę nawierzchni dróg istniejących w miejscach, gdzie ich stan jest niezadawalający.

Przy okazji budowy i przebudowy dróg planowana jest:

1. budowa ścieżki rowerowej łączącej ul. Dolną z ul. Piastowską,
2. budowa ciągu pieszo-rowerowego przy ul. Długosza od ul. Nałkowskiej do granic miasta,
3. budowa ścieżki rowerowej przy ul. Nowoinżynierskiej i Elektrycznej,
4. budowa ciągu pieszo-rowerowego przy okazji przebudowy układu drogowego przy ul. Zdziarskiej, Słonecznikowej i Bąki.

Trwa przebudowa ul. Działkowej przy której równocześnie budowana jest ścieżka rowerowa. Planowane jest wprowadzenie ruchu uspokojonego przy przebudowie ul. Kościuszki oraz planuje się budowę ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż rzeki Żbikówki od ul. Rusałki do kompleksu oświatowego. Ponadto w 2020 roku w trakcie realizacji są dwie inwestycje związane z parkingami. W fazie projektowania jest parking przy ul. Pawiej przy dworcu WKD Pruszków (142 miejsca) oraz przy ul. Sadowej na skrzyżowaniu ulic Piaskowej i Sadowej (27 miejsc). Nowe miejsca do parkowania powstają również przy przebudowach istniejących dróg.

Budowa/modernizacja oświetlenia dróg realizowana jest przy okazji przebudowy istniejących dróg lub budowy nowych dróg. Dotyczy to ulic: Działkowej, Sienkiewicza, Kościuszki, 3-go Maja, Grunwaldzkiej, Majowej, Pięknej, Szczęsnej, Grafitowej, Moniuszki, Przemysłowej, Olszowej, Aptecznej, Szarych Szeregów, Jaronia Kowalskiego, Danielewicz.

Wydatki Miasta w dziale transport i łączność w większości przeznaczane są na pokrycie wydatków inwestycyjnych. W 2018 i 2019 roku obserwuje się duży wzrost wydatkowanych kwot w stosunku do lat poprzednich.

Tab. 3. Wydatki w zakresie działu transport i łączność

	2015	2016	2017	2018	2019
WYDATKI OGÓŁEM	9 403 937,93	17 601 170,11	19 706 601,61	45 172 338,27	32 843 030,61
Wydatki bieżące	5 145 333,78	5 843 153,89	6 038 682,11	6 073 910,84	9 053 413,54
Wydatki majątkowe	4 258 604,15	11 758 016,22	13 667 919,50	39 098 427,43	23 789 617,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Urządzenia sieciowe

Miasto Pruszków należy do aglomeracji kanalizacyjnej PLMZ003. Oprócz Pruszkowa do sieci tej należą Piastów, Ożarów Mazowiecki, Ursus (dzielnica Warszawy) i Michałowice. Podmiotem odpowiedzialnym za odprowadzanie ścieków komunalnych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie S.A (MPWiK), gdzie znajduje się Zakład Centralny. Spółka zajmuje się także dystrybucją wody z wodociągu warszawskiego, zarządza ujęciami wód podziemnych i oczyszczalnią ścieków.

Działająca na terenie Miasta oczyszczalnia ścieków Zakład Pruszków (PLMZ003) jest oczyszczalnią rodzaju PUB1, czyli oczyszczalnią biologiczną z podwyższonym usuwaniem związków azotu i fosforu, spełniającą standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji poniżej 100 000 RLM. Średnia przepustowość oczyszczalni wynosi 47 185 m³/d, a maksymalna to 105 600 m³/d. W latach 2013-2015 oczyszczalnia została rozbudowana i gruntownie zmodernizowana (modernizacja dotyczyła większości obiektów i ciągów technologicznych). W 2019 roku długość czynnej sieci kanalizacyjnej w Pruszkowie wynosiła 128,3 km, do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania prowadziło 6 260 przyłączy, a z sieci kanalizacyjnej korzystało w sumie 55 381 osób.

Na terenach nieobjętych systemem kanalizacji gospodarka ściekowa oparta jest o gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych (szambach) oraz okresowe ich opróżnianie i wywożenie do punktu zlewnego zlokalizowanego przy ulicy Poznańskiej. W Mieście nie ma zarejestrowanych przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wodociąg zasilany przez MPWiK położony jest w taki sposób, aby zaopatrywać w wodę całe Miasto. Na wypadek wyłączenia magistrali warszawskiej na terenie Miasta zlokalizowane są ujęcia wód podziemnych wraz ze Stacjami Uzdatniania Wody:

- ujęcie wody Śródmieście, zlokalizowane przy ul. Trąbalskiego 2, współdziela z 4 studniami głębinowymi, dobową zdolność produkcyjną całego wodociągu wynosi 3 360 m³/dobę,
- ujęcie wody XX-lecia, zlokalizowane przy ul. B. Prusa 68, współdziela z 3 studniami głębinowymi, dobową zdolność produkcyjną całego wodociągu wynosi 1 656 m³/dobę,
- ujęcie wody „Żbików”, zlokalizowane jest przy ul. Szkolnej i współdziela z 2 studniami głębinowym, pracuje bezpośrednio w sieci,
- ujęcie wody Parkowe, zlokalizowane przy ul. Kopernika 2A współdziela z 3 studniami głębinowymi, dobową zdolność produkcyjną całego wodociągu wynosi 1 944 m³/dobę,
- ujęcie wody Ostoja II, zlokalizowane przy ul. Ryszarda współdziela z 2 studniami głębinowym, dobową zdolność produkcyjną całego wodociągu wynosi 1 200 m³/dobę.

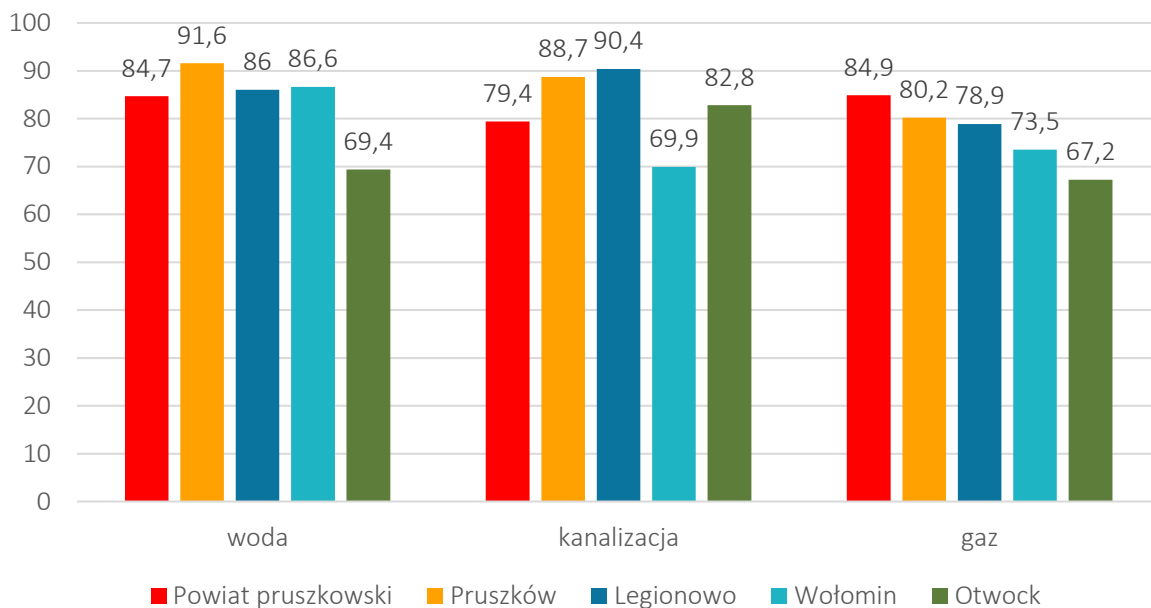
Miasto posiada również kilka ujęć nie połączonych z siecią wodociągową, z których mieszkańcy mogą na miejscu pobierać wodę. Są to trzy ujęcia wody oligoceńskiej – przy ul. Jasnej, Żbikowskiej i Lipowej i ujęcie wody czwartorzędowej przy ul. Prusa.

W 2019 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wynosiła 127 km, a liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania stanowiła 5 263 sztuki. Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosiła 57 199 osób, przy czym zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 38,6 m³.

Pruszków od strony źródeł zasilania jest zabezpieczony także w dostawach gazu na użytek gospodarstw domowych. Sieć gazowa jest realizowana i eksploatowana przez Mazowiecką Spółkę Gazowniczą Sp. z o.o. w Warszawie. Sieć gazowa nie jest rozprowadzana na całym obszarze Miasta. W 2019 roku długość czynnej sieci gazowej wynosiła 139 km, a liczba przyłączy do budynków zamieszkałych i niemieszkalnych 5 435. Liczba ludności korzystająca z sieci gazowej wynosiła 49 407 osób.

W 2020 roku dostęp do sieci kanalizacyjnej miało 87,96% mieszkańców, do sieci wodociągowej 90,79% mieszkańców, a do sieci gazowej 79,52% mieszkańców. Na poniższym wykresie przedstawiono kształtowanie się udziału mieszkańców korzystających z urządzeń sieciowych w porównaniu do innych jednostek w 2018 roku. Wynika z tego, że Miasto Pruszków wypada korzystnie pod względem dostępności do urządzeń sieciowych. Wśród porównywanych jednostek tylko Legionowo osiąga wyższy poziom pod względem skanalizowania od Pruszkowa.

Ryc. 8. Udział korzystających z instalacji w Mieście Pruszków na tle porównywanych jednostek w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Pruszkowie znajdują się 3 stacje energetyczne o napięciu 110/15 kV: „Pruszków 1”, „Pruszków 2”, „Gašin”. Ponadto Miasto korzysta także ze stacji znajdującej się poza granicami jednostki – stacja „Piaśtów”. Istnieje również sieć napowietrznych linii energetycznych wysokiego napięcia: 110 kV oraz trakcja elektryczna wzdłuż linii kolejowych. Zasilanie odbiorców w Mieście odbywa się na średnim napięciu 15 kV liniami napowietrznymi i kablowymi oraz sieciami niskiego napięcia.

Zapotrzebowanie na ciepło pokrywane jest w większości przez elektrociepłownię należącą do PGNiG Termika Sp. z o.o. i przesyłane siecią ciepłowniczą. W mniejszym stopniu ciepło produkowane jest za pośrednictwem indywidualnych źródeł ciepła zasilanych w przeważającej ilości węglem i gazem ziemnym.

Gospodarka odpadami

Podmiotem zajmującym się odbiorem i zagospodarowaniem odpadów z nieruchomości zamieszkałych na terenie Miasta do 31.05.2020 r. na skutek przeprowadzonego w 2019 roku przetargu jest Miejski Zakład Oczyszczania (MZO) w Pruszkowie Sp. z o.o., w której większość udziałów posiada Miasto. Z nieruchomości niezamieszkałych odpady odbierane są przez różne przedsiębiorstwa, które mają podpisane umowy z podmiotami władającymi powyższymi nieruchomościami (w przeważającej większości z MZO Sp. z o.o.). Podmioty te muszą być wpisane do Rejestru Działalności Regulowanej prowadzonego przez Prezydenta Miasta Pruszkowa.

MZO w Pruszkowie zajmuje się również zagospodarowywaniem odebranych od mieszkańców odpadów komunalnych. Odbywa się to w Zakładzie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (instalacja MBP) przy ul Bryły 6. Głównym zadaniem w celu zwiększenia ilości odzyskiwanych odpadów jest jego gruntowna modernizacja. Działaniem planowanym zaś już teraz jest budowa hali demontażu odpadów wielkogabarytowych oraz przeniesienie instalacji do przetwarzania

selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów (mobilny komposter) na działkę przy ul. Parzniewskiej (koło cmentarza).

Z nieruchomości zamieszkałych odpady odbierane są z podziałem na 5 frakcji (papier, szkło, tworzywa sztuczne, biodegradowalne i wielkogabarytowe). W przypadku budynków wielorodzinnych odpady odbierane są w zależności od potrzeb, ale nie rzadziej niż raz w tygodniu w przypadku odpadów zmieszanych i nie rzadziej niż dwa razy w tygodniu w przypadku odpadów segregowanych. Przy zabudowie jednorodzinnej odpady zmieszane odbierane są raz lub dwa razy w tygodniu, a segregowane dwa razy w miesiącu. Odpady wielkogabarytowe odbierane są 2 razy w miesiącu z zabudowy wielorodzinnej oraz raz w miesiącu w przypadku zabudowy jednorodzinnej. Opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi od 2020 roku wynosi 35 zł miesięcznie od każdego mieszkańca za odpady zbierane w sposób selektywny i 70 zł za odpady zbierane w sposób nieselektywny. Od podanych stawek opłat istnieje zniżka dla osób kompostujących bioodpady w przydomowym kompostowniku, aktualnie w wysokości 4 zł od mieszkańca i zniżka dla rodzin wielodzietnych.

Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi corocznie ulega zwiększeniu. W 2019 roku odsetek gospodarstw segregujących odpady komunalne wynosił 98%. Corocznie zwiększa się również ilość zebranych na terenie Miasta odpadów, w tym rośnie także udział odpadów segregowanych. W analizowanych latach Miasto osiągało wymagane poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła.

Tab. 4. Stan gospodarki odpadami w Mieście Pruszkowie

		2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi		53 938	54 381	55 555	56 170	57 252
Odsetek gospodarstw segregujących odpady komunalne		95%	97%	98%	98%	98%
Ilość zebranych odpadów komunalnych, w tym:		19 701,80	19 934,80	21 080,50	20 744,60	20 976,84
<i>zmieszane</i>		16 447,40	16 841,20	17 060,60	16 406,40	16 244,99
<i>segregowane</i>		3 259,40	3 093,60	4 019,90	4 338,20	4 731,85
<i>udział odpadów segregowanych</i>		17%	16%	19%	21%	23%
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	Pruszków	49,40%	32,10%	34,70%	34,84%	46,25
	wymagany	16%	18%	20%	30%	40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi.

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych prowadzony przez Miejski Zakład Oczyszczania znajduje się pod adresem ul. Stefana Bryły 6.

Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska

W zakresie ochrony powietrza Miasto oferuje wsparcie dla mieszkańców na rzecz wymiany źródeł ciepła czy likwidacji dachów zawierających azbest. Gminny program wymiany źródeł ciepła istnieje od 2017 r. i co roku podlega aktualizacji (co do warunków udziału i przydzielanej dotacji). W latach 2017-2020 było

to 75 % i maksymalnie do 8 tys. zł dotacji na zakup i instalację nowego ekologicznego kotła. Aktualnie w przygotowaniu jest uchwała dotycząca programu na 2021 rok ze znaczącą preferencją wymiany kotłów węglowych. W 2020 roku Prezydent Miasta podpisał porozumienie o współpracy z PGNiG Obrót Detaliczny na rzecz poprawy jakości powietrza atmosferycznego na terenie Pruszkowa. W Mieście prowadzony jest także monitoring jakości powietrza oraz kontrola jakości popiołu i wsadów do pieców przez Straż Miejską wyposażoną w narzędzia do dokonywania pomiarów powietrza.

Do działań prowadzonych przez Miasto w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych należy weryfikacja składanych sprawozdań kwartalnych przez firmy wywożące nieczystości płynne z terenu miasta oraz kontrola umów zawartych między firmami wywożącymi nieczystości a osobami lub podmiotami posiadającymi zbiorniki bezodpływowe. Kontrole przeprowadzane są przez Straż Miejską na wniosek Urzędu Miasta.

Ponadto prowadzone są programy edukacyjne i akcje informacyjne dla mieszkańców uświadamiające jak ważna jest m.in. wymiana starych pieców (tzw. kopciuchów) i innych starych źródeł ciepła, retencjonowanie wody deszczowej na swoich działkach, montowanie instalacji OZE oraz konieczność jak najdokładniejszej segregacji odpadów. Mimo to świadomość ekologiczna mieszkańców jest niewystarczająca.

W zakresie wspomnianego retencjonowania wody deszczowej prowadzony jest program dofinansowania dla osób fizycznych i innych podmiotów budujących na swoich działkach instalacje służące temu celowi, co może mieć bardzo duże znaczenie dla zapobiegania zjawisku suszy.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wydanych w Mieście Pruszkowie w latach 2015-2019.

Tab. 5. Liczba wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji

	2015	2016	2017	2018	2019
Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji	8	16	7	4	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Wśród najważniejszych wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wyróżnia się:

- 2017 – budowę centrum handlowego Nowa Stacja,
- 2019 – budowę zespołu budynków mieszkalnych przy Lipowej; budowę budynków mieszkalnych przy Stalowej; budowę magistrali wodociągowej od Ronda Solidarności do ul. Bohaterów Warszawy.

Miasto boryka się ze skutkami wynikającymi z zachodzących zmian klimatycznych, objawiających się występowaniem częstszych intensywnych opadów deszczu typu burzowego, które powodują lokalne podtopienia. Ponadto obszary zlokalizowane w południowo-zachodniej części miejskiego obszaru funkcjonalnego Warszawy, w tym Pruszków, są szczególnie narażone na występowanie skutków suszy, w stopniu wymagającym szczególnych działań łagodzących, ze względu na bardzo wysokie zagrożenie wszystkimi czterema typami susz (atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną).

Pruszków położony jest na obszarach częściowo posiadających predyspozycje do rozwoju odnawialnych źródeł energii. Potencjał energii słonecznej na terenie Miasta jest mniejszy niż średnia dla kraju, a roczna liczba godzin promieniowania słonecznego wynosi około 1 500-1 580 h. Preferowanym kierunkiem rozwoju energetyki słonecznej jest instalowanie indywidualnych kolektorów na domach mieszkalnych

i budynkach użyteczności publicznej. Polska posiada duże zasoby wód geotermalnych, co daje możliwość rozwoju energetyki ciepłej opartej na energii geotermalnej, a także płytkiej energetyki geotermalnej wykorzystującej pompy ciepła.

Dodatkowo w zakresie ochrony środowiska dla Miasta utworzony został Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (zaktualizowany w 2019 roku), w ramach którego ustanowione zostały zadania:

1. Edukacja lokalnej społeczności w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii,
2. Program Mój Prąd (zakończony w 2020 roku, ale w 2021 roku planowane jest jego wznowienie w innej formie),
3. Program Ograniczania Niskiej Emisji dla Gminy Miasto Pruszków,
4. Program priorytetowy Czyste Powietrze,
5. Uchwała antysmogowa.

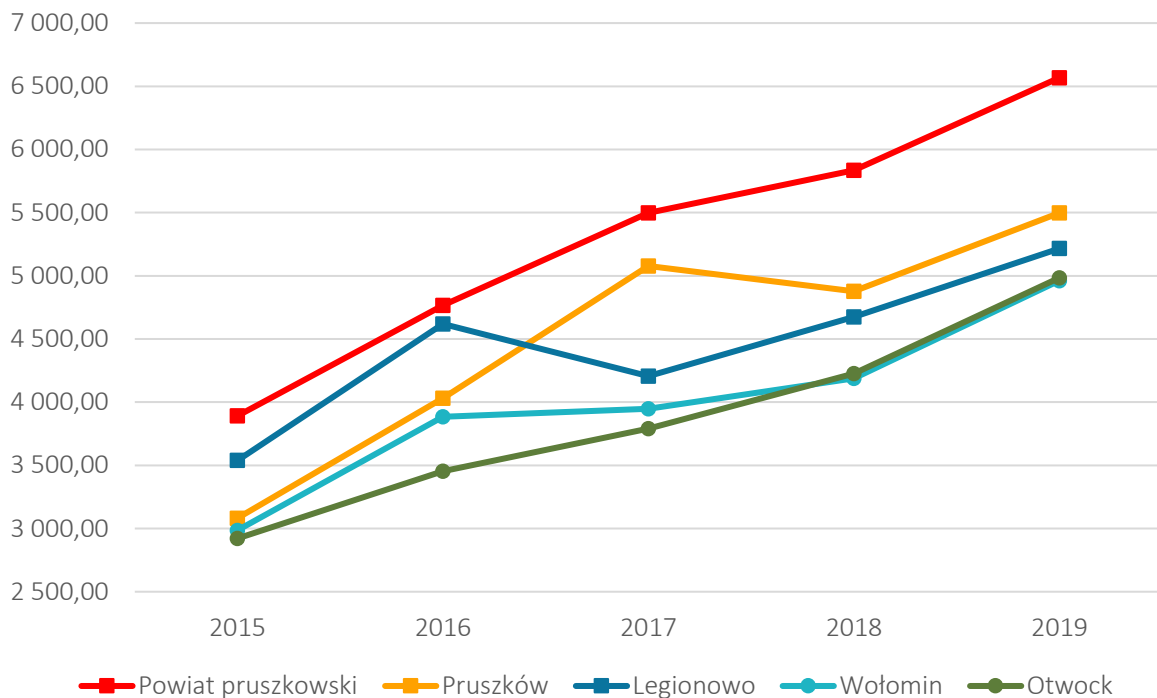
Pruszków posiada także Strategię Rozwoju Elektromobilności na lata 2019-2040. Celem strategicznym dokumentu jest *Opracowanie spójnej polityki lokalnej, prowadzącej do powstania warunków dogodnych dla 2040 rozwoju elektromobilności oraz zwiększenia udziału wykorzystywania paliw alternatywnych*. Wynikają z niego poniższe cele szczegółowe:

1. Poprawa jakości powietrza na terenie Miasta Pruszków.
2. Rozwój niskoemisyjnego transportu.
3. Rozwój elektromobilności w sektorze transportu prywatnego.
4. Kreowanie wizerunku ekologicznej, nowoczesnej gminy oraz promocja elektromobilności.
5. Wzrost świadomości oraz wykorzystania pojazdów elektrycznych przez mieszkańców i podmioty prywatne.

2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

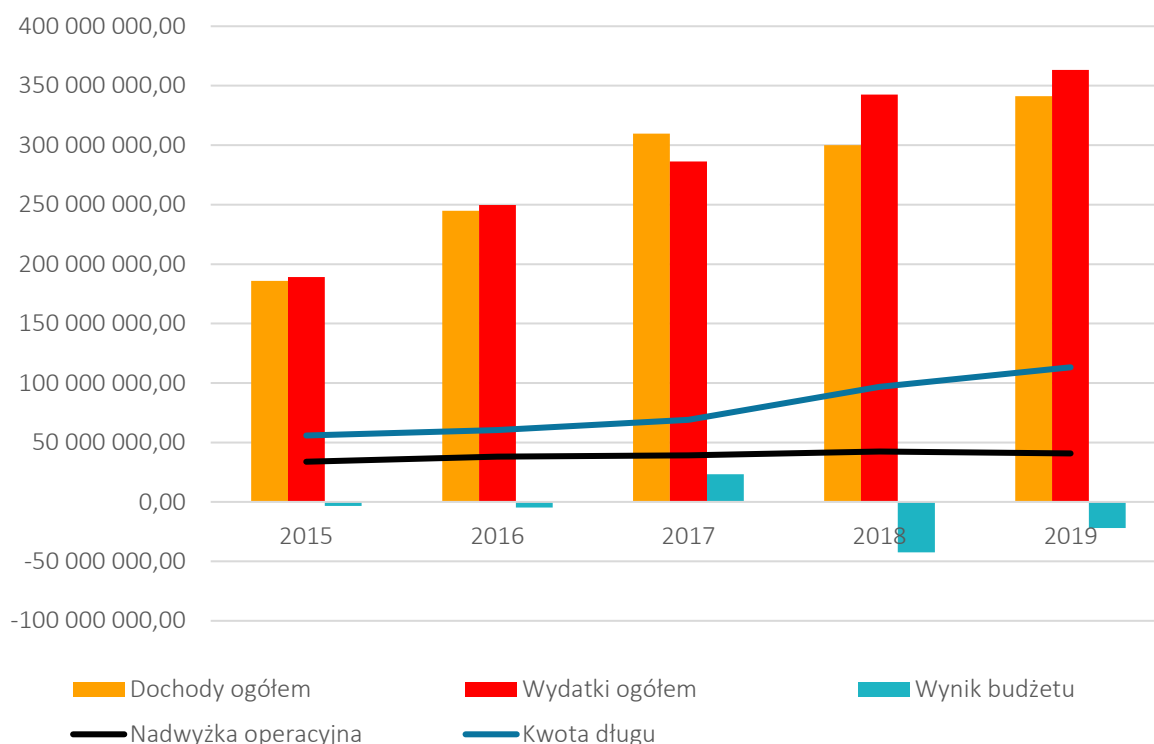
W latach 2015-2019 dochody Miasta Pruszkowa corocznie się zwiększały z poziomu 185,8 mln zł w 2015 roku do 341,3 mln zł w 2019 roku. Największy wzrost nastąpił w 2017 roku na skutek znaczącego wzrostu dotacji na cele bieżące i środków przeznaczonych na inwestycje (sprzedaż sieci wodno-kanalizacyjnej Miejskiemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji w m. st. Warszawie S.A.). Wówczas dochody zwiększyły się o 65 mln zł w porównaniu z rokiem poprzednim. Przeliczając dochody na 1 mieszkańca wynosiły one średnio około 4,5 tys. zł, co sytuuje Miasto na wyższym poziomie w stosunku do miast o podobnej wielkości z tego samego obszaru funkcjonalnego, ale niższym niż średnia dla powiatu. W 2019 roku dochód na 1 mieszkańca w Pruszkowie wyniósł 5 497,79 zł.

Ryc. 9. Dochody ogółem na 1 mieszkańca dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród dochodów budżetowych najwyższy udział stanowią dochody bieżące (średnio 93%). Widoczny wpływ na ich kształtowanie ma coroczne i stabilne zwiększanie się udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, dotacji celowych oraz dochodów własnych.

Corocznie wzrastają również wydatki bieżące Miasta. W 2015 roku kształtowały się na poziomie 189 mln zł i w 2019 roku wzrosły do 363 mln zł. Tendencja ta jest zjawiskiem naturalnym, typowym dla gmin w kraju. Ważne jest jednak, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. W Pruszkowie w latach 2015-2018 dynamika wzrostu dochodów i wydatków bieżących była na tyle stabilna, że poziom uzyskiwanej nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami a wydatkami bieżącymi) corocznie wzrastał z poziomu 33 mln zł w 2015 roku do poziomu 42 mln zł w 2018 roku. Od 2018 roku wydatki Miasta były wyższe niż dochody, a nadwyżka operacyjna zmniejszyła się o 1,5 mln zł w stosunku do roku poprzedniego.

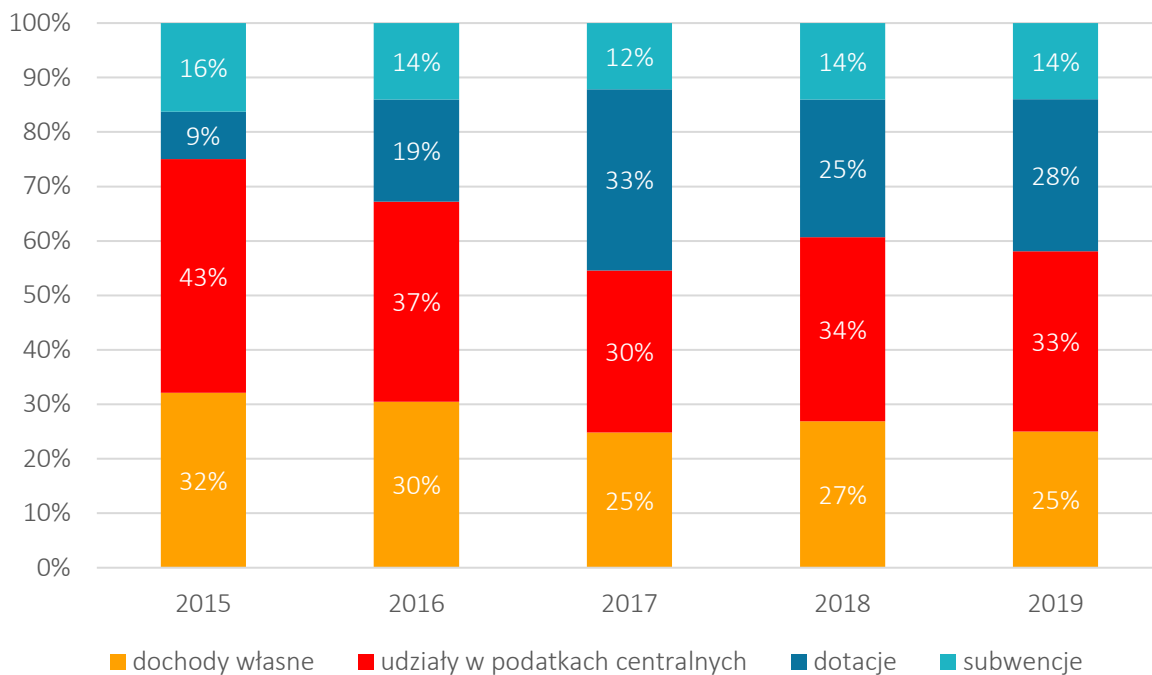
Ryc. 10. Wykonanie budżetu Miasta Pruszkowa w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o samodzielności finansowej jednostki. Zalicza się do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to o tyle ważne, że w przypadku tej kategorii dochodów gmina posiada kompetencje do wydawania uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki dużemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny.

Na przestrzeni analizowanych lat udział dochodów własnych w strukturze dochodów ogólnych Miasta zmniejszył się z 32% w 2015 roku do 25% w 2019 roku. Było to związane przede wszystkim ze zwiększeniem się dotacji na cele bieżące przekazywanej z budżetu państwa (głównie na program „Rodzina 500+”). Wówczas nastąpił wzrost udziału dotacji w budżecie Miasta z 9% do 28%. Dodając udziały w podatku PIT i CIT, dochody własne Miasta w 2019 roku wynosiły 58%. Wysoki udział dochodów własnych i udziałów w podatkach centralnych świadczy o możliwości samodzielnego finansowania inwestycji w stopniu znacznym.

Ryc. 11. Struktura dochodów Miasta Pruszkowa w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Wśród dochodów własnych największe znaczenie mają dochody z tytułu udziału w podatku PIT, które w analizowanym okresie wynosiły średnio 89 mln zł, a w 2019 roku aż 107,8 mln zł oraz podatku od nieruchomości, który generował średnio 35 mln zł. Wpływy z podatku CIT wynoszą średnio ponad 6,2 mln zł, a z podatku od czynności cywilnoprawnych średnio 5,5 mln zł. Podatek od środków transportowych i wpływy z opłaty skarbowej wynoszą średnio ponad 1,3 mln zł każdy. Wśród skutków obniżenia górnych stawek podatków największe znaczenie mają skutki obniżenia w przypadku podatku od nieruchomości, które wynosiły średnio 1 mln zł.

Tab. 6. Dochody podatkowe Miasta Pruszkowa w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
PIT	74 391 954,00	79 536 417,00	86 244 099,00	97 163 134,00	107 843 913,00
CIT	5 330 413,64	10 284 748,28	5 895 018,49	4 339 988,58	5 243 483,79
podatek rolny	77 359,12	55 234,51	65 169,71	64 980,74	62 248,75
podatek od nieruchomości	32 304 982,06	33 096 260,28	35 770 125,05	37 645 320,07	40 084 525,68
podatek leśny	2,71	71,00	71,00	73,00	71,00
podatek od środków transportowych	1 367 293,78	1 241 307,00	1 239 536,62	1 373 388,48	1 257 036,38
karta podatkowa	216 509,64	183 584,77	194 578,10	170 822,55	161 999,75
podatek od czynności cywilnoprawnych	3 533 142,84	4 543 448,09	4 489 051,78	6 677 635,57	7 935 577,21
wpływy z opłaty skarbowej	1 244 221,22	1 261 113,14	1 282 377,86	1 277 719,49	1 370 471,44

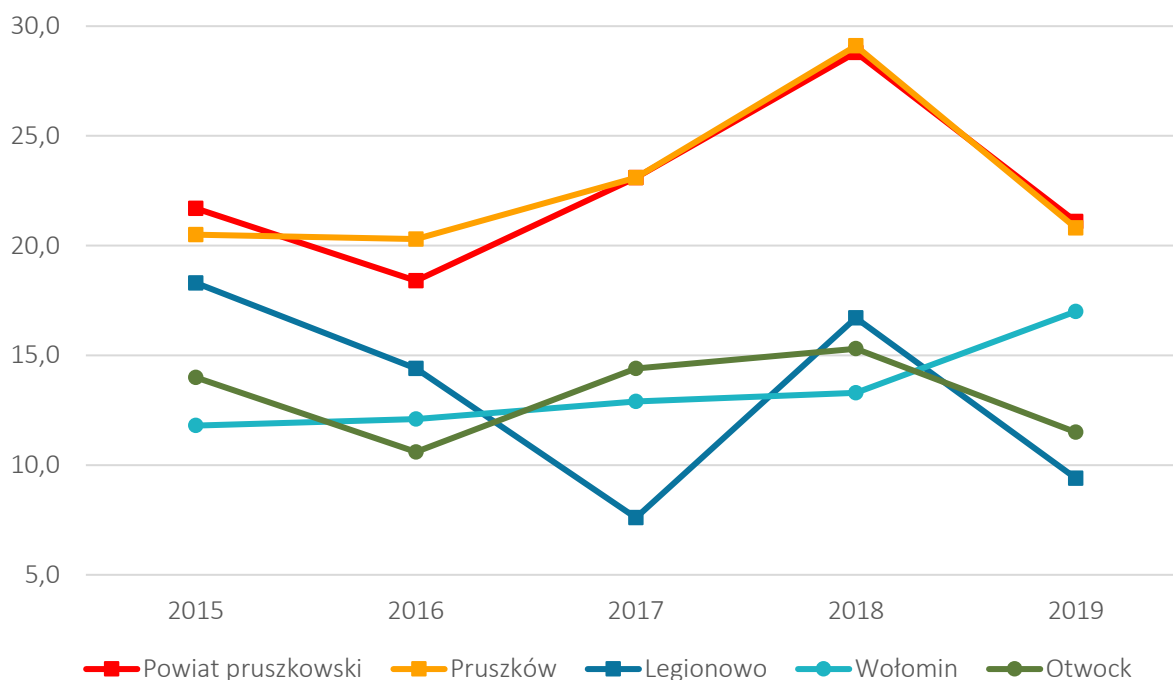
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W strukturze wydatków największy udział stanowią koszty poniesione w dziale oświata i wychowanie (prawie 37%), następnie w działach: rodzina (12,6%), transport i łączność (8,7%), gospodarka komunalna

i ochrona środowiska oraz kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (po 8%), pomoc społeczna (7,5%), administracja publiczna (7,1%), gospodarka mieszkaniowa (5,6%), kultura fizyczna i sport (2%), bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa (1,6%).

Udział wydatków inwestycyjnych w Pruszkowie kształtuje się na podobnym poziomie w analizowanych latach, bardzo zbliżonym do powiatu pruszkowskiego. Jedynie w 2018 roku widać zdecydowany skok tych wydatków. Miasto Pruszków charakteryzują również wyższe udziały wydatków majątkowych niż inne miasta o podobnej wielkości leżące w obszarze funkcjonalnym Warszawy.

Ryc. 12. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

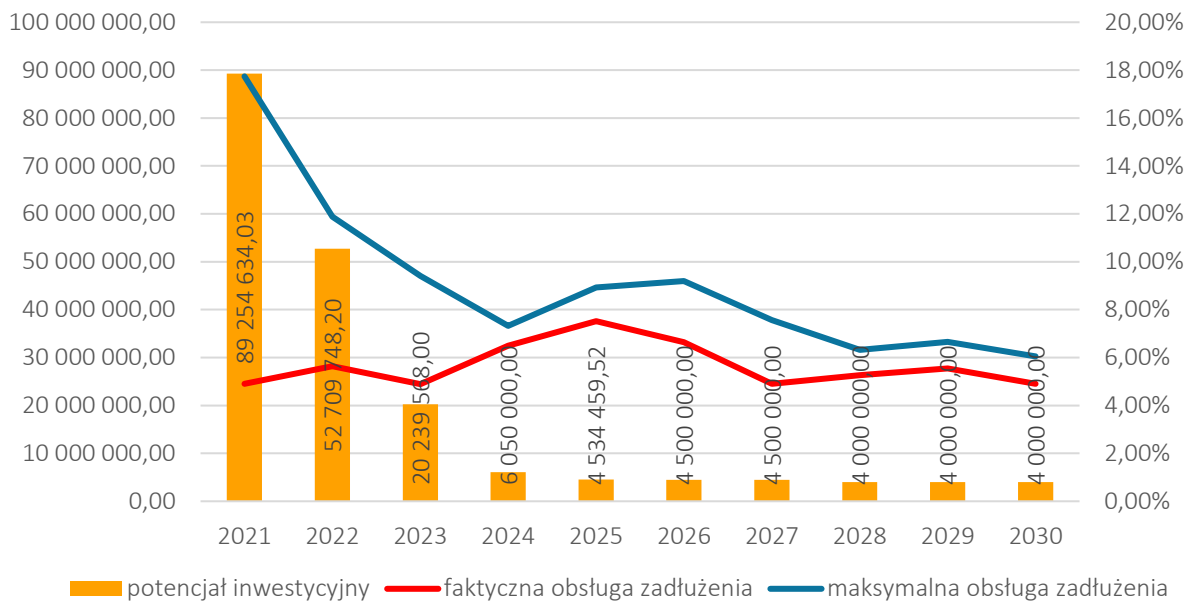
Znaczny wzrost wydatków majątkowych w 2018 roku (o 38 mln w stosunku do roku poprzedzającego) związany był z zakończeniem wieloletnich zadań zaplanowanych na lata 2014-2018, jakimi była budowa obiektów oświatowo-sportowych w dzielnicach Gąsin i Żbików-Bąki.

Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Miasta Pruszkowa na lata 2020-2030 zgodnie z uchwałą nr XXXIV.351.2021 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Pruszkowa na lata 2021-2045. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych Miasta w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Miasta Pruszkowa pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

Ryc. 13. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr XXXIV.351.2021 Rady Miasta Pruszkowa z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta Pruszkowa na lata 2021-2045.

Dodatkowo na wykresie przedstawiono potencjał inwestycyjny Miasta rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach realizacji strategii. Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny w okresie prognozy wyniesie około 193,8 mln zł.

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Według danych GUS za rok 2019 Miasto Pruszków zamieszkiwało 62 317 osób, a gęstość zaludnienia wynosiła 3 247 os./km². Wysoka gęstość zaludnienia spowodowana jest bliskością Warszawy, a co za tym idzie, lokalizacją wielu inwestycji deweloperskich w zakresie budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego.

Poniższa tabela przedstawia kształtowanie się gęstości zaludnienia w Mieście Pruszków na tle innych miast o podobnej wielkości i znajdujących się w miejskim obszarze funkcjonalnym Warszawy. Spośród tych miast największą gęstością zaludnienia charakteryzuje się Legionowo, następnie Pruszków. Miasta Wołomin i Otwock cechują się niższą gęstością zaludnienia.

Tab. 7. Gęstość zaludnienia w Mieście Pruszkowie na tle innych miast o podobnej wielkości

	2015	2016	2017	2018	2019
	os./km ²				
Pruszków	3 155	3 172	3 191	3 220	3 247
Legionowo	4 001	3 998	3 991	3 993	3 980
Wołomin	2 165	2 161	2 156	2 154	2 149
Otwock	52	949	948	949	943

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela poniżej przedstawia zmiany liczby ludności w wybranych miastach należących do aglomeracji warszawskiej w latach 2015-2019. Analiza przedstawionych w niej danych pokazuje, że w ciągu ostatnich pięciu lat liczba ludności w Mieście Pruszkowie ulegała stałemu zwiększeniu. Średnia dynamika jej wzrostu w tym okresie wyniosła 100,7%. Spośród porównywanych miast Pruszków charakteryzuje się najwyższą średnią dynamiką wzrostu liczby ludności w analizowanych latach. W Wołominie średnia dynamika wzrostu jest nieco mniejsza, z kolei w Legionowie i Otwocku obserwuje się odpływ ludności. Mieszkańcy Pruszkowa stanowią prawie 40% ludności zamieszkującej powiat pruszkowski.

Tendencją charakterystyczną dla dużych aglomeracji jest odpływ ludności z administracyjnego rejonu Miasta (w tym przypadku Warszawy) na rzecz innych jednostek położonych na terenie aglomeracji. Jest to uzależnione od położenia jednostki w aglomeracji, w której obserwowane są dynamiczne procesy suburbanizacji, czyli przenoszenia się mieszkańców głównego ośrodka miejskiego na obszary podmiejskie. Wynika to z panujących na tych obszarach korzystniejszych warunków ekonomicznych dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego oraz bliskość środowiska naturalnego przy jednoczesnym zapewnieniu dobrych i stale poprawiających się warunków komunikacyjnych z centralnym ośrodkiem.

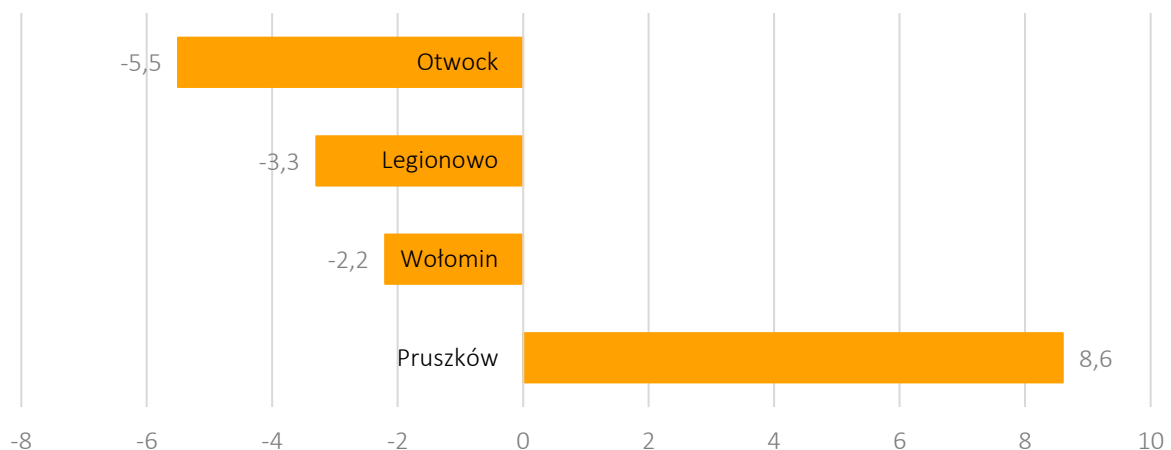
Tab. 8. Zmiany liczby ludności w Mieście Pruszkowie w latach 2015-2019 na tle porównywanych jednostek

JST	2015	2016	2017	2018	2019	średnia dynamika
Powiat pruszkowski	160 776	161 645	162 922	164 240	165 912	100,8%
Pruszków	60 547	60 866	61 237	61 784	62 317	100,7%
Legionowo	54 172	54 137	54 041	54 066	53 886	99,9%
Wołomin	51 709	51 774	51 825	51 909	51 884	100,1%
Otwock	45 021	44 912	44 873	44 880	44 635	99,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Uszczegółowieniem informacji o zmianie liczby ludności jest poniższy wykres. Wyraźnie widać, iż w 2019 roku jedynie w Pruszkowie liczba mieszkańców zwiększyła się. W przypadku Wołomina był to pierwszy rok, w którym obserwuje się spadek liczby mieszkańców. Najwyższy odpływ ludności dotyczy miejscowości Otwock.

Ryc. 14. Zmiana liczby ludności na 1 tys. mieszkańców w Mieście Pruszkowie w 2019 roku na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dalsza analiza sytuacji demograficznej w Mieście Pruszkowie pozwala zauważyć, iż charakteryzuje się ono najwyższym przyrostem naturalnym w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców oraz zdecydowanie najwyższym saldem migracji spośród wszystkich badanych miast. Struktura zameldowań jednoznacznie wskazuje, że na terenie Miasta Pruszkowa zdecydowanie częściej meldują się osoby, które poprzednio zamieszkiwały tereny innych miast (wskaźnik zameldowań z miast w ostatnich pięciu latach kształtował się na poziomie ok. 55% z tendencją wzrostową i w 2019 roku wzrósł do 65%).

Tab. 9. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Mieście Pruszkowie na tle porównywanych jednostek

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2019 r.	zmiana wskaźnika od 2015 r.	2019 r.	zmiana wskaźnika od 2016 r.
Powiat pruszkowski	1,16	-0,53	8,79	3,82
Pruszków	2,42	-0,22	6,30	2,37
Legionowo	-0,85	-1,62	-0,57	0,85
Wołomin	0,06	-1,56	0,31	2,13
Otwock	-1,41	0,17	-2,65	-2,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pogłębiona analiza struktury ludności pokazuje również, że w Mieście Pruszkowie obserwuje się stopniowe starzenie się społeczeństwa. Senioralne obciążenie demograficzne w Pruszkowie jest niewiele wyższe niż średnia w powiecie pruszkowskim, ale niższe od większości porównywanych miast. Dynamika wzrostu tego wskaźnika kształtuje się dość korzystnie na tle innych jednostek. Ponadto średni wiek mieszkańca Pruszkowa jest niższy niż statystyczny wiek populacji.

Dokonana została również analiza wskaźnika mieszkańców w wieku kreatywnym, czyli liczby osób w wieku 25-34 lata w stosunku do ludności ogółem, stanowiąca główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego. Najmniej korzystana sytuacja spośród porównywanych jednostek dotyczy Miasta Pruszkowa.

Tab. 10. Wskaźniki demograficzne dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

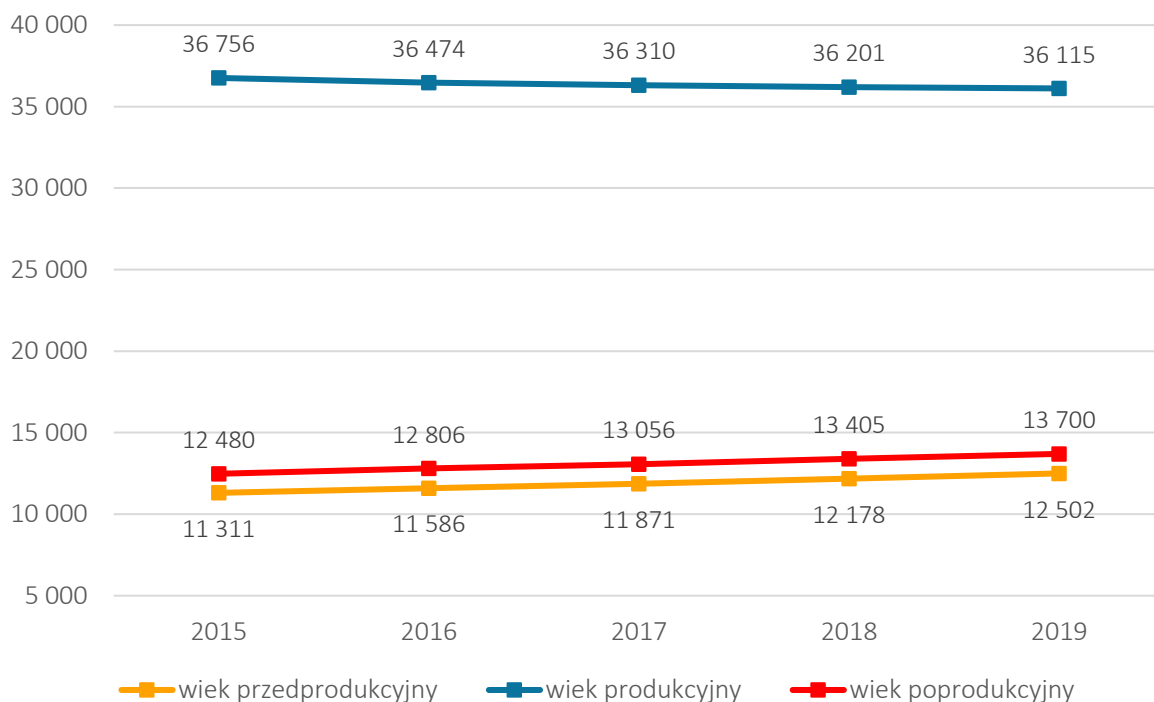
JST	mieszkańcy w wieku kreatywnym (%) ¹			senioralne obciążenie demograficzne (%) ²		
	2015	2019	dynamika	2015	2019	dynamika
Powiat pruszkowski	14,62	12,07	83%	23,80	28,00	118%
Pruszków	16,01	12,35	77%	25,10	28,90	115%
Legionowo	14,71	11,62	79%	24,20	31,60	131%
Wołomin	15,36	13,11	85%	21,60	26,50	123%
Otwock	14,02	11,90	85%	27,10	31,00	114%

¹ ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem

² ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawione powyżej wnioski obrazuje wykres struktury ludności Miasta Pruszkowa. Zauważyć można, iż na przestrzeni lat 2015-2019 liczba osób w wieku produkcyjnym uległa zmniejszeniu o ponad 600 osób. Z kolei liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym stopniowo wzrasta. Mimo wzrostu liczby seniorów i spadku liczby osób w wieku produkcyjnym, sytuacja demograficzna w Mieście kształtuje się korzystnie, głównie dzięki rosnącej liczbie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.

Ryc. 15. Struktura ludności w Mieście Pruszków w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2. Kapitał społeczny

Przedszkola i żłobki

Na terenie Miasta działa 12 żłobków. Placówki te zapewniają opiekę dzieciom do lat 3 w godzinach od 6:30 do 18:30, przy czym najdłużej otwarty jest Żłobek Sezamkowa (12,5 godziny dziennie). Żłobek Słoneczko czynny jest również w soboty w tych samych godzinach. Poniżej umieszczona została tabela, w której wymienione zostały wszystkie żłobki funkcjonujące w Mieście, wraz z godzinami otwarcia, liczbą miejsc i liczbą zapisanych dzieci. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach w 2019 roku w Mieście wynosił 18,1.

Tab. 11. Żłobki na terenie Miasta Pruszkowa

Lp.	Nazwa placówki	Adres	Godziny otwarcia	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Liczba grup
1.	Żłobek Miejski nr 1	ul. Hubala 3	6:00-17:00	90	90	3
2.	Żłobek Miejski nr 2	ul. Antka 7	6:30-17:30	90	90	3
3.	Żłobek Miejski nr 3	ul. Jarzynowa 21	6:30-17:30	120	120	4
4.	Żłobek „Myszka Miki”	ul. Chabrowa 16	07:00-17:30	15	15	1
5.	Żłobek Słoneczko	ul. Bolesława Prusa 35 lok. U2	07:00-17:00	20	15	1
6.	Niepubliczny Żłobek „Dobry Żłobek”	ul. Powstańców 7 lok. 87	07:00-17:00	39	39	3
7.	Żłobek „Lemurek”	ul. Emancypantek 4	7:00-18:00	22	20	1

8.	Żłobek „Montessori Pocemon”	ul. Powstańców 7A lok. U2	07:30-17:30	12	12	1
9.	Żłobek „Sezamkowa”	ul. Wołowskiego 2 lok. U1	6:00-18:30	31	5	-
10.	Niepubliczny Żłobek „Wesołe Misie”	ul. Górna 6	6:30-18:00	15	13	1
11.	Niepubliczny Żłobek „Kraina Cudów”	ul. Stalowa 28/30	7:00-18:00	25	16	1
12.	Żłobek „Baby Club Tuptuś” Sp. z o.o.	ul. Komorowska 43A	06:30-18:00	21	21	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Oprócz żłobków na terenie Miasta Pruszkowa działają dzienni opiekunowie dzieci do lat 3:

- 3 opiekunów, dla których podmiotem prowadzącym jest Akademia Malucha Myszka Miki Sp. z o.o., przy czym każdemu opiekunowi pod opiekę powierzonych jest 5 dzieci, podstawowa opłata ponoszona przez rodziców za pobyt dziecka wynosi 950 zł, a dziennie wyżywienie 15 zł,
- dzienny opiekun, dla którego podmiotem prowadzącym jest APZH Sp. z o.o., któremu powierzone jest 5 dzieci, zapewnia opiekę w godzinach 8:00-16:00, podstawowa opłata ponoszona przez rodziców za pobyt dziecka wynosi 850 zł, a dziennie wyżywienie 13 zł,
- dzienny opiekun, dla którego podmiotem prowadzącym jest Przedszkole Pomarańczowa Ciuchcia Sp. z o.o. Spółka Komandytowa, któremu powierzone jest 5 dzieci, zapewnia opiekę w godzinach 7:00-18:00, podstawowa opłata ponoszona przez rodziców za pobyt dziecka wynosi 1 280 zł, a miesięczne wyżywienie 150 zł.

W poniższej tabeli zestawione zostały opłaty za pobyt dziecka w żłobkach publicznych i niepublicznych w Mieście wraz z kwotą opłaty za dzienne wyżywienie.

Tab. 12. Opłaty za pobyt dziecka w żłobkach na terenie Miasta Pruszkowa

Lp.	Nazwa placówki	Opłata		
		Pobyt za miesiąc	Pobyt godzinny	Wyżywienie dzienne
1.	Żłobek Miejski nr 1	-	1,76 zł	9,50 zł
2.	Żłobek Miejski nr 2	-	1,76 zł	9,50 zł
3.	Żłobek Miejski nr 3	-	1,76 zł	9,50 zł
4.	Żłobek „Myszka Miki”	1 100,00 zł	15,00 zł*	15,00 zł
5.	Żłobek Słoneczko	341,93 zł	25,00 zł*	14,00 zł
6.	Niepubliczny Żłobek „Dobry Żłobek”	1 200,00 zł	-	10,00 zł
7.	Żłobek „Lemurek”	1 200,00 zł	-	12,00 zł
8.	Żłobek „Montessori Pocemon”	1 490,00 zł	-	15,00 zł
9.	Żłobek „Sezamkowa”	950,00 zł	20,00 zł*	14,00 zł
10.	Niepubliczny Żłobek „Wesołe Misie”	800,00 zł	-	14,50 zł
11.	Niepubliczny Żłobek „Kraina Cudów”	1 200,00 zł	-	14,00 zł
12.	Żłobek „Baby Club Tuptuś” Sp. z o.o.	950,00 zł	-	12,50 zł

*stawka za pobyt dziecka przekraczający 10 godzin dziennie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Jednym z kluczowych aspektów funkcjonowania pruszkowskiej oświaty jest zapewnienie każdemu dziecku w wieku przedszkolnym miejsca w placówce. Miasto Pruszków spełniło obowiązek zapewnienia miejsca w przedszkolach wszystkim dzieciom, wskazanym w ustawie Prawo oświatowe. W drodze konkursu, Miasto pozyskało w placówkach niepublicznych dodatkowe 248 miejsc w roku szkolnym 2018/2019 oraz 297 miejsc w roku szkolnym 2019/2020, na zasadach przedszkoli miejskich.

W Mieście funkcjonuje 16 przedszkoli publicznych, w tym jedno oddziałem integracyjnym. W tabeli poniżej znajdują się przedszkola wraz z liczbą uczęszczających dzieci i godzinami otwarcia placówek. Większość z przedszkoli publicznych czynna jest w godzinach od 6:30 do 17:30, a średnia wielkość oddziału wynosi 25.

Tab. 13. Przedszkola publiczne w Mieście Pruszkowie

Lp.	Przedszkole	Adres	Liczba dzieci	Średnia wielkość oddziału	Godziny otwarcia
1.	Przedszkole Miejskie Nr 1	ul. Jarzynowa 21	175	25,00	6.30 - 17.30
2.	Przedszkole Miejskie Nr 2	ul. Partyzantów 2/4	125	25,00	6.30 - 17.30
3.	Przedszkole Miejskie Nr 3	ul. Chopina 1	100	25,00	6.30 - 17.30
4.	Przedszkole Miejskie Nr 4	ul. B. Prusa 27	125	25,00	6.30 - 17.30
5.	Integracyjne Przedszkole Miejskie Nr 5	ul. Narutowicza 20	53	18,00	6.00 - 17.00
6.	Przedszkole Miejskie Nr 6	ul. Hubala 1	125	25,00	6.00 - 17.00
7.	Przedszkole Miejskie Nr 7	ul. Słowackiego 1	75	25,00	6.30 - 17.30
8.	Przedszkole Miejskie Nr 8	al. 3-go Maja 67	125	25,00	6.00 - 17.00
9.	Przedszkole Miejskie Nr 9	ul. Moniuszki 9	125	25,00	6.30 - 17.00
10.	Przedszkole Miejskie Nr 10	ul. Chopina 13	125	25,00	6.30 - 17.00
11.	Przedszkole Miejskie Nr 11	ul. Hubala 2	125	25,00	6.30 - 17.30
12.	Przedszkole Miejskie Nr 12	ul. Andrzeja 12	125	25,00	6.00 - 17.00
13.	Przedszkole Miejskie Nr 13 + filia	ul. Antka 7 + filia przy ul. Helenowskiej 8	250	25,00	6.00 - 17.30
14.	Przedszkole Miejskie Nr 14	ul. Jasna 2	100	25,00	6.30 - 17.30
15.	Przedszkole Miejskie Nr 15	ul. Dębowa 8	100	25,00	6.30 - 17.30
16.	Przedszkole Miejskie Nr 16	ul. Pływacka 16	100	25,00	6.30 - 17.30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w miejskim przedszkolu w 2019 roku wynosił 1 200,56 zł.

Oprócz placówek publicznych w Mieście Pruszkowie działają także przedszkola niepubliczne oraz punkty przedszkolne. Łącznie na terenie Miasta funkcjonują 32 takie placówki, przy czym 16 to przedszkola, a 16 punkty przedszkolne. W maksymalnym wymiarze placówki czynne są 12 godzin.

W 2019 roku łączna dotacja dla przedszkoli niepublicznych wynosiła 8 196 673,73 zł, natomiast dla niepublicznych punktów przedszkolnych był na poziomie 2 770 630,58 zł. W 2019 roku łączna dotacja na dzieci z orzeczeniami w niepublicznych przedszkolach, punktach przedszkolnych i oddziale przedszkolnym przy niepublicznej szkole podstawowej wynosiła 3 630 687,37 zł.

Tab. 14. Przedszkola niepubliczne i niepubliczne punkty przedszkolne na terenie Miasta Pruszkowa

Lp.	Przedszkole	Adres	Liczba dzieci	Godziny otwarcia
1.	Punkt Przedszkolny przy Środowiskowym Ognisku Wychowawczym TPD	ul. Helenowska 3a	25	8.00 - 13.00
2.	Punkt Przedszkolny "Promyk"	ul. Narutowicza 9	25	7.00 - 17.30
3.	Punkt Przedszkolny "Bursztynek"	ul. Kosynierów 13	25	7.00 - 17.30
4.	Punkt Przedszkolny "Na Zielonym Wzgórzu"	ul. Księcia Józefa 35	25	7.00 - 17.00
5.	Punkt Przedszkolny "Przedszkolna Akademia Uśmiechu"	ul. B. Prusa 61	25	7.00 - 17.00
6.	Punkt Przedszkolny "Promyk 2"	ul. Kręta 1	25	7.00 - 17.30
7.	Punkt Przedszkolny "Tuptuś"	ul. Komorowska 43A	25	6.30 - 18.00
8.	Punkt Przedszkolny "Wesołe Kangurki"	ul. Ceglana 14/11	25	7.00 - 18.00
9.	Punkt Przedszkolny "Misiowa Kraina"	ul. Sienkiewicza 5	25	6.30 - 17.30
10.	Niepubliczny Punkt Przedszkolny "Wesołe Misie"	ul. Górna 6	10	7.00 - 17.30
11.	Punkt Przedszkolny "Źródło"	ul. Niepodległości 12	15	7.00 - 18.00
12.	Punkt Przedszkolny "Słoneczna Kraina"	ul. Anielin 1 lok. 101	24	7.00 - 17.00
13.	Punkt Przedszkolny "Słoneczna Kraina II"	ul. Anielin 1 lok. 8	25	7.00 - 17.00
14.	Punkt Przedszkolny "RIM"	ul. Ołówkowa 39	15	8.00 - 13.00
15.	Punkt Przedszkolny "Słoneczna Kraina III"	ul. Chopina 2/4	25	7.00 - 17.00
16.	Punkt Przedszkolny "Słoneczna Kraina IV"	ul. Chopina 2/4	15	8.00 - 17.00
17.	Przedszkole Niepubliczne Prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Służebnic Jezusa w Eucharystii	ul. Zawiszy 3	45	7.00 - 16.00
18.	Przedszkole Niepubliczne Montessori	ul. B. Prusa 16	25	8.00 - 16.00
19.	Przedszkole Niepubliczne "Jedynka"	ul. Sadowa 62	100	
20.	Przedszkole Niepubliczne "Piotruś Pan"	ul. Zachodnia 22	70	6.30 - 18.00
21.	Niepubliczne Przedszkole "Kraina Cudów"	ul. Stalowa 28/30	50	7.00 - 18.00
22.	Przedszkole "Pomarańczowa Ciuchcia"	ul. Gałczyńskiego 31	54	7.00 - 18.00
23.	Niepubliczne Muzyczne Przedszkole "Słoneczko"	ul. Promyka 49	89	-
24.	Przedszkole Niepubliczne "Peregrini"	ul. Szkolna 1	40	7.00 - 18.00
25.	Niepubliczne Przedszkole Specjalistyczne "Mądra Sówka"	al. Niepodległości 5	20	8.00 - 15.30
26.	Pogodne Przedszkole Montessori	ul. Targowa 6 lok. 5 i 6	30	7.00 - 17.30
27.	Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi "Mali Olimpijczycy"	ul. Akacyjowa 1	150	7.00 - 18.00
28.	"Promienie Pruszków" Przedszkole Fundacji STERNIK	ul. Staszica 1	64	7.30 - 17.00

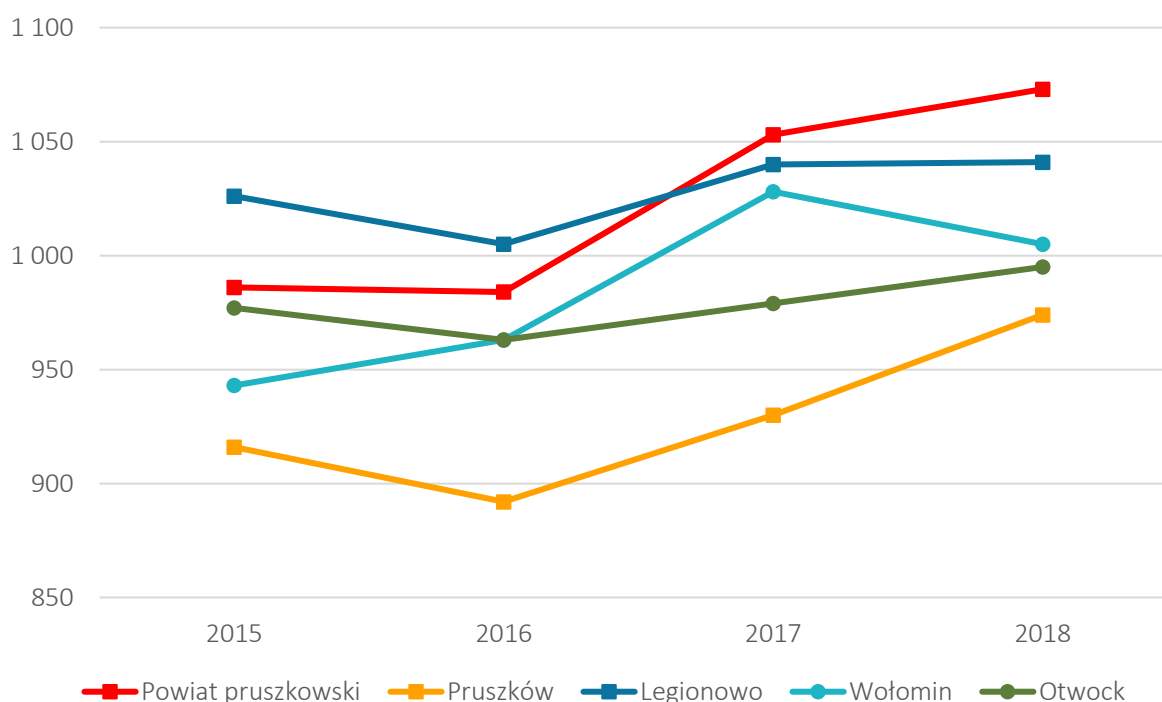
29.	Niepubliczne Przedszkole "Fabryka Uśmiechu"	ul. T. Kościuszki 50	36	6.00 - 18.00
30.	Niepubliczne Przedszkole "Lemurek"	ul. Emancypantek 4	44	7.00 - 18.00
31.	Promienie Ostoja Przedszkole Fundacji Sternik	ul. Księcia Józefa 1	40	7.00 - 18.00
32.	Przedszkole Montessori Pocemon	ul. Powstańców 7A	24	7.30 - 17.30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

W 2019 roku liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli miejskich, przedszkoli niepublicznych oraz niepublicznych punktów przedszkolnych wynosiła 2 847. Liczba dzieci z terenu Miasta Pruszkowa w przedszkolach publicznych i niepublicznych na terenie innych gmin w tym samym roku wynosiła 238. Do przedszkoli miejskich przyjmowane są wyłącznie dzieci z terenu Miasta Pruszkowa, w związku z czym dzieci z terenów innych gmin na terenie Miasta Pruszkowa mogą uczęszczać jedynie do placówek niepublicznych, a liczba tych dzieci w 2019 roku wynosiła średnio w miesiącu 198.

Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej na terenie Miasta Pruszkowa w 2018 roku wynosił 97,5%. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w Mieście Pruszkowie i w innych miastach o podobnej wielkości znajdujących się w miejskim obszarze funkcjonalnym Warszawy przedstawiona została na poniższym wykresie. Na tle analizowanych jednostek najmniej korzystnie wypada Pruszków, który charakteryzuje się najniższą liczbą dzieci. W porównywanych miastach liczba dzieci jest niższa niż średnia dla powiatu pruszkowskiego.

Ryc. 16. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Edukacja szkolna

Miasto Pruszków konsekwentnie realizuje politykę edukacyjną, dzięki której stwarza coraz lepsze warunki nauczania: zapewnia uczniom możliwość kształcenia w nowoczesnych budynkach przez

nauczycieli o wysokich kompetencjach, szeroką bazę sportową, coraz bogatszą ofertę zajęć pozalekcyjnych, innowacyjne programy i rozwiązania dające możliwość wszechstronnego rozwoju uczniów. Zapewnia także dostosowanie placówek do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W roku szkolnym 2018/2019 w placówkach edukacyjnych prowadzonych przez Miasto Pruszków, naukę w klasach od 0-VIII pobierało ogółem 5 240 uczniów, w 238 oddziałach. Do 16 oddziałów gimnazjalnych uczęszczało 395 uczniów. Rok 2019 był ostatnim, w którym funkcjonowały gimnazja, zatem podane ilości uczniów dotyczy jedynie klasy III gimnazjalnych. W roku szkolnym 2019/2020, w placówkach edukacyjnych prowadzonych przez Miasto Pruszków, naukę w klasach 0-VIII pobierało ogółem 5 454 uczniów, w 249 oddziałach. W związku z reformą oświaty, w roku szkolnym 2018/2019 zauważalny był wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych, przy czym liczebność oddziału pozostała na niezmiennym poziomie.

Na terenie Miasta Pruszkowa funkcjonuje 9 publicznych szkół podstawowych. Szczegółowe dane dotyczące szkół przedstawione zostały w poniższej tabeli. Zdecydowanie największa placówka to Szkoła Podstawowa nr 2 im. K. Maruszewskiego do której w roku szkolnym 2019/2020 uczęszczało 1 244 uczniów.

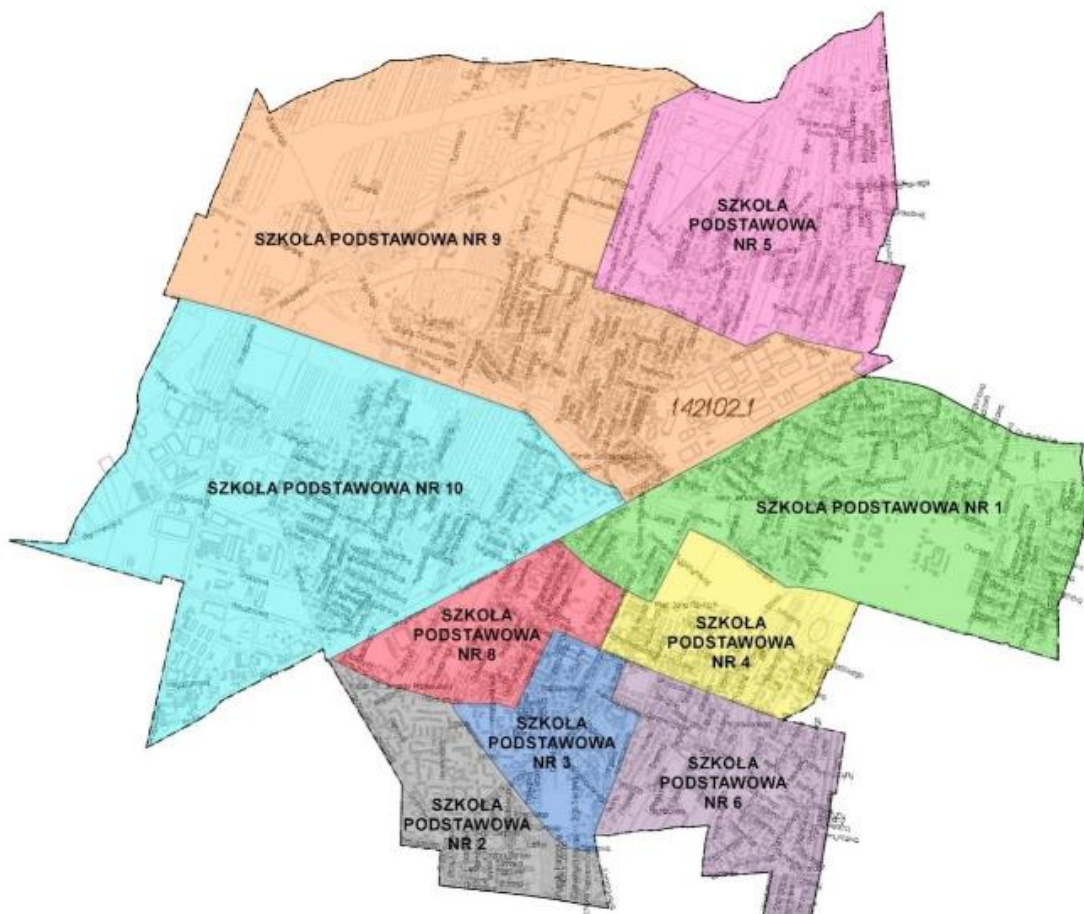
Tab. 15. Publiczne szkoły podstawowe na terenie Miasta Pruszkowa

Szkoła	Adres	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Zmianowy system pracy
Szkoła Podstawowa nr 1 im. J. Piłsudskiego	ul. Topolowa 10	426	21	20,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 2 im. K. Maruszewskiego	ul. Jasna 2	1 244	54	22,00	nie
Szkoła Podstawowa nr 3 im. Miry Zimińskiej-Sygietyńskiej	Al. Wojska Polskiego 34	673	29	23,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Pawła II	ul. Hubala 4	547	25	22,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 5 im. J. Paderewskiego	ul. Jana Długosza 53	564	25	23,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 6 im. Henryka Sienkiewicza	ul. Lipowa 31	636	28	23,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 8 im. Wł. Broniewskiego	ul. Obrońców Pokoju 44	545	27	20,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 9 im. Marii Skłodowskiej-Curie	ul. Mostowa 6	520	26	20,00	tak
Szkoła Podstawowa nr 10 im. Marii Konopnickiej	ul. Pływacka 16	550	23	24,00	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w roku szkolnym 2019/2020.

Uchwałą nr IX.113.2019 Rady Miejskiej w Pruszkowie z dnia 27 czerwca 2019 roku przyjęto plan sieci publicznych szkół podstawowych, prowadzonych przez Miasto Pruszków oraz określenia granic obwodów publicznych szkół podstawowych od dnia 1 września 2019 roku. Zamieszczona poniżej mapa prezentuje rozkład obwodów szkół podstawowych dla których organem prowadzącym jest Miasto Pruszków.

Ryc. 17. Obwody szkół podstawowych

Źródło: Raport o stanie Gminy Miasta Pruszków za rok 2019.

Oprócz szkół podstawowych i szkół z oddziałami specjalnymi na terenie Miasta zlokalizowanych jest wiele innych ośrodków kształcenia, a wśród nich szkoły podstawowe niepubliczne:

- Podstawowa Szkoła Montessori, ul. Powstańców 7A lok. U2,
- Szkoła Podstawowa Niepubliczna nr 39, ul. Kościelna 5,
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa dla dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu „Przyłądek”, ul. Stanisława Staszica 1.

Fundacja Sternik jest organem prowadzącym niepubliczne placówki: przedszkole „Promienie Pruszków”, szkołę podstawową „Azymut” i Akademickie Liceum Ogólnokształcące zlokalizowane pod adresem ul. Stanisława Staszica 1.

Ponadto w Pruszkowie funkcjonuje Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Witolda Lutosławskiego dla której organem prowadzącym jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Uczniowie uczęszczających do tej szkoły mają możliwość nauki gry na: akordeonie, flecie, fortepianie, gitarze, klarncie, saksofonie, skrzypcach, wiolonczeli.

Centrum Nauki i Biznesu Żak zlokalizowane pod adresem al. Wojska Polskiego 16 A lok. 37 oferuje naukę w prywatnych placówkach, którymi są szkoła policealna i liceum ogólnokształcące dla dorosłych.

Pod Zespół Szkół Ogólnokształcących i Sportowych przy ul. Juliana Gomulińskiego 2 podlega Liceum Ogólnokształcące, Liceum Ogólnokształcące Sportowe i Szkoła Mistrzostwa Sportowego.

Szkoły średnie publiczne:

- Zespół Szkół nr 1 im. Stanisława Staszica, ul. Promyka 24/26, na który składają się:
 1. Branżowa szkoła I stopnia – kształcenie zawodowe na kierunkach: mechanik pojazdów samochodowych, dekarz, cukiernik, piekarz, lakiernik, krawiec, operator maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych, cieśla, elektromechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, kucharz, monter sieci i instalacji sanitarnych, fryzjer, blacharz samochodowy, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, elektryk, operator obrabiarek skrawających, elektromechanik, mechanik-monter maszyn i urządzeń, ślusarz,
 2. Technikum – kształcenie zawodowe jako technik: mechanik, informatyk, pojazdów samochodowych, budownictwa, ochrony środowiska, ekonomista, teleinformatyk, energetyk, urządzeń i systemów energetyki odnawialnej,
- Branżowa szkoła I stopnia specjalna, ul. Wapienna 2 – dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, na kierunkach: kucharz, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej,
- Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki, ul. Tadeusza Kościuszki 38,
- Liceum Ogólnokształcące im. Tomasza Zana, ul. Ignacego Daszyńskiego 6.

Szkoły średnie i wyższe niepubliczne:

- Liceum Ogólnokształcące Niepubliczne dla dorosłych „Wiktoria”, ul. Promyka 24/26,
- Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych, ul. Helenowska 3,
- Niepubliczna Szkoła Policealna, ul. Andrzeja 1,
- Prywatna Szkoła Biznesu, ul. Promyka 24/26, kierunki kształcenia: technik administracji, technik informatyk, technik weterynarii, technik bezpieczeństwa i higieny pracy, technik ochrony fizycznej osób i mienia, technik rachunkowości,
- Prywatna Szkoła Informatyki Stosowanej i Zarządzania SZ, ul. Promyka 24/26,
- Społeczne Liceum Ogólnokształcące nr 23, ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 10.

Uczniowie rekrutujący do klas pierwszych szkół podstawowych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego przyjmowani są do oddziałów integracyjnych w szkołach podstawowych nr 1, 3, 5 i 8. W placówkach tych uczniowie mają zapewnione odpowiednie, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, warunki do rozwoju, sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne, a także odpowiednie zajęcia specjalistyczne, rewalidacyjne i resocjalizacyjne. Dodatkowo dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego objęte są dowozem do placówek oświatowych, zorganizowanym i finansowanym przez Miasto Pruszków na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz.1148 ze zm.). Ze względu na specjalistyczne indywidualne potrzeby uczniów, dowóz realizowany jest zarówno do szkół, przedszkoli i ośrodków, które znajdują się na terenie Miasta Pruszkowa, jak i placówek położonych w innych gminach. Transport zorganizowany jest między innymi do specjalistycznych placówek w Warszawie, Grodzisku Mazowieckim, Piastowie, Lesznie i Brwinowie. Dowóz do szkół realizowany jest w dwojaki sposób: poprzez firmę transportową wyłonioną na okres roku w drodze przetargu, z zapewnieniem opieki podczas dowozu, bądź poprzez refundację kosztów dowozu, o ile dowóz zapewniają rodzice we własnym zakresie. W roku 2019 z takiej formy pomocy skorzystało rocznie około 190 uczniów i ich rodziców, przy czym blisko połowa rodziców wnioskuje o dowóz dziecka zorganizowany przez firmę transportową, a pozostali rodzice, którzy zdecydowali się na dowóz dziecka

we własnym zakresie uzyskali zwrot kosztów dowozu na podstawie umów zawartych z Miastem Pruszków.

Organem prowadzącym szkoły specjalne jest Starostwo Powiatowe w Pruszkowie zarządzające Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym im. ks. Jana Twardowskiego zlokalizowanego przy ul. Wapiennej 2 w Pruszkowie.

W 2019 roku subwencja na statystycznego ucznia szkoły wynosiła 5 344,63 zł plus dodatki w związku z specjalnymi wymaganiami. Dodatek na dziecko sześciolatnie w placówce niepublicznej, posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wynosił 224,04 zł w przedszkolu i 283,95 zł w punkcie przedszkolnym.

Ostatnim rokiem, w którym uczniowie podchodzili do egzaminu gimnazjalnego był rok 2019. Wtedy też działalność zakończyły 3 gimnazja mieszczące się w Mieście. W poniższej tabeli przedstawione zostało kształtowanie się średnich wyników z tego egzaminu na przestrzeni lat 2015-2019 oraz na tle jednostek wyższych rządów. Powiat pruszkowski charakteryzował się stosunkowo wysokimi wynikami w porównaniu do innych jednostek, również Miasto Pruszków wypadło mniej korzystnie od powiatu. Jednak w przypadku średnich dla województwa i kraju Pruszków ma wyniki bardzo porównywalne, a z języków obcych zdecydowanie wyższe.

Tab. 16. Wyniki egzaminu gimnazjalisty w Mieście Pruszków w 2019 roku na tle innych jednostek

Przedmiot	Pruszków				powiat	województwo	kraj
	2016	2017	2018	2019	2019		
historia / WOS	79,00%	62,00%	62,00%	62,00%	65,00%	62,00%	59,00%
j. polski	65,00%	72,00%	70,00%	65,00%	69,00%	66,00%	63,00%
matematyka	47,00%	50,00%	55,00%	47,00%	52,00%	47,00%	43,00%
przedmioty przyrodnicze	52,00%	55,00%	59,00%	52,00%	55,00%	52,00%	49,00%
j. angielski – poz. podst.	76,00%	74,00%	75,00%	76,00%	78,00%	73,00%	68,00%
j. ang. – poz. rozszerz.	62,00%	56,00%	60,00%	62,00%	65,00%	58,00%	53,00%
j. niem. – poz. podst.	68,00%	62,00%	72,00%	68,00%	61,00%	50,00%	51,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa.

Pod względem egzaminu ósmoklasisty ponownie zauważyć można, iż Miasto Pruszków osiąga wyniki bardzo zbliżone do powiatu pruszkowskiego. Liczba uczniów przystępujących do egzaminu w Pruszkowie wynosiła 539. Dokładne dane wraz z porównaniem do innych miast zestawione zostały poniżej.

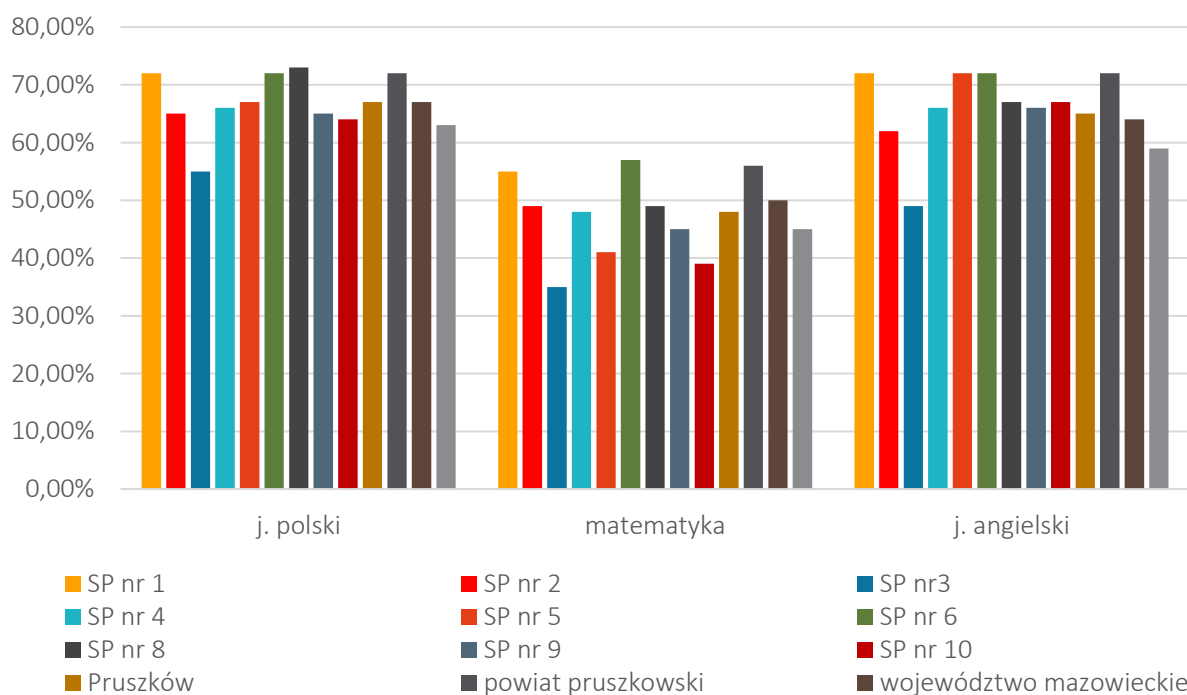
Tab. 17. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty w Mieście Pruszków w 2020 roku na tle innych jednostek

	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	Ilość uczniów przystępujących do egzaminu	Średni wynik [%]	Ilość uczniów przystępujących do egzaminu	Średni wynik [%]	Ilość uczniów przystępujących do egzaminu	Średni wynik [%]
powiat pruszkowski	1459	62	1459	55	1458	65
Pruszków	539	61	539	54	535	65
Legionowo	581	67	581	57	582	68
Otwock	409	62	409	54	402	62
Wołomin	537	63	537	47	532	58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa.

Uszczegółowieniem poziomu nauczania będzie poniższy wykres przedstawiający wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2019 roku z wyodrębnieniem pruszkowskich szkół publicznych w porównaniu do średnich w powiecie, województwie i kraju. Warto zauważyć, iż SP nr 1, 6 i 8 wypadają bardzo podobnie, a do tego zawyżają średnią Miasta plasując się na podobnym poziomie do powiatu. Należy również zwrócić uwagę na wyniki Szkoły Podstawowej nr 3, a w przypadku matematyki również Szkół Podstawowych nr 5 i 10, które zaniżają wyniki i odbiegają od średniej Miasta.

Ryc. 18. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w publicznych szkołach podstawowych w Mieście Pruszkowie w porównaniu do jednostek wyższych rzędów w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa.

W tabeli poniżej przedstawione zostały wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów podstawowych z wyłączeniem języków obcych oprócz języka angielskiego, w przypadku których procent uczniów podchodzących do egzaminu był śladowy. Uczniowie pruszkowskich szkół osiągnęli wyniki bardzo zbliżone do średnich powiatu pruszkowskiego, a z porównywanymi miastami uczniowie szkół w Otwocku uzyskali wyższe wyniki z języka polskiego i matematyki.

Tab. 18. Wyniki egzaminu maturalnego w Mieście Pruszkowie w 2019 roku na tle innych jednostek

	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	podstawowy		podstawowy		podstawowy	
	Liczba uczniów	Średni wynik (%)	Liczba uczniów	Średni wynik (%)	Liczba uczniów	Średni wynik (%)
powiat pruszkowski	529	59,52	529	63,60	507	79,10
Pruszków	407	59,43	407	64,82	387	80,10
Legionowo	313	51,05	312	56,60	299	73,48
Wołomin	334	47,99	334	53,20	320	68,93
Otwock	584	60,75	584	65,10	562	75,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Warszawa.

Tabela poniżej przedstawia stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych działających na terenie Miasta Pruszkowa. Uczniowie każdej ze szkół mają dostęp do własnej sali gimnastycznej oraz boiska. We wszystkich szkołach znajdują się również pracownie przedmiotowe (humanistyczne, matematyczno-przyrodnicze, informatyczne, językowe). Wszystkie szkoły zostały wyposażone w stołówki szkolne, szafki dla każdego ucznia, toalety z prysznicami oraz parkingi. Uczniowie każdej szkoły publicznej mogą także skorzystać z świetlic szkolnych, które otwarte są zgodnie z zapotrzebowaniem, przed rozpoczęciem zajęć oraz po ich zakończeniu.

Tab. 19. Stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie Miasta Pruszkowa

Szkoła Podstawowa	SP 1	SP 2	SP 3	SP 4	SP 5	SP 6	SP 8	SP 9	SP 10
Obiekty sportowe	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Sale gimnastyczne	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Boiska	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Pracownie przedmiotowe	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Klasy dwujęzyczne/sportowe/integracyjne	nie/nie/tak	-	tak/nie/tak	nie/tak/nie	nie/nie/tak	nie/tak/nie	nie/nie/tak	nie/nie/nie	-
Stołówki szkolne (liczba dzieci korzystających z obiadów w szkole)	28,8%	tak	60%	60%	tak	61%	55%	ok. 50%	50%
Szafki dla każdego ucznia	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Świetlice	7:30-17:30	tak	7:00-17:00	tak	tak	7:00-17:30	6:30-17:30	7:00-17:30	tak
Toalety / prysznice	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Parkingi dla kadry / rodziców	tak	tak	nie	tak	tak	tak/nie	tak	tak	tak
Gabinet pielęgniarstwa	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Gabinet stomatologiczny	nie	tak	nie	tak	tak	nie	nie	nie	tak
Bariery architektoniczne	nie	nie	nie	tak	nie	tak	tak	tak	nie
Dokształcanie nauczycieli	98%	tak	tak	tak	tak	43%	16%	nie	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Uczniowie publicznych szkół podstawowych mogą liczyć na wsparcie bardzo dobrze przygotowanych nauczycieli z wykształceniem wyższym magisterskim i przygotowaniem pedagogicznym. W roku szkolnym 2019/2020 w szkołach i przedszkolach publicznych pracowało łącznie 750 nauczycieli i wychowawców. Dokształcanie nauczycieli (inne niż szkolenia dla Rad Pedagogicznych) prowadzone było w prawie wszystkich szkołach w Mieście. Co roku z budżetu Miasta Pruszków przekazywane są środki na kształcenie nauczycieli i pedagogów. W 2019 roku na ten cel została przeznaczona kwota 128 631 zł.

W szkołach Miasta Pruszkowa realizowana jest opieka zdrowotna nad uczniami. Obejmuje profilaktyczną opiekę zdrowotną, promocję zdrowia, oraz opiekę stomatologiczną. Działania te są podjęte na mocy ustawy z dnia 12 kwietnia 2019 o opiece zdrowotnej nad uczniami. Ponadto w szkołach funkcjonuje System Medycyny Szkolnej.

Poniższa tabela przedstawia liczbę uczniów korzystających z dodatkowych zajęć wspomagających rozwój i wyrównujących szanse. W szkołach podstawowych na terenie Miasta Pruszkowa najwięcej uczniów uczęszcza na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz korekcyjno-kompensacyjne.

Tab. 20. Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach wspomagających rozwój i wyrównujących szanse w Mieście Pruszkowie w roku szkolnym 2018/2019

Szkoła	SP 1	SP 2	SP 3	SP 4	SP 5	SP 6	SP 8	SP 9	SP 10	Ogółem
zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	125	128	48	151	69	79	117	125	80	922
zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	91	30	73	65	70	109	72	54	58	622
zajęcia logopedyczne	84	58	48	48	42	63	79	42	41	505
zajęcia socjoterapeutyczne	-	62	27	2	6	2	26	3	-	151
wsparcie psychologa i pedagoga	23	142	71	73	25	14	15	17	18	398
zajęcia rozwijające uzdolnienia	165	24	122	65	141	483	105	115	102	1 322
terapia umiejętności społecznych	8	15	42	-	36	7	19	10	6	143
Ogółem	496	459	431	404	389	757	433	366	328	4 063

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Oprócz wymienionych w tabeli SP nr 2 prowadzi zajęcia terapii ręki (w 2019 roku skorzystało 5 uczniów), SP nr 5 wspomogła 1 ucznia zajęciami indywidualnymi oraz 3 uczniów zagranicznych zajęciami z języka polskiego. Szkoły Podstawowe nr 2 i 10 prowadzą zajęcia z biofeedback'u z których skorzystało (odpowiednio) 10 i 3 uczniów. Zajęcia specjalistyczne dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego odbywały się w SP nr 2 dla 22 uczniów.

Miasto Pruszków w ramach prowadzonej polityki społecznej w obszarze edukacji wdrażało programy profilaktyczno-wychowawcze, adresowane do dzieci i młodzieży szkolnej oraz osób dorosłych. W zakresie bezpieczeństwa, szkoły prowadziły współpracę ze Strażą Miejską, Policją, Sądem Rodzinnym i innymi instytucjami powołanymi do pomocy dziecku i rodzinie. Kontynuowano działalność zespołów interdyscyplinarnych do spraw kryzysowych, w których skład weszli przedstawiciele sądu, policji, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Instytucje te, udzielały pomocy uczniom i rodzinom, które wymagały wsparcia. W ramach tych działań MOPS objął ciepłym posiłkiem 147 uczniów.

W 2019 roku w szkołach Miasta Pruszkowa realizowane były liczne projekty i programy profilaktyczne, m. in. „Cyberprzemoc oraz fake-newsy, rozpoznawanie i weryfikacja”, „Profilaktyka autoagresji”, „Jak być sobą i nie ulec presji otoczenia” sfinansowane z budżetu Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ponadto szkoły realizowały wewnętrznie następujące programy: „Spójrz inaczej”, „Bezpieczny w sieci”, „Trzymaj formę”, „Dobry-zły dotyk”, „Stop agresji”, „Nie pal przy mnie proszę”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Między nami kobietkami”. Dodatkowo w zakresie bezpieczeństwa realizowano programy: „Bezpieczne zachowania”, „Bezpieczeństwo na ulicy”, „Jestem widoczny, jestem bezpieczny”, „Sieciaki”, „Profilaktyka agresji”, „Poznaj bezpieczny Internet”, „Owce w sieci”, „Rozpoznawanie sytuacji zagrożenia”, „Stop cyberprzemocy”, „Stop pedofilom internetowym”, „Twój wizerunek należy do Ciebie”, „Stop sekstingowi” i „Masz jedno życie”.

Ponadto szkoły brały udział w programach i projektach edukacyjnych, takich jak m. in.: „Stulecie Niepodległości”, „Mapa”, „Trzymaj formę”, „Stres a nasz mózg – walka do wygrania” itp. Uczniowie szkół uczestniczyli również w projektach unijnych („Lubię się uczyć”, „e-Twinning”) i rządowych (Aktywna Tablica, Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa). Wszystkie szkoły brały udział w projekcie unijnym „Chętni na eksperymenty” realizowanym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Szkoły podejmowały działania prozdrowotne i ekologiczne, realizując szereg programów w tym zakresie. Wśród tych programów znalazły się takie, które adresowane były do uczniów, ale także takie których adresatem byli rodzice. Należały do nich programy takie jak: „Owoce i warzywa”, „Pij mleko”. Odbywały się także międzyszkolne konkursy o charakterze prozdrowotnym „Zdrowo jem”, „Ćwiczę z klasą”, „Alternatywne źródła energii”, „Dobre rady na elektroodpady”.

Wydatki w dziale oświata i wychowanie corocznie ulegają zwiększeniu, a ich zdecydowana większość przeznaczana jest na wydatki bieżące, zwłaszcza wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń. Subwencja oświatowa pokrywa średnio 38% całkowitych wydatków w tym dziale.

Tab. 21. Wydatki w dziale oświata i wychowanie

	2015	2016	2017	2018	2019
WYDATKI OGÓŁEM	80 846 081,39	84 777 553,04	91 279 940,35	132 348 671,09	136 899 134,89
Wydatki bieżące, w tym:	77 181 852,31	75 810 446,69	81 229 389,22	93 192 181,29	105 846 873,56
<i>Wynagrodzenia i pochodne</i>	<i>52 796 522,47</i>	<i>54 008 517,94</i>	<i>55 483 952,24</i>	<i>62 443 976,10</i>	<i>71 339 917,26</i>
<i>Pozostałe wydatki bieżące</i>	<i>24 385 329,84</i>	<i>21 801 928,75</i>	<i>25 745 436,98</i>	<i>30 748 205,19</i>	<i>34 506 956,30</i>
Wydatki majątkowe	3 664 229,08	8 967 106,35	10 050 551,13	39 156 489,80	31 052 261,33
SUBWENCJA OŚWIATOWA	30 608 016,00	34 508 670,00	38 103 867,00	42 451 048,00	47 858 931,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	50 238 065,39	50 268 883,04	53 176 073,35	89 897 623,09	89 040 203,89
Stopień pokrycia	38%	41%	42%	32%	35%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Pomoc materialna przyznawana jest na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz Regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Miasta Pruszkowa. W roku szkolnym 2018/2019 pozytywnie rozpatrzono 179 wniosków o przyznanie stypendium szkolnego, natomiast w roku szkolnym 2019/2020 – 148 wniosków. W roku 2019 przyznano także 3 zasiłki, dla uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu zdarzenia losowego.

Kultura i sport

Oferta kulturalna

Miejski Ośrodek Kultury im. A. Kamińskiego „Kamyka” (MOK „Kamyk”) to główna jednostka kulturalna działająca na terenie Miasta. Z oferty ośrodka korzystać mogą zarówno najmłodsze dzieci, młodzież, osoby dorosłe, jak i seniorzy, a także osoby z niepełnosprawnością. W ośrodku odbywają się zajęcia w ramach różnych dziedzin dostosowane do zainteresowań i potrzeb mieszkańców m.in. artystycznych, muzycznych, plastycznych, ruchowych, tanecznych czy naukowych. W 2019 roku w ofercie ośrodka znajdowało się około 60 różnych form zajęć, które skupiały łącznie około 1 600 uczestników.

Wśród najważniejszych cyklicznych wydarzeń kulturalnych odbywających się na terenie Miasta organizowanych przez MOK „Kamyk” wyróżnia się:

- Poranki Teatralne – comiesięczne spektakle dla dzieci,
- Ferie/półkolonie – zajęcia tematyczne dla dzieci podczas trwania ferii zimowych i pierwszych czterech tygodni wakacji,

- Regionalny Przegląd Kolęd i Pastorałek „Śpiewajmy i Grajmy Mu...” – przegląd przeznaczony dla wykonawców indywidualnych, zespołów i chórów, którego celem jest propagowanie tradycji śpiewania kolęd i pastorałek,
- Regionalny Przegląd Sztuk Plastycznych „Talent Pasja Intuicja” – wernisaż malarzy nieprofesjonalnych,
- Regionalny Przegląd Artystycznej Działalności Seniorów – stwarza możliwość artystycznego wyrażenia się seniorom poprzez różne formy prezentacji,
- Konkurs Recytatorski „Warszawska Syrenka” – celem konkursu jest ujawnianie młodych talentów recytatorskich i pobudzenie aktywności artystycznej, popularyzacja literatury i kształtowanie nawyku czytania oraz ożywienie kontaktu z poezją polską i zagraniczną,
- Roztańczeni, Rozśpiewani, Roześmiani - sceniczne podsumowanie działalności artystycznej uczestników zajęć stałych MOK „Kamyk”,
- Rock Piknik – koncert plenerowy zrzeszający amatorskich wykonawców,
- Spotkanie z Gwiazdą – koncerty w Miejskim Ośrodku Kultury,
- Wieczór Konesera Sztuki – cykl wernisaży.

W ramach MOK działa:

- **Pruszkowski Uniwersytet Dziecięcy**, którego celem funkcjonowania jest wspomaganie kształcenia dzieci, rozwijanie ich intelektualnego potencjału, sprawności, talentów, a także rozbudzanie pasji do nauki i odkrywania świata poprzez prowadzenie zajęć w różnych dziedzinach połączonych z formą zabawy i rozrywki. Zajęcia przeznaczone są dla dzieci w wieku od 7 do 12 roku życia. W 2019 roku z oferty PUD skorzystało łącznie 121 dzieci,
- **Pruszkowski Uniwersytet Trzeciego Wieku**, który oferuje uczestnikom wykłady, koncerty, wycieczki, spotkania czy wyjścia m.in. do teatru. W 2019 roku ze wszystkich zajęć organizowanych przez PUTW skorzystało łącznie 2 821 osób.

MOK „Kamyk” prowadzi również szeroką działalność promocyjną, w celu ciągłego powiększania zasięgu i liczby odbiorców. Promocja następuje poprzez portale internetowe, telewizję, prasę, rozwieszanie plakatów, rozsyłanie newsletterów drogą mailową, organizację zniżek na bilety, rozsyłanie informacji do innych jednostek kulturalnych i oświatowych itp.

Książnica Pruszkowska im. Henryka Sienkiewicza, czyli pruszkowska biblioteka publiczna mieści się pod adresem ul. Kraszewskiego 13. Do zadań biblioteki należy: pozyskiwanie, opracowanie i udostępnianie mieszkańcom książek, czasopism oraz materiałów audiowizualnych oraz obsługa instrukcyjno-metodyczna i opieka merytoryczna nad siecią bibliotek publicznych powiatu pruszkowskiego. Wśród wydarzeń odbywających się cyklicznie wyróżnia się: Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. C. K. Norwida (corocznie w maju), Nagrodę Literacką im. Księdza Jana Twardowskiego, Dyktando Pruszkowskie i Salonik z Kulturą. W strukturę jednostki wpisuje się wypożyczalnia główna, 2 czytelnie oraz 9 filii bibliotecznych:

- Wypożyczalnia Główna, ul. Kraszewskiego 13,
- Czytelnia Naukowa, ul. Kraszewskiego 13,
- Czytelnia Pruszkowianów, Dworzec PKP w Pruszkowie, ul. H. Sienkiewicza 2,
- Filia nr 1 – dla dzieci i dorosłych, ul. 3 Maja 26,
- Filia nr 2 – dla dzieci, Al. Wojska Polskiego 34,

- Filia nr 3 – dla dzieci i dorosłych, ul. Bohaterów Warszawy 11,
- Filia nr 4 – dla dorosłych, ul. Chopina 1A,
- Filia nr 5 – dla dzieci, ul. Kraszewskiego 7,
- Filia nr 6 – dla dzieci, ul. Jasna 3,
- Filia nr 7 – dla dzieci i dorosłych, ul. Ks. Józefa 1,
- Filia nr 8 – ogólnodostępna o profilu pedagogicznym, ul. Jasna 2,
- Filia nr 9 – ogólnodostępna, dla dzieci i dorosłych, ul. Pływacka 16.

W Pruszkowie znajduje się także **Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego im. Stefana Woydy**, zlokalizowane pod adresem Plac Jana Pawła II 2. W ramach stałej oferty muzeum udostępnia do zwiedzania wystawę stałą „Przedświt – Mazowieckie Centrum Metalurgiczne z przełomu er” oraz oferuje bogaty program zajęć edukacyjnych skierowanych do szerokiego grona odbiorców: uczniów przedszkoli i szkół, studentów, dorosłych, seniorów oraz osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Wśród najważniejszych wydarzeń cyklicznych realizowanych przez tę jednostkę wyróżnia się: Pruszkowski Festiwal Archeologiczny ARTEfakty, Europejską Noc Muzeów, Festiwal Nauki, Europejskie Dni Dziedzictwa, Jarmark rekonstruktorów, Wakacje w Muzeum, warsztaty dla dorosłych „Muzeum Sztuk wszelakich”, rodzinne spotkania weekendowe i warsztaty rękodzielnicze, wystawy czasowe, prelekcje, letnie warsztaty dla dzieci, koncerty gordonowskie, koncerty dla dzieci starszych, koncerty z muzyką klasyczną, jazzową, folkową często łączone z wystawami grafiki i malarstwa.

Muzeum DULAG 121 znajduje się przy ul. 3 Maja 8A, a jego organem założycielskim jest Powiat Pruszkowski. Dokumentuje historię niemieckiego obozu przejściowego Dulag 121 oraz losy mieszkańców Warszawy wypędzonych z Miasta w czasie powstania w 1944 roku. Misją Muzeum jest pielęgnowanie pamięci, zbieranie informacji i popularyzowanie wiedzy o losach wypędzonych oraz ofiarności i poświęceniu tych, którzy udzielali im pomocy, a także dokumentowanie i popularyzacja historii Pruszkowa i okolic. Oprócz stałej ekspozycji, w ofercie Muzeum jest wiele wydarzeń, takich jak poświęcone historii wystawy, koncerty, wykłady, pokazy filmów, wieczory wspomnieniowe, a także spotkania z historykami, pisarzami oraz artystami. W ramach działalności Muzeum prowadzona jest również działalność edukacyjna oraz wydawnicza.

Na terenie Miasta działa **Młodzieżowy Dom Kultury (MDK)**, którego również organem założycielskim jest Powiat Pruszkowski. Zlokalizowany jest on pod adresem ul. Tadeusza Kościuszki 41. Zadaniem instytucji jest rozwijanie zainteresowań, talentów, umiejętności i wrażliwości artystycznej młodych ludzi, dzięki zagospodarowaniu ich czasu wolnego w bezpiecznym miejscu i przyjaznej atmosferze. W MDK odbywają się zajęcia m.in.: z ceramiki i rzeźby, plastyki, teatralne, wokalne, taneczne, nauki gry na gitarze, informatyczne, logiczne i naukowe, zabawy ze sztuką, nauki języków oraz zajęcia dla maluchów (gordonowskie, logorytmika).

Najbardziej rozpoznawalną jednostką kulturalną Pruszkowa jest powstały w 1979 roku **Zespół Tańca Ludowego „Pruszkowiacy”**. W ramach swojej działalności Zespół wielokrotnie koncertował w kraju i za granicą. W jego repertuarze znajdują się m. in. tańce mołdawskie, ukraińskie, rosyjskie czy gruzińskie. „Pruszkowiacy” zdobyli wiele nagród na festiwalach ogólnopolskich i międzynarodowych. Jego siedziba mieści się w budynku Centrum Dziedzictwa Kulturowego przy ul. Bohaterów Warszawy 4. Odbywają się tam zajęcia z tańca i śpiewu dla różnych grup wiekowych (dzieci, młodzieży, a także dorosłych). W Zespole działa również ludowa kapela dziecięco-młodzieżowa. ZTL „Pruszkowiacy” organizuje nie tylko zajęcia i koncerty, ale także inne wydarzenia kulturalne. Dla uczestników Zespołu organizowane są obozy i zgrupowania treningowe zarówno w lecie, jak i zimą. W 2019 roku Zespół liczył 170 członków.

Ofertę kulturalną zapewnia również **Centrum Kultury i Sportu**. Jako spółka miejska realizuje projekty kulturalne, które zaspakajają potrzeby mieszkańców Pruszkowa. W comiesięcznym planie wydarzeń

pojawiają się m.in: spektakle teatralne, baletowe, pokazy kinowe, koncerty muzyki klasycznej i rozrywkowej, występy kabaretowe i wystawy. Cyklicznie organizowane wydarzenia wpisały się na stałe do kalendarza wydarzeń kulturalnych. Centrum Kultury i Sportu w Pruszkowie współpracuje także z lokalnymi instytucjami kultury, stowarzyszeniami oraz indywidualnymi twórcami, wspierając ich działania oraz poszerzając istniejącą ofertę kulturalną.

Oferta sportowo-rekreacyjna

Centrum Kultury i Sportu (CKiS) w Pruszkowie mieści się przy ul. Bohaterów Warszawy 4. Jest budynkiem wielofunkcyjnym, który oddaje do dyspozycji mieszkańców przestrzenie przeznaczone dla kultury, sportu i przedsiębiorczości. Pod CKiS podlega:

Centrum Dziedzictwa Kulturowego, w skład którego wchodzi:

- sala widowiskowa wyposażona w 398 miejsc siedzących i nowoczesny system nagłośnieniowy, w której odbywają się koncerty oraz seanse kinowe, będące rozrywką rodzinną, edukacyjną, ale również stanowiące ambitne kino dla dorosłych,
- sala audytoryjno-baletowa wyposażona w 210 miejsc siedzących, w której prezentowane są przedstawienia, takie jak: sztuki teatralne, kabarety, koncerty i wiele innych,
- przestrzeń udostępniana lokalnym artystom, w której mogą prezentować swoje wernisaże i wystawy,
- sale do rytmiki, baletu, muzyki, malarstwa i rzeźby,
- sale konferencyjne,
- powierzchnie biurowe,
- sale sportowe z kompleksem saun i boiskiem do ricocheta,
- gabinety rehabilitacyjne i odnowy biologicznej,
- patio ze ścianką wspinaczkową,
- powierzchnie gastronomiczne,
- parking: podziemny dla 181 samochodów, naziemny dla 138 samochodów.

Dodatkowo w budynku CDK mieści się siedziba Miejskiego Ośrodka Kultury „Kamyk” oraz Zespołu Tańca Ludowego „Pruszkowiaczy”.

Stadion Piłkarski Znicz, wyposażony w:

- 1 977 miejsc siedzących, zarezerwowanych dla mieszkańców Pruszkowa i piłkarskich kibiców Znicza oraz "klatkę" na 120 miejsc zarezerwowaną dla kibiców drużyny przyjezdnej,
- boisko o wymiarach 105 x 68 m,
- oświetlenie płyty boiska (4 jupitery) zasilane z własnych agregatów prądotwórczych,
- podgrzewaną murawę,
- trybunę składającą się z 7 sektorów po kilkaset miejsc,
- zaplecze stadionowe z przyległą infrastrukturą (szatnie, sala bankietowa, sala konferencyjna, bufet, zaplecze socjalne),
- boisko otoczone czterystumetrową bieżnią tartanową.

Hala Sportowa Znicz, to obiekt posiadający:

- widownię dla 3 000 widzów,
- powierzchnię parkietu 64 x 34 m,
- przystosowanie do rozgrywania zawodów sportowych w następujących dyscyplinach: koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, futsal, tenis ziemny,

- możliwość podziału na 3 sektory oddzielone kotarami,
- zaplecze socjalne – sześć szatni i zaplecze biurowe,
- możliwość zorganizowania balów i bankietów do 1 000 osób.

Pod CKiS podlega także kompleks boisk treningowych, w skład którego wchodzi:

- pełnowymiarowe boisko ze sztuczną nawierzchnią oraz sztucznym oświetleniem i trybunami na 400 miejsc,
- naturalne boisko treningowe o wymiarach 60 x 90 m,
- zaplecze szatniowo-socjalne.

Oprócz wymienionych powyżej CKiS jest wyposażone w:

- urządzenia do ćwiczeń na zewnątrz budynku (outdoor fitness),
- boisko do piłki plażowej,
- kort tenisowy,
- plac rekreacji,
- ściankę wspinaczkową „Pruściankę” o wysokości 15 m i 240 m² powierzchni, która umożliwia stworzenie 20 tras wspinaczkowych o różnych poziomach trudności.

Na terenie Miasta funkcjonuje **Międzyszkolny Ośrodek Sportowy** podlegający pod Powiat Pruszkowski, w ramach którego odbywają się zajęcia w sekcjach: akrobatyka sportowa, koszykówka chłopców, siatkówka, lekkoatletyka, sport masowy (zajęcia międzyszkolne). Obiekty sportowe z zapleczem sanitarnym podlegające pod ośrodek to: hala sportowa z pełnowymiarowymi boiskami do koszykówki, siatkówki i piłki ręcznej, pełnowymiarowe boisko piłkarskie ze sztuczną nawierzchnią i trybunami na ok. 300 osób, stadion lekkoatletyczny z pełnowymiarową bieżnią tartanową, skocznią do skoku w dal, wżwyz i o tyczce, a także siłownia, sauna i sala konferencyjna.

W ramach upowszechniania i rozwoju kultury fizycznej i sportu Miasto oferuje dotacje do sportu ligowego i sportu młodzieżowego, a także stypendia za wysokie wyniki sportowe. Propagowanie kultury fizycznej i sportu odbywa się m.in. na piknikach miejskich.

W Mieście funkcjonuje **Pruszkowski Rower Miejski (PRM)**. W skład systemu w roku 2020 wchodziło 13 stacji rowerowych oraz 106 rowerów. W ramach systemu dodatkowo funkcjonowały również 2 stacje rowerowe uruchomione przez firmę MLP Group: stacja MLP Pruszków I, przy ulicy 3 Maja 8 oraz MLP Pruszków II, przy ulicy Moszna Parcela 29. Celem funkcjonowania PRM jest dogodny dojazd mieszkańców do głównych węzłów przesiadkowych. Rowery cieszą się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców. Corocznie wzrasta liczba użytkowników, w związku z czym sukcesywnie zwiększana jest liczba stacji i rowerów. Sieć ścieżek rowerowych jest stale rozbudowana, jednak brak jest spójnych wytycznych do projektowania ciągów pieszo-rowerowych.

Dla terenu Miasta Pruszkowa i Gminy Pruszków powstała **Rolkowa mapa Pruszkowa**. Jest to strona internetowa zawierająca mapę, na której oznaczone zostały trasy dla rolkarzy, wraz z opisem zawierającym informacje dotyczące stanu nawierzchni czy poziomu trudności danej trasy. Na mapie zostały oznaczone także inne miejsca jak np. Skateparki.

W Pruszkowie mieści się także **Miejska Kryta Pływalnia „Karpy”**, zlokalizowana pod adresem ul. Andrzeja 3. Na pływalni odbywają się zajęcia w zakresie indywidualnej i grupowej nauki i doskonalenia pływania, zajęcia dydaktyczne, treningi pływackie oraz nauka pływania dla szkół.

W Pruszkowie znajduje się również jedyny w Polsce kryty **tor kolarski**, którym zarządza spółka **„Arena Pruszków”**. Jest to nowoczesny obiekt o charakterze hali widowiskowo-sportowej. Na hali oprócz

treningów odbywają się także zajęcia sportowe i imprezy takie jak: konferencje, koncerty muzyczne, bale, bankiety, prezentacje, kiermasze, targi, wystawy itp.

Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie Miasta zlokalizowana jest Komenda Powiatowa Policji w Pruszkowie. Komenda mieści się pod adresem ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 8 i podlega pod nią 5 komisariatów (w Brwinowie, Michałowicach, Nadarzynie, Piastowie i Raszynie). W Mieście wyznaczonych zostało 9 rejonów, a każdy z nich ma wyznaczonego dzielnicowego.

W odległości 100 m od Komendy pod adresem Józefa Ignacego Kraszewskiego 14/16 znajduje się siedziba Straży Miejskiej. Na koniec 2019 roku stan zatrudnienia wynosił 46 funkcjonariuszy. Miasto podzielone zostało na 7 rejonów służbowych. W 2019 roku Straż Miejska do codziennej służby wykorzystywała 8 pojazdów służbowych i 6 rowerów patrolowych. W tym samym roku jednostka m.in. otrzymała 9 279 zgłoszeń, wykonała 355 kontroli jakości i zanieczyszczeń powietrza i 148 kontroli palenisk, zabezpieczała 103 imprezy. Za ujawnione wykroczenia Straż Miejska wystawiła 1 428 mandatów i 5 258 pouczeń.

Ryc. 19. Rejony służbowe Straży Miejskiej w Mieście Pruszkowie

Źródło: Raport o stanie Gminy Miasto Pruszków 2019.

Pod adresem ul. Stanisława Staszica 4 mieści się Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Analiza danych statystycznych dostarcza informacji, iż w 2018 roku Jednostki Straży Pożarnej interweniowały do zdarzeń na terenie powiatu pruszkowskiego 1 807 razy, przy czym ogółem w Mieście Pruszkowie Straż Pożarna interweniowała 566 razy, co stanowi o 16 interwencji mniej niż w roku 2017, przy czym dotyczyły one:

- pożarów – 187 zdarzeń,
- miejscowych zagrożeń – 303 zdarzeń,
- alarmów fałszywych – 76 zdarzeń.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

W Mieście corocznie uchwalany jest Program współpracy Miasta Pruszkowa z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Jego głównym celem jest wzmocnienie postaw obywatelskich i prospołecznych mieszkańców Miasta, wspieranie inicjatyw społecznych oraz wzmocnianie potencjału organizacji pozarządowych. Wsparciem Miasta objęte są organizacje pozarządowe wykonujące zadania w zakresie m.in. pomocy społecznej, działalności charytatywnej, upowszechniania tradycji narodowej, ochrony i promocji zdrowia, edukacji, oświaty i wychowania, kultury, sztuki, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, ekologii, turystyki, porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Wśród stowarzyszeń działających na terenie Miasta można wymienić:

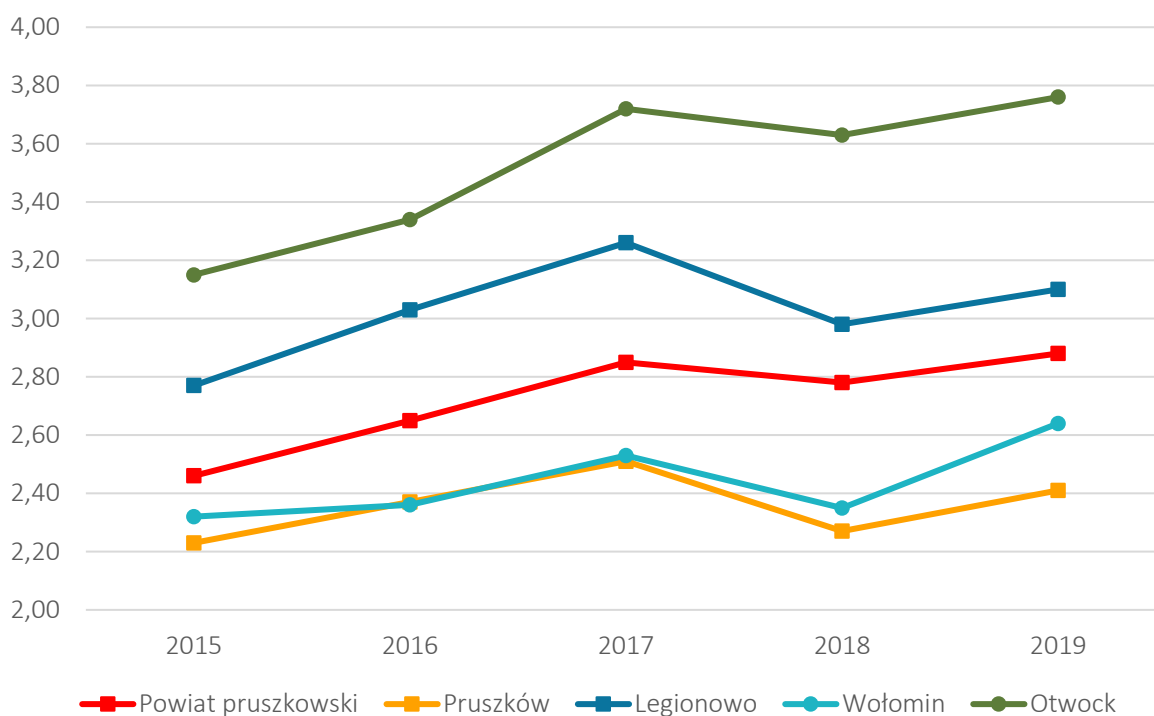
- Fundacja RiM – dla dzieci z autyzmem...,
- Międzyszkolny Klub Sportowy „ŻBIK”,
- Fundacja Pokolenia Pokoleniom,
- Stowarzyszenie Powszechnych Inicjatyw Społecznych JASPIS,
- Pruszkowskie Towarzystwo Kulturalno-Naukowe,
- Pruszkowskie Stowarzyszenie Patriotyczne,
- Stowarzyszenie „Wspólnie Pruszków Rozwijamy”,
- UKS Ulisses Team,
- Karate Klub Pruszków,
- Miejski Klub Sportowy „Znicz Basket”,
- Stowarzyszenie „Pruszkowianka” – wspierające działalność Orkiestry Dętej Pruszkowianka,
- Miejski Klub Sportowy „Znicz” w Pruszkowie,
- Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Stołeczna, Hufiec Pruszków,
- Stowarzyszenie Moja Ostoja,
- Uczniowski Klub Sportowy „Misiaczki”,
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju transportu publicznego,
- Uczniowski Klub Sportowy „TOP DANCE”,
- Polski Związek Emerytów i Inwalidów Koło Nr 6.

Dodatkowo do rejestru KRS wpisanych jest 99 fundacji i stowarzyszeń działających na terenie Miasta.

W Mieście działa także Fundacja OnkoTeam „Pokaż się z rakiem”. Celem funkcjonowania fundacji jest prowadzenie wszechstronnej działalności na rzecz pomocy osobom dotkniętym chorobą nowotworową, a także ich rodzinom z zakresu nie tylko ochrony i promocji zdrowia, ale również szerzenia świadomości społecznej na temat choroby nowotworowej.

Poniżej zobrazowano kształtowanie się liczby organizacji pozarządowych działających w Mieście Pruszkowie w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. W porównaniu do innych miast o podobnej wielkości, znajdującymi się w MOF Pruszków charakteryzuje się niską liczbą działających organizacji.

Ryc. 20. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Mieście działa również Miejska Rada Seniorów i Młodzieżowa Rada Miasta.

Miejska Rada Seniorów utworzona została na podstawie Uchwały Nr XII.124.2015 Rady Miejskiej w Pruszkowie z dnia 29 października 2015 roku. Rada jest organem o charakterze doradczym, inicjatywnym i konsultacyjnym dla organów Miasta Pruszkowa. Liczy 15 członków, będących mieszkańcami Pruszkowa. Jej głównym zadaniem jest integracja środowiska osób starszych oraz wzmacnianie ich pozycji w życiu społeczności lokalnej.

Młodzieżowa Rada Miasta powstała na mocy Uchwały Nr XXI.233.2016 Rady Miejskiej w Pruszkowie z dnia 30 czerwca 2016 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miasta Pruszkowa i nadania jej Statutu. W skład rady wchodzi 28 członków, a jej zadaniem jest działalność konsultacyjna dla władz Miasta.

Budżet obywatelski

Od 2016 roku Miasto Pruszków organizuje Budżet Obywatelski. Celem budżetu obywatelskiego jest większe otwarcie na głos samych mieszkańców, poprzez ich aktywne uczestnictwo w podejmowaniu decyzji o przeznaczeniu wydatkowania części środków z budżetu gminy. W ramach tych działań mieszkańcy Miasta mogą przygotować własne projekty i popierać te zgłoszone przez innych. W głosowaniu na rok 2021 udział wzięło 3 036 osób, przy czym zdecydowaną większość (62%)

głosujących stanowiły kobiety. Z 59 złożonych projektów do głosownia wybranych zostało 44, a głosowanie wygrało 26 z nich. Łączny koszt projektów wybranych do realizacji na rok 2021 wynosi 1.795.478,00 zł.

Tab. 22. Projekty wybrane do realizacji w ramach Budżetu Obywatelskiego na 2021 rok

Obszar	Nazwa	Koszt
GAŚIN	Seniorada V - Gaśin (Obszar I)	72 400,00 zł
	Pomoc w przejściu przez niebezpieczne skrzyżowanie na ul. Promyka dla dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 10 w Pruszkowie (Obszar I)	37 160,00 zł
	Defibrylatory dla Pruszkowa (Obszar I)	17 570,00 zł
ŻBIKÓW-BAKI	SENIORADA V - ŻBIKÓW (Obszar II)	118 600,00 zł
	DWA NOWOCZESNE BOISKA DO GRY W TEQBALL W PARKU MAZOWSZE (Obszar II)	120 000,00 zł
	Defibrylatory dla Pruszkowa (Obszar II)	70 760,00 zł
	Zegar słoneczny "Dziewiątka" (Obszar II)	60 000,00 zł
MALICHY TWORKI	Świetlica osiedlowa dla mieszkańców - Malichy - Tworki (Obszar III)	120 000,00 zł
	Infrastruktura Malich 2021 (Obszar III)	118 950,00 zł
	Plac zabaw dla dzieci przy Szkole Podstawowej nr 1 (Obszar III)	115 000,00 zł
	Pruszkowska Biblioteczka Plenerowa (Obszar III)	6 100,00 zł
OSTOJA PORCELIT	Miejsce kultuwujące pamięć ZPS „Porcelit Pruszków” (Obszar IV)	9 000,00 zł
	Progi zwalniające na ul. Ireny (Obszar IV)	26 000,00 zł
	CZAS NA NAS - ANGIELSKI I PORTUGALSKI (Obszar IV)	118 200,00 zł
CENTRUM	Seniorada V - Centrum (Obszar V)	118 228,00 zł
	Plaża miejska w Centrum Miasta (Obszar V)	110 000,00 zł
	PDF - Pruszkowski Dzień Folkloru (Obszar V)	120 000,00 zł
	Pruszkowska Biblioteczka Plenerowa (Obszar V)	6 100,00 zł
	Samoobsługowa stacja napraw rowerów (Obszar V)	7 500,00 zł
STARE ŚRÓDMIEŚCIE	Publikacja okolicznościowa z okazji 100-lecia liceum i gimnazjum Zana (Obszar VI)	59 140,00 zł
	Kulturalnie i aktywnie - wesołe poranki na trawie dla dzieci (Obszar VI)	25 600,00 zł
	Pruszkowska Biblioteczka Plenerowa (Obszar VI)	6 100,00 zł
OSIEDLE STASZICA BOLESŁAWA PRUSA	Aktywny Senior III (Obszar VII)	120 000,00 zł
	Plac zabaw dla dzieci starszych w Parku Żwirowisko (Obszar VII)	120 000,00 zł
	Defibrylatory dla Pruszkowa (Obszar VII)	53 070,00 zł
	Zadaszona wiatra rowerowa na Os. Staszica (Obszar VII)	40 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://pruszkow.budzet-obywatelski.org/wyniki>.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Uwzględnione w Rejestrze Jednostek Specjalistycznego Poradnictwa na terenie województwa mazowieckiego w Mieście Pruszkowie funkcjonuje **Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej (PCPR)**, zlokalizowane przy ul. Drzymały 30, świadczące poradnictwo:

- prawne – we wtorki w godzinach 10:00-16:00,
- psychologiczne – w poniedziałki w godzinach 8:00-16:00 i od wtorku do piątku w godzinach 8:00-16:00,

- rodzinne – w poniedziałki w godzinach 8:00-16:00 i od wtorku do piątku w godzinach 8:00-16:00.

Poradnie i gabinety podstawowej opieki zdrowotnej w Mieście znajdują się w poniższych placówkach:

- Indywidualna Praktyka Krystyna Wall, ul. Promyka 41,
- MAL MED. Sp. z o.o., ul. Powstańców 7/U1,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej UNI-MED, ul. Promyka 41,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ESCOLAP”, ul. Kraszewskiego 11,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska „Żbików”, ul. 30-go Maja 56,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska „Zdrowie”, ul. Drzymały 18/21,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Puls”, ul. Helenowska 3a,
- Poradnia Medycyny Rodzinnej w Pruszkowie, ul. Wojska Polskiego 20,
- Poradnia Medycyny Rodzinnej w Pruszkowie, ul. Warsztatowa 1,
- Przychodnia Lekarska DOM-MED, ul. Kubusia Puchatka 11,
- Przychodnia Rodzinna WITA-MED, ul. ks. Józefa 1.

Placówki szpitalne funkcjonujące w Mieście Pruszkowie:

- Mazowieckie Centrum Rehabilitacji Stocer Sp. z o.o. Ośrodek Ortopedyczno-Rehabilitacyjny dla Dzieci i Młodzieży, ul. Długa 40/42 – szpital dziecięcy,
- Mazowieckie Centrum Rehabilitacji Stocer Sp. z o.o., ul. Warsztatowa 1,
- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Pruszkowie, ul. Michała Drzymały 19,
- Szpital Powiatowy na Wrzesinie, al. Armii Krajowej 2/4,
- Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia im. prof. Jana Mazurkiewicza (dawniej: Szpital Tworowski), ul. Partyzantów 2/4,
- Klinika Psychiatrii Sądowej Instytut Psychiatrii i Neurologii, ul. Partyzantów 4.

Zespół ratownictwa medycznego w Mieście Pruszkowie stacjonuje pod adresem ul. Warsztatowa 1.

Mimo szpitali zlokalizowanych na terenie Miasta w Pruszkowie brakuje oddziału szpitalnego dla dzieci oraz oddziału urazowego. Ponadto mieszkańcy z odległych dzielnic miasta (m.in. Żbików) mają problem z dostępem do podstawowej opieki zdrowotnej.

Apteka zlokalizowana na terenie Miasta Pruszkowa pod adresem al. Armii Krajowej 44 pełni codzienny całodobowy dyżur na terenie powiatu pruszkowskiego.

Inne apteki działające na terenie Miasta to:

- Apteka, ul. Promyka 41,
- Apteka, ul. 3 Maja 57,
- Apteka Centralna, ul. Niecała 2,
- Apteka Centralna, ul. Al. Niepodległości 14,
- Apteka Centralna, ul. Warsztatowa 1,
- Apteka DR. MAX, ul. Powstańców 17,
- Apteka Grafitowa, ul. Ołówkowa 1D/98,
- Apteka Pod Lipami, ul. Ignacego Kraszewskiego 7,
- Apteka Przy Szpitalu, al. Armii Krajowej 2/4,
- Apteka Zachodnia al. Wojska Polskiego 50A,
- Apteka Żbikowska, ul. 3 Maja 27,

- DOZ Parkowa, ul. Kopernika 1,
- DOZ Pruszków, ul. Wojska Polskiego 16a,
- WPR Apteka Andrzeja, ul. Andrzeja 26,
- WPR Apteka Ceramiczna, ul. Bolesława Prusa 35a/18,
- WPR Apteka Helenowska, ul. Helenowska 20B.

Profilaktyka zdrowotna i pomoc społeczna prowadzone są w Mieście w oparciu o następujące programy i dokumenty:

- Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Pruszkowa na lata 2016-2022,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Pruszkowa na lata 2016-2021,
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Pruszkowa na lata 2017-2021,
- Gminny Program Wspierania Rodziny dla Miasta Pruszkowa na lata 2019-2021,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Pruszkowa na 2021 rok,
- Strategia Polityki Senioralnej dla Miasta Pruszkowa na lata 2018-2022,
- Strategia Polityki Zdrowotnej dla Miasta Pruszkowa (obowiązuje od 2019 roku),
- Strategia Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Pruszkowa na lata 2019-2022.

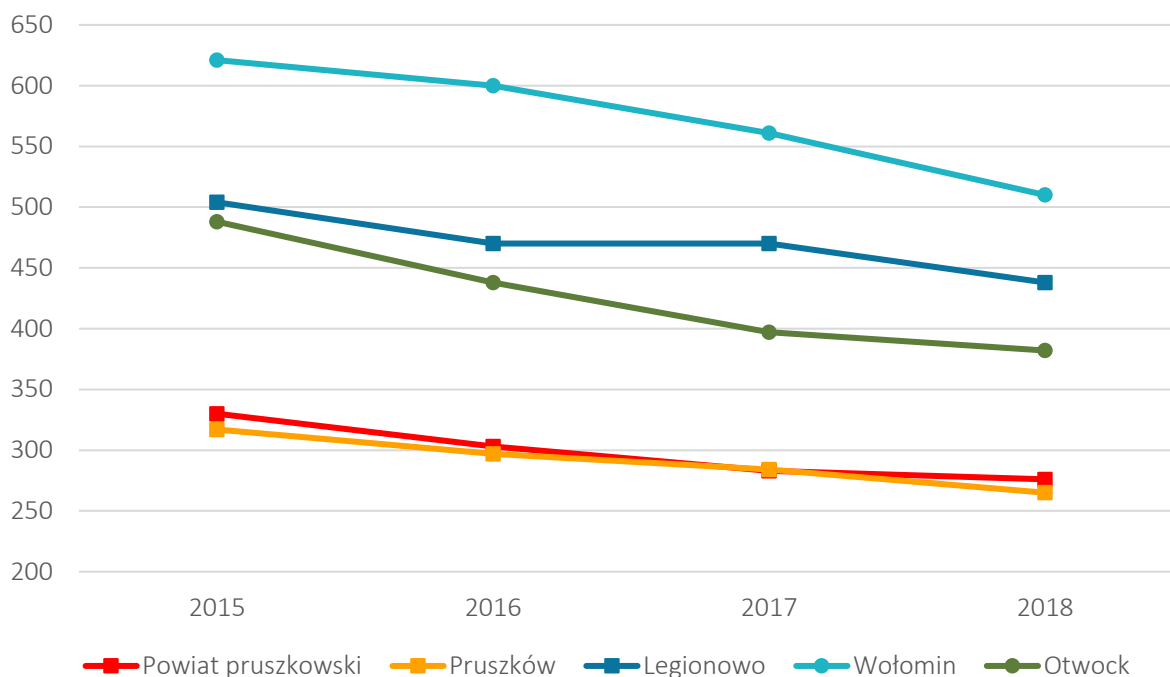
Podmiotem świadczącym usługi w zakresie pomocy społecznej jest **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszkowie**, zlokalizowany pod adresem ul. Helenowska 3a. Do głównych zadań Ośrodka należy przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń, praca socjalna, integracja i rozwiązywanie problemów społecznych oraz realizacja programów profilaktycznych uchwalonych przez Radę Miasta Pruszkowa. Ośrodek obsługuje realizację świadczeń rodzinnych dla mieszkańców Miasta. W ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Centrum Aktywności Lokalnej i Punkt Przeciwdziałania Przemocy mieszczące się przy ul. Jasnej 3, a także Dzienny Dom Pomocy Społecznej przy ul. Ks. Józefa 1.

Placówka w ramach Punktu Przeciwdziałania Przemocy świadczy poradnictwo:

- Prawne – czwartek 8:00-12:30,
- Psychologiczne – wtorek 8:00-14:30,
- Rodzinne – poniedziałek 10:00-18:00, wtorek-piątek 8:00-16:00,
- Pedagogiczne – poniedziałek 9:00-13:00, piątek 11:00-16:00,
- Konsultant ds. przeciwdziałania przemocy poniedziałek-środa 11:00-15:00 w okresie pandemii poradnictwo prowadzone jest w wersji mobilnej.

W 2019 roku pomocą świadczoną przez MOPS objętych było 1 071 osób. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej corocznie ulega zmniejszeniu. Na poniższym wykresie przedstawione zostało kształtowanie się tej liczby w stosunku do innych miast w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Pruszków wypada korzystnie ze względu na małą liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy. Liczba ta jest bardzo zbliżona do średniej w powiecie, a w ostatnim analizowanym roku nawet niższa.

Ryc. 21. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności dla Miasta Pruszkowa na tle porównywanych jednostek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród głównych powodów objęcia pomocą była długotrwała choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i bezrobocie. Projekty realizowane na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym dotyczyły aktywizacji osób bezrobotnych oraz wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w codziennych obowiązkach domowych. Ponadto wdrażane były projekty takie jak „Posiłek w szkole i w domu” czy program „Asystent Rodziny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Realizowany był również projekt finansowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego „Innowacyjny Miejski Ośrodek”.

W Mieście funkcjonują również placówki, których działalność dedykowana jest osobom starszym:

Dzienny Dom „Senior+”, którego organem prowadzącym jest Powiat Pruszkowski – przeznaczony dla osób nieaktywnych zawodowo po ukończeniu 60 roku życia, będących mieszkańcami Pruszkowa. W ramach działania placówki odbywają się m.in. warsztaty terapii zajęciowej, treningi kulinarne, aktywizacja ruchowa czy zajęcia edukacyjne,

Dzienny Dom Pomocy Społecznej – skierowany jest do osób starszych i samotnych, w ofercie placówki znajdują się zajęcia terapeutyczne, wsparcie psychologa, możliwość skorzystania z posiłku obiadowego oraz realizowanie potrzeb towarzyskich i rekreacyjno-kulturalnych poprzez uczestnictwo w różnych warsztatach i imprezach.

Centrum Aktywności Lokalnej mieszczące się przy ul. Jasnej 3, kieruje swą ofertę dla osób dorosłych i seniorów, mam i dzieci, a także wszystkim mieszkańcom potrzebującym pomocy np. w zakresie przemocy w rodzinie (psycholog, konsultant, prawnik) czy narkomani. Przy Centrum działa Punkt Przeciwdziałania Przemocy.

W Mieście działa również **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** z pomocy której mogą korzystać mieszkańcy miasta zmagający się z własnym uzależnieniem lub uzależnieniem członka rodziny. Komisja ma siedzibę w MOPS przy ul. Helenowskiej 3a i przyjmuje we wtorki od 15:00 do 17:00. W zakresie działania Komisji jest diagnozowanie i kierowanie na leczenie.

Ponadto na terenie Pruszkowa funkcjonują 4 kluby seniora: Klub na ul. Hubala 5, Klub CAL na ul. Jasnej 3, Malichowski Klub Seniorów oraz Klub na ul. 3-go Maja 124.

Uczestnictwo w zajęciach klubowych jest bezpłatne, a w ramach zajęć seniorzy mogą rozwijać swoje pasje, zdobywać nowe umiejętności, nawiązywać satysfakcjonujące relacje społeczne, a przede wszystkim aktywnie i twórczo spędzać wolny czas.

W Mieście znajduje się również Środowiskowy Dom Samopomocy Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną KOŁO w Pruszkowie – **Środowiskowy Dom Samopomocy “Na Górcie”**. Placówka ta zlokalizowana jest na ul. 3 Maja 56a, a do jej głównych zadań należy wsparcie i terapia osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez organizację zajęć socjoterapeutycznych i psychoterapeutycznych. ŚDS świadczy usługi dla 25 podopiecznych.

W 2020 roku w zasobie Miasta było 1 800 mieszkań komunalnych (łącznie z lokalami, znajdującymi się we wspólnotach mieszkaniowych). W tym samym roku ubyło 15 mieszkań. Od 2021 roku obowiązuje Program gospodarowania lokalowym zasobem Miasta Pruszkowa na lata 2021-2030. Średni czas oczekiwania mieszkańców na mieszkanie komunalne wynosi 2 lata.